

LUK

Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Rera-a ro Luk ira oisoa dokta kovo purapareve. Voea iava rera ro Jentael-pa irara. Uva rera vo rigato purareva aue-ia 60 o 70 yia Jisas vo kavauaro isivaaro iava.

Luk oisoa vokapareve Pol tapo vo vuutao-ia oa-ia oisoa Pol tapo toupareve vo Troas urui-ia (Ap 16:10-41). Uva vo vuku-a vao oa rigatoreva Pol tapo tupaoro vo tuukepa kepa-ia (Ap 27:1–28:16).

Oa iava vo siposipo oa rigatoreva Jisas iava, oa-ia oiso puraroepa, Jisas ira oiso rutu oisoa toupareve vo rasio-ia oiso osa oirara. Ira siraoa vo vavataaro sovoreva oiso rutu osa vigei oirara. Ira rirovira voeao rutupa oisoa siraoparo voeao oiso-ia, kakae vure, ora vairo raroe riako, ora voeao apotapa irara, ora voeao upiapa irara, ora oearovu rutu tapo oirara. Luk riro reoro rigatoreva variria vo pitupituaro iava (Lu 3:21, 5:16, 6:12, 11:1, 22:32, 23:24-26), ora aue iava Tugoropato Uraurato vo kovoaro iava tapo (Lu 4:1-14, 10:21, 24:49).

1. Ira pie reo vao iava oa ora karekepere, 1:1-4.
2. Vaiterei kavauaro iava Jon Baptais vaio ora Jisas, ora vo osa rioparoepa Jisas, 1:5–2:52.
3. Jon Baptais voraro virireva oirarapa siposipopaoro, 3:1-20.
4. Jon Jisas baptaisreva vo uukova-ia Jodan. Oa iava avaroepa Jisas raaka tapi iare vo uva

- kokarapato Seten rera-ia kokaraparoepa, 3:21–4:13.
5. Jisas Galili taere sovara-ia virireva rera vo kovoroaro ravoto kovoro purapaoro, 4:14–9:50.
  6. Jisas Galili iava avaroepa vore Jerusalem iare Jeriko urui-ia puteoro, 9:51–19:27.
  7. Turarovira koataroepa Jisas Jerusalem urui-ia ovoioipa wiki-ia toupasa, ouruia-ia oevu rera kotoiva evao parikou-ia, 19:28–23:56.
  8. Vorevira toreroepa Jisas vo pevapa voki-ia, oa iava ovokivu-ia disaipel irara iare ora karekeropa ora oearovu iare tapo, 24:1-53.

Luk Vo Siposipo Rigatoreva Auepa Tiofilas

¹ Reito Tiofilas, vo tuariri uva oearovu rovoaera siposipoara rutu rigatooro varao rutu iava oara karekereva Pauto igei rutu vuutaaro-ia. ² ✧ Uva voeao gisipoaro sirova utuaera oea Jisas vo kovoaro kekeiva ora voea osireiario iava voari rovoa-ia ora vo vokiara rutu-ia tapo. Aue iava uvare voea oea oisoa oiso toupave, Pauto vo reoaro kosi piepa irara. Uva voea-a evoea oea igei vateivora vo siposiporo varao. ³ ✧ Uva oisi-a eisi osa iava ragai tapo ita vo siposipo rigatopaavoi, oiso ra viipa reito Tiofilas va sipoa, vo rara vara rutu vituarore taraa rovopaavoi vearovira. Ra va iava torevokovira vara rigatoa oiso rutu osa tuariri karekeepa. ⁴ Eisi osa iava uvuipau ra vara-ia vearovira taraiu oiso, Oiraopara varao oara-ia vii siposipoivora Jisas vo kovoaro iava.

✧ **1:2:** Hi 2:3; 1 Pi 5:1   ✧ **1:3:** Ap 11:4, 18:23, 1:1

Vo Sekaraia Tavireva Enselto Jon Iava Ira Kavaurovere

⁵ ✧ Vo osa King Herot reiparoepa ro vova Judia taere-ia, osa vo vuuta-ia oisoa iravu koruou pu-rapato pristo toupaveve. Rera vaisiario, Sekaraia voeao iava pris irara Abaisa voeaaro. Ari o-ia tapo Ilisabet vatuava vo sarao iava oira pris irara voeao Eron voeaaro. ⁶ ✧ Aiterea vaitereo oisoa torevokovira rutu oisoa toupasi Pauto osireiario-ia. Uva varao Reo Taisiro rutu oara oisoa oirao piepasi, ora varao Pauto vo reoroaro. Oa-a vao oa iava viapau vuria vai vaiterei-ia. ⁷ Vo osa viapau vaiterei oviitua vaiario, uvare Ilisabet-a asaova. Oa iava viapau oiso kakae kavaupao. Uva avuka ragasiapa kakae kavau asavira.

⁸ Oire uva ovokivu-ia Sekaraia pris kovo pu-rareva Pauto osireiario-ia vo vuutao-ia oa-ia oisoa rera voeaaro pris kovo purapaive. ⁹ ✧ Uvare oisi rera reesiiva voea vo pitupituario sirova utupaoro, oiso ra Tugoropa Tugi-ia koatapano vao Turaro Pauto vaaro, aue koruou kuparero purapasa. Otugia-a vao oa Rovopa Kepa Lotupa Kepa Tempel sovara-ia rutu oisoa toupaveve. ¹⁰ ✧ Oire uva vo vuuta vao koruou kupare purapa vuuta oa-ia riro irara rutu Jiu ora guruaepa varirisa ratauva. ¹¹ Uva Sekaraia purapurapato enselto kekereva eravao vatuaro-ia oirapapa varata iava, uvare voa rera ruvara iare karekeroepa. ¹² Oa iava voa rera kekeoro rirovira ora sitaroepa. Uva uririparoepa. ¹³ Uva enselto rerare oiso puraroepa, “Sekaraia. Teapi uriripau. Ari Pauto

---

✧ **1:5:** 1 Kro 24:10 ✧ **1:6:** Jen 7:1 ✧ **1:9:** Eks 30:7-8 ✧ **1:10:** Lev 16:17

vii vaaro variria uvurevoi. Uva vii tavipaavoi oiso, Vii vatuaavaaro Ilisabet veipa oviito oaesii kavauevere. Oa iava oiso rera vaisirivere rara, Jon. ¹⁴ Osa iava vii iava sopaua vearovira touvere ora tapo rorurivere. Ra riro irara tapo roruivere rera-ia ovusa kavauro. ¹⁵ Ira rei vaisirovere kovopaoro vo Turaro Pauto osireiario-ia. Uva viapau rutu oiso ukaioparovere varao-ia riro gorupara aue wain oviro, vo oviro oara uvuipai oirara kokoro piepasa. Ira-ia goruvira toupavevere Tugoropato Uraurato rera iava sopaua uvui piepaoro vo vuutao-ia vao vo osa aakova kovuaro-ia toupavevere, ora vo osa kavauro. Uva vukuparovere Tugoropatoa-ia Uraurato. ¹⁶ Ira riro irara roroiovira soporeparevere voeao vova Isrel-ia. Ra Turarore poreave ro voea reraaro Pauto oaive. ¹⁷ Ira-ia Tugoropato Uraurato ora gorua toupavevere, ro Uraurato ora vo goruo oarea oisoa Ilaija-ia toupavevere vo osa Pauto vo rearo kosi piepareve voari tuariri. Ra iraparo Reitoapa Turaro. Eera oviitoara ira vo aaro rutu vovouaro porerevere ra ora agiagiave ora voeao tapo riro kaureo irara. Oire ra va iava vearo rugoo ouive voeao torevoko vovou irara vaaro. Ora voea tapo oirara rera voeaaro ravaarevere ra Reitoare Turaro tuevira toupavevere rera vo kovoaro purapasa.”

¹⁸ Uva va-a vao oa iava Sekaraia rerare enselto oiso puraroepa, “Uva eake iava oiso puraravere, Oiraopa reo vao-ia? Easi ragai avukaraerao vegei rutu ora riakova oaa.”

¹⁹ ✧ Oire oa iava enselto oiso rera aatoreva,

“Ragai-a Gabriel ragoa Pauto ruvara-ia toreparaveira. Ari ita, uva Pautoa raga-a ira ragai arurevoi oa iava uriorai vii tavisavao iava vearo siposipo vii oviitoaaro iava. ²⁰ ✧ Oire uvuri! Vii iava gisipo kapuuevoi, uvare viapau ragai vo reoaro oirao pieparivoi. Ra viapau reopau vo rutu rekasisa, uva vara rutu varao karekepere ragai vo reoroaro oirao pieoro.”

²¹ Oire uva voea rutu oirara rerare tue ragapaaepa Sekaraia oiso purapaoro, “Eake vai karekei Tugoropa Tugi-ia rerare oa iava viapau vigei tavisavao kosiro viroi?” ²² Uva va isivaaro iava kosiro viropa. Oa iava viapau voeapa reoara vai vatereva. Uva va iava oiso taraiapa, Easi oavu avu rutu kekerevoi evoa Tugoropa Tugi sovara-ia. Uva vavaea raga-ia voeare reoreoparoepa uvare gisipo rerare kapuueva. ²³ Oa iava Sekaraia vo kovoaro vao kovuou purapa kovo opesiepa. Uva vorevira kareroepa ora rera vo uruiaro iare. ²⁴ Oire uva va-a vao osa kakae kovu pura piropa oira kovuaro-ia Ilisabet. Oa iava oisoa toupaveve vo kovuva vo raga oira vo kepaaro raga sovara-ia vo vavae rutu sovara-ia aue kekira. Oa iava oiso puraopa, ²⁵ “Ari ita, kakae kavau asava ragai. Uva Turaro Pauto ragaipa siraoroi. Oa iava oiso ragai pierevoi ariia veraoro ragai iava oirara rutu osireiari iava.”

Enselto Maria Tavireva Jisas Iava Ira Karekero-vere

²⁶ ✧ Uva katai vatara-ia (6) kekira kakae kovuva toupaveva Ilisabet-ia, ovusa Pauto purapurapato Gabriel arureva ouruivu iare vo uruio Galili

---

✧ **1:20:** Esi 3:26, 24:27   ✧ **1:26:** Mt 2:23

taere-ia. Va vaisiario, Nasaret. ²⁷ Osa iava avaroepa iriavu iare tavauruva riakova iria reesi-iva oiso ra oirato oira oureve. Rera vaisiario, Josep, King Devit aao iraraaro iava rera. Uva oira vaisiario-a, Maria o-ia iria viapau oiratoa vaiva uusiopa. ²⁸ ✧ Oa iava Gabriel oira iare avaroepa. Uva oirare oiso puraroepa, “Vearovira Maria. Pauto vii viraakopare viipa siraooro. Oa iava Turaro vii tapo toupaveveira vii tauvapaoro.”

²⁹ Oire uva Maria vo reo vao uvuevoiva, oirare sopaua vavataepa rirovira rutu oiso rugorugooapaoro, Apeisi raga reo-a vao-ia?

³⁰ Oa iava purapurapato enselto oiso oira tavireva, “Maria. Opeita uriripau. Pauto vo vovouaro vearopa vii-ia. ³¹ ✧ Uvuri! Kakaie kovu purapapi vii-ia rara, ra iravu kavauri kakaeto ira vaisirivere oiso, Jisas.

³² ✧ “Ira turarovira toupaveverea. Oa iava oiso rera vaisiiverea, Pauto Oviitoaaro ro oiso viara-ia. Oa iava Pauto turarovira rutu rera tovoreverea oiso rutu osa rera aautoaaro King Devit. ³³ ✧ Ira taru Jekop voeaaropa Jiu-pa irara turaroparoverea vokiara rutu-ia. Ra rera vaaro tokia viapau oiso opesiperea.”

³⁴ Oa iava Maria rerare enselto oiso puraopa, “Uva apeisi ragavira karekepere va vao-ia, uvare oira ou asavira toupaavoi.”

³⁵ Oire uva enselto oira vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “Ari! Tugoropato Uraurato ira vii iare uriopa, vo osa Pauto vo goruaro vii ruuve. Eisi osa iava rera reraaro kakaeto kavaurivere rara

---

✧ **1:28:** Dan 9:23 ✧ **1:31:** Ais 7:14 ✧ **1:32:** Ais 9:6-7 ✧ **1:33:** Hi 1:8

utupavira. Uva va-a eva vituaro iava oiso rera vaisipaivere oiso, Roroio Vovoutoa Rutu Pauto Oviitoaaro.

³⁶ “Uvuri! Easi Ilisabet sarava oara iria avukaopa rutu. Iria-ia kakaetoa epao oira kovuaro-ia. Iriare tuariri oisoa oiso purapaave, Viapau uvuipaoi ra kakaetoa vai kavaveve. Ovusa vo vokia-ia oira kovuaro-ia kakae kovuei. Ari ita! Katai vatara (6) kekira oira vaaro oa putevoi. ³⁷ Pauto uvui iraopa auero rutu purapasa.” Uva oisi-a eisi Maria tavireva enselto vo osa vairei reesipareva vaireo airea kakaetoarei kavausa auepaereiepa.

³⁸ Oa iava Maria rera vo reoaro aatooro oiso puraopa, “Ari ita! Ragai-a Turaro oiraaro kovopava. Ira uvuipa ra ragaipa oisi va purareve oiso osa purauei.” Oa iava enselto oira arova avaroepa.

Maria Ilisabet Kekesa Avaopa

³⁹ Oire uva vo vuuta iava vao vo vokia Maria toreoro ikauvira avaopa ouruivu iare pukuiara vuutaaro-ia vo Judia taere-ia. ⁴⁰ Oa iava Sekaraia vo kepaaro-ia koataopa. Uva voa Ilisabet-va vearo voki puraeva. ⁴¹ Uva Ilisabet Maria uvueva osa oirava vearo vokieva. Ovusa kakaeto oira kovuaro-ia toupaveva Ilisabet. Uva voa toritoripareva. Oa iava Tugoropatoa-ia Uraurato agasiopa Ilisabet. ⁴² ✧ Oa iava rirovira rutu goruvira reopa oiso puraoro, “Vii-ia riroa vi-raako a toupaivoi Pauto vaaro. Oa vituaro iava vii vo roruaro oriakorovu rutu vo roruroaro-ia putepaivoi. Uva eera tapo kakaeto vava toupavevoi iraei vii kovuaro-ia. ⁴³ ✧ E apeisi vai

---

✧ 1:42: Het 5:24 ✧ 1:43: Lu 2:11

ragai iare tavetevoi Turaro aakoaro. Asi viapau riro vaisivavi-a ragai? ⁴⁴ Ari ita! Vii uvuavoi ovusa ragaiva vearo vokirivoi vo pou virooro. Oa iava kakaeto ro iraei ragai kovuaro-ia vo uvava ora sitaoro rorurevoi. ⁴⁵ Vii-a vao riakova viigoa roruava toupavoi vo rera vo reoaro oirao pieoro oiso osa vii tavirevo. Uva oisi oiraopavira vii-ia karekepere.” Eisi osa puraopa Ilisabet oirare Maria.

Erava Maria Oiraaro

⁴⁶ ✧ Maria oiso puraopa,

“Ragai iava sopaua oaa Turaro vaisiaro kae piepaivoi. ⁴⁷ ✧ Oa iava ragai reraaro uraurato Pautoa-ia roruparevoi ro ira ragai virivari-
pareveira. ⁴⁸ ✧ Ragai-a vao rerapa kovopava. Ragai akaipavavi raga ragoapa siraoroi. Vo vokie ora vo utupaua uva oirara rutu ragai iava oiso purapaaverea, Pauto oirapa riroa vaterevoi roru. ⁴⁹ ✧ Aue iava uvare riro gorua rutu purare ragai-ia. Rera raga ro Tugoropa Vaisitoa Rutu, ira riro kovo purapareveira. ⁵⁰ ✧ Ira vaaro siraoa voeaopa tupaia oea rera rei piepaiveira rerapa avivikepaoro. Oire uva oisi raga ita voeaopa tapo siraoparoverea ovii irara ovii iraraaro. ⁵¹ Ira iava vavae-a riro goru kovo purava. Ora voea sikasikareva voea siguoro voeao riro kaureo irara oea oisoa ora rei vaisi piepaave ora voea raga. ⁵² Ira reipa irara vaisiaro vara piereva voeao vaisiaro kae pieoro akaipa vaisi iraravi. ⁵³ Ira voeao sopaaro vuku piepareveira oea iava

---

✧ **1:46:** 1 Sml 2:1-10; Sam 34:2-3 ✧ **1:47:** Sam 35:9 ✧ **1:48:** Sam 138:6 ✧ **1:49:** Sam 71:19, 111:9 ✧ **1:50:** Sam 103:17

sopaura ogoepapeira vearoparapa. Vo osa voeao vore piereve riro kotokoto guru irara, vo osa viapau oarai ouive rera ruvara-ia.

⁵⁴ ✧ Uva rerapa kovopa irara tauvarevo vigei vao Isrel, uvare rera vaarore siraoa rugooroe.

⁵⁵ Oiso osa puraroepa vigei aao iraraarore oiso, Ebrahim-pa siraoparaverea ora rera voeaaro utupa irara voari rutu tugurasa utupa voki rutu-ia.”

⁵⁶ Maria vo peva-ia kekira Ilisabet tapo toupavea. Oa iava vorevira ora oira vo uruiaro iare kareopa.

Ilisabet Jon Kavaueva

⁵⁷ Oire uva oira vo vuutaaro pou piropa. Oa iava oviito kavaueva Ilisabet. ⁵⁸ ✧ Uva voeao oira vo uruiaro-ia tou irara ora sara irara oea rutu vo siposipo iava vao uvuiva. Vo uvare Turaro Pauto oirapa siraoroepa rutu. Uva va-a eva oa iava oira tapo rorupaiva.

⁵⁹ Uva vo peva vatarapa voki (8) pou piropa. Oa iava vo voki-ia urioaepa rera kakaeto iava rakari verasa rera-ia vo vaisio tovooro, Sekaraia, aiteto vaisiario. ⁶⁰ Vo osa aakova oiso puraopa, “Viapau. Ari vao iava oiso rera vaisipai, Jon.”

⁶¹ Uva oirare oiso puraaepa, “Uvare saratoa vai oara oisi ovaisiei oa oisi toupai, oa iava oisi ruipa-pauei? Viapau!” ⁶² Oire oa iava vavaeara raga-ia Sekaraia akeiva oiso, “Aa vo vaisio-a vao oa iava rera vaisipai ro-ia vii oviitoaaro?” ⁶³ Uva slet pero arereva. Oa iava vo vaisi vao Jon-pa rigatoreva va-ia voeapa. Uva rirovira rugorugooapaepa.

✧ **1:54:** Sam 98:3 ✧ **1:58:** Jen 19:19

⁶⁴ Oire uva vo vuuta raga-ia Sekaraia iava gisipo karu ovoio viropa. Oa iava arevuoto rera iava vorevira vearoroepa. Uva va iava Pautoa-ia vuurapa vaisi pura ovoireva. ⁶⁵ Uva voeao rera vo uruiaro-ia tou irara uririaepa. Oa iava vara rutu iava varao vo siposipo viriva vo Judia pukuiro vo taerearo rutu-ia. ⁶⁶ ✧ Uva va iava oirara rutu vo siposipo vao uvuoro rirovira rutu tavetavepaiva rugorugoopaoro vo ora voea iava sopaura-ia. Uva oiso puraaepa, “Esa apeisi vai ragavira utupaua touparevere rera ro kakaeto?” Ari ita! Uvare taraipaaepa oiso, Pauto vo goruaro toupai rera-ia.

Sekaraia Oiraaro Erava

⁶⁷ ✧ Oire uva Tugoropato Uraurato Sekaraia sopaaro-ia koataroepa rera vuku pieoro ro kakaeto aitetoaaro. Oa iava ravaa reo purareva oiso puraoro,

⁶⁸ ✧ “Turaro vaisiario-ia vuurapa vaisi purape, ro Pauto Isrel reraaro. Ira vigei oirara tauvasa urioroi ora rera voeaaro. Uvare vigeipa oraivavu purareva oraiva iavirava uvuipaviei ra virivarivira toupape. ⁶⁹ ✧ Uva vova rera kovopatoaaro Devit ira sara iraraaro iava iravu riro goruto oirato tore pierivoi vigei oupasa vorevira ora rerapa vova vuria iava. ⁷⁰ Eisi osa siposiporeva voari tuariri profet irara gisipoaro-ia voeao torevoko vovou irara. ⁷¹ Oa-ia oiso puraroepa, Vigei virivaripareverea voeao vavaearo iava oea vigeiva keripaaveira,

---

✧ **1:66:** Lu 2:19, 51; Jen 39:2; Ap 11:21 ✧ **1:67:** Joe 2:28

✧ **1:68:** Sam 72:18 ✧ **1:69:** Sam 89:17, 132:17

ora voeao tapo vavaearo iava oea vigeire vuri vovoupaaveira rutu. ⁷² Ira vigei aao iraraarore oiso puraroepa, Visii tauvapaaverea. Oire uva va-a vao Reo Ovoi oare rugooro va oirao piere vigeipa. ⁷³⁻⁷⁵ ☆ Eisi osa puraroepa rore vigei aautoaaro Ebrahim va vao Reo Ovoi puraoro oiso, Vigei vorevira vore ovoireverea voeao vavaearo iava vigeiva keripa irara. Ra va iava rera vo kovoaro purape uriri asavira. Rara avivikepavio rera osireiaro-ia aue torevoko vovou purapaoro vokiara rutu-ia.

⁷⁶ ☆ “Oire uva vii-a vao kakaeto viigoa vaisiiverea oiso, Profetato Pauto reraaro ro oiso rutu viara-ia. Viigoa irauvere Turaropa raiva vatatopopaoro. ⁷⁷ Uva oirara rutu siposiporivere voeao rera voeaaro. Oire ra vo reoro iava taraiave oiso, Ira taru voea iava vuri vovouro verapareverea voea vorevira oupaoro ora rerapa. ⁷⁸ Aue vituaro iava uvare rirovira vigeipa siraopa vovou purapareveira Pauto ro vigei reraaro. Osa oiso piepareverea ro ira ora rera iava aviavi piea vatepareverea vigeipa. ⁷⁹ Osa iava voeaopa aviavia vatepareverea oea kopiia vo goruaro sovara-ia toupaveira voeao rupa vovou irara. Uva vigei kokotoaro torevokoreverea vigei tuvetuvepaoro. Ra va iava gavaure vovou vo raivaaro-ia vokape.”

Eisi osa puraroepa Sekaraia.

☆ **1:73-75:** Ro 6:18 ☆ **1:76:** Mal 3:1, 4:5

⁸⁰ Oire uva riroroepa rera kakaeto. Uva rera iava varaua ora uraurato goruvira karekeepa. Oa iava vo toureva raaka tapi vo tugurasa uva ora karekeroepa Isrel-pa irara osireiario-ia ro aue Jon.

2

Maria Jisas Kavaueva (*Matyu 1:18-25*)

¹ ✧ Vo vuuta-ia vao oa-ia King Sisa Ogastas oavu reo ovoi purareva, oiso ra vo voki-ia oirara rutu vieiario vaivaisiario ouive. ² Oire uva rovopa voki rutu-a va vao oa-ia vaisi oupaaepa oirara rutu iava. Ovusa aue Sairinias voa reiparoepa gavmanpaoro vo Siria-ia vo vo voki-ia eva. ³ Uva oisi-a eisi osa iava voea rutu oirara vo urui iare eva voea rutu vo uruiario torevokoaro avaaepa, oiso ra voea rutu vaivaisiario vieiario ouive voa. ⁴ ✧ Ari ita, Josep-a Devit sara iraraaro iava rera. Oa iava ora rera vo uruiario iava gare urui avaroepa vao Nasaret vo Galili taere-ia. Oa iava voare vo Judia avaroepa vo King Devit vo uruiario-ia uva oisoa vaisipaive oiso, Betlehem-ia. ⁵ Uva oira tapo Maria avaroepa voare o iria reesiiva rerapa, oisore ra vaiterei rutu vaisiario tapo ouive voa. Vo osa kakae kovuva toupaeva Maria. ⁶ Uva vo urui raga-ia vao Betlehem urui touvira toupasiva. Oa iava voa kakaeto kavausa aueopa. ⁷ Oire uva bulmakau kare vo kepaaro-ia toupaooro rera eera avaiotoa rutu ira kavaueva voa, uvare tavetepa irara vo kepaaro agasiepa. Oa iava voa rera

---

✧ **2:1:** Lu 3:1 ✧ **2:4:** Lu 1:27

ruueva varoa-ia. Uva voa rera uusi pieeva bokisia o iria-ia oisoa bulmakau kare aiopaive.

Purapurapa Irara Ensel Sipsip Tokipa Irara Taviiva

⁸ Uva voa-a vo uva oearovu sipsip tokipa irara toupaiava vo urui vatuario-ia voea vo raguiroaro tokipaoro vokiario. ⁹ ✧ Uva Turaro reraaro ensel voea iare urioroepa. Uva voa Turaro vaaro keraria voeare sisikorevira aviaviva. Oa iava rirovira rutu uririaepa. ¹⁰ Uva enselto oiso puraroepa voeare, “Opeita uriripata. Uvuta! Ragai visiipa Vearo Siposipo sipoavoi vao oa oirara rutu roru pie iraovere. ¹¹ ✧ Vo voki-a vao o-ia iriavu riakova kakaeto kavavevoi vo King Devit vo uruiaro sovara-ia. Ro ira visii ourevere vorevira vova vuria iava. Eera Kraiss Turaro ira Pauto oiraraaro tuvetuvepareverea. ¹² ✧ Uva ora visii vo reesiroaro iava rera vo kavauaro-ia taraitai eisi osa. Uva rera kakaeto keketavere ira ruuevo varoa-ia rera uusi piesa bulmakau kare aiopavaaro-ia bokis.”

¹³ Oire uva voavi ragava riro irara rutu vuvuiua-ia tou irara poua viropa vuvuiua iava vo toupasa enselto ruvara-ia. Oa iava Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaoro oiso purapaaepa erapaoro, ¹⁴ ✧ “Pauto vaisiario-ia vuurapa vaisi purata vo vuvuiua rutu-ia. Ra gavaure vovou rutu outa vo rasitua-ia toupaooro visii vao visiigoa-ia rorupareveira Pauto.”

Sipsip Tokipa Irara Jisas Kekesa Avaaepa

✧ **2:9:** Ap 5:19 ✧ **2:11:** Jo 4:42 ✧ **2:12:** 1 Sml 2:34; Ais 7:14

✧ **2:14:** Ais 57:19

15 Oire uva enselpa irara voea arova vore-aepa vuvuiua iare. Oa iava voeao sipsip tokipa irara ora reoaepa oiso “Irata, ra avavio voare Betlehem-ia. Ra va avu kekepe vao oa karekei voa oa iava Turaro Pauto vigei tavirevoi.” 16 Oa iava ikauvira avaaepa. Uva vaiterei Maria vaio ora Josep kekeiva voa osa voa toupasiva. Ovusa kakaeto bulmakau kare aiopavaaro-ia bokis uusi-paroepa. 17 Uva rera kekeivoiva, vo reo vao taviiva oa uvuiva rera iava ro-ia kakaeto vo enselto ruvara-ia. 18 Oire uva voea rutu oirara vo reo uvuiva sipsip tokipa irara ruvara-ia, oea vo reo-ia rirovira rugorugoopaaepa. 19 ✧ Vo osa Maria vo reoro rutu varao ora oira sopaaro-ia orirupaeva. Oa iava voa varare rugoopapa rutu. 20 ✧ Uva sipsip tokipa irara vorevira kareaepa Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaoro. Oa iava rirovira rutu rorupaiva Pautoa-ia vara-ia varao oara rutu uvuiva, ora vara rutu tapo kekeiva oiso osa enselpa irara voea taviiva.

Jisas Vateiva Vaisia

21 ✧ Uva vo peva vatarapa voki (8) pou piropa, oa iava Jisas rakari veraiva rera-ia vo vaisio tovo ovoioro, Jisas-pa vaisi. Ari ita, vo osa vo kovutoa-ia pou viro asavira toureva, ovusa enselto vo vaisi iava rera vaisireva.

Simion Vaio Ora Ana Jisas Kekesiva Lotupa Kepa Sovara-ia

22 ✧ Oire uva vo vuuta-a vao oa pou piropa vo avaorei rutu sisigarue piesa oiso osa Moses vaaro

---

✧ 2:19: Lu 2:51 ✧ 2:20: Mt 9:8 ✧ 2:21: Lu 1:31, 59 ✧ 2:22: Lev 12:2-6

Reo Taisi puraepa. Oa iava aiteto avukarei vo kakaeva avasiepa Jerusalem iare Pauto Turaro vatesa rera. ²³ ✧ Oiso osa oisoa rigatoa purapape vo Turaro vaaro-ia Reo Taisi oiso,

‘Vosa avaiio kakae kavaueve aakova, oire ra Turaropa Pauto rera vateive rera reesioro rerapa.’

²⁴ Oa iava oiso ruipapasiepa tapo ra pristo koruoua vai tapo purareve vaiterei vo vovouaro sirova. Oiso osa puraepa Turaro vaaro-ia Reo Taisi oiso,

‘Viovokotoarei kurue vaiio, eke tavaururirei vai uruvaurirei.’

²⁵ Oire uva iravu oirato Jerusalem-ia toupareva rera vaisiaro Simion. Torevokotoa rutu ora tapo riro aviviketo Pautoa-pa. Ira oisoa rerare ro tueparo ira Isrel-pa irara vorevira ourevereora ora rerapa vova vuria iava. Vo osa Tugoropato Uraurato oisoa Simion sopaaro-ia toupareve.

²⁶ ✧ Ari ita, Tugoropato Uraurato rera tavireva ravaavira oiso, “Viapau ikauvira kopiiuvere. Viapau. Ari Kraisi keke rovorivere, ira arureva

Turaropa Pauto vore rasitoo-ia rera voeaaro tuvetuvepasa.” ²⁷ Uva Tugoropato Uraurato Simion

tuvetuvepaoro koataroepa Rovopa Kepa Lotupa Kepa Tempel sovara-ia, vo osa aiteto ora aakova Jisas kakaeva uriosiepa vo pitupituo purasa osa oisoa purapape Reo Taisi. ²⁸ Oire uva Simion Jisas kavaureva ora rera vavaearo-ia. Oa iava Pautoa-ia vuurapa vaisi purareva rerava oiso puraoro,

²⁹ “O Turaro Pauto. Ro iava vii reraaro kovopato vaseri ra vova avaro, uvare ragai vo

---

✧ **2:23:** Eks 13:2, 12 ✧ **2:26:** Sam 89:48

vovouaro gavaurevira toupai. Ra va iava vii vo rearo oirao pieri oreoa purariva voari tuariri. ³⁰ ✧ Aue iava uvare ragai iava osireitoarei oaa vao kekesivoi oa purarivoi auere vorevira igei ora viipa ousa vova vuria iava. Va-a eva oa iava kopiisa vovouparai. ³¹ Vii vao ravaarivora oirara ruṭu osireiario-ia ³² ✧ eva aviavia. Oa-a vao aviavia vatepareverea vo osararovu rutu vo rugorugooaro karupasa, oiso ra vii vo raivaaro-ia taraiave. Ra va iava vii voeaaro Isrel riro vaisi ouive.”

³³ Aitetoarei ora aakova rirovira rutu rera-ia Simion tavetave iraopasiva vo reo iava vao oa purareva. ³⁴ Oire uva Simion voea vatereva viraakoa. Oa iava Maria tavipareva oiso, “Uvuri! Ro-ia kakaeto ira oearovu rutu Isrel-pa irara kove pierevere ora riro irara tapo tore pierevere tapo. Ra oiso toupave, Reesia Pauto vaaro. Uva riro irara rutu rera takaupaivere rara. ³⁵ Eisi osa iava riro irara varaaro rugorugooara ro-roiovira karekepere, [Uva iravu toorio ira avuavuario oiso toupave osa siraoa ira vii soppaaro togarevere.]”

³⁶ Oire uva iriavu profetava riakova toupavea voa. Oira vaisiario, Ana o-ia Fanyuel oviivaaro ro vova Asa-pa irara. Iria erao vatara (7) ivaro-ia vatuato tapo toupavea. Oa iava kopiivoiva, rera isivaaro-ia avukaopa rutu raroevira. ³⁷ Uva vo peva vatara tau vo resura (84) ivaro-ia oira vaaro oa-ia tuguraopa. Uva viapau oisoa Tugoropa

---

✧ 2:30: Ais 52:10 ✧ 2:32: Ap 13:47

Kepa Tempel kavupaeve. Ari ita, oisoa aioara kavupao katai rugoo purapasa variripaoro, uvare oisoa Pauto vo kovoaro-ia pitupaeve vo vokiario ora tapo ravireo-ia. ³⁸ Oire uva vo vuuta raga-ia vao urioopa Pautoa-ia vearo vaisi purasa. Oa iava oira tapo siposipoeva rera iava ro kakaeto voeapa oirara voeao oea oisoa Pautoa-re tuepaave, oiso ra Jerusalem vore piereve ora rerapa.

Josep Nasaret Iare Kareroepa Vorevira

³⁹ Oire uva vara rutu varao puraiva oiso osa Pauto vaaro Reo Taisi puraepa. Oa iava ora voea vo uruiaro iare vorevira kareaepa vao vo Galili taere-ia gare uruivi Nasaret-ia. ⁴⁰ ☆ Uva kakaeto riroroepa goruoro rutu. Oa iava vearopa tarairo rera-ia karekeepa. Uva Pauto vaaro tapo viraakoa toupaiava rera-ia.

Viovokovira Toupaooro Jisas Lotupa Kepa Tempel Sovara-ia Toupaveva

⁴¹ ☆ Jisas aitearo avukarei ipasiepa ovokivu-ia Jerusalem iare, vao iare Tagausapa Vurei aue Pasova, oa oisoa purapa piro vo ivara rutu-ia katakataivira. Ra Pauto vaarore siraoa oisoa rugorugooapaave vorevira vo osa voea tauvareva Isip iava voea kosi pieoro. ⁴² Uva Jisas katai tau erao (12) ivaro-ia uvuiroepa. Oa iava vo voki vao vo pitupituario sirova utuaepa Pasova Aio purapa voki. ⁴³ Uva vo vokiroa varao Pasova Aio purapa vokiro oara opesieiva, vorevira kareaepa.

☆ **2:40:** Lu 1:80, 2:52 ☆ **2:41:** Eks 23:15; Diu 16:1-6

Ovusa Jisas viovokoto voa raga touvira toupareva Jerusalem-ia. Uva aitetoarei viapau rera-ia taraipasiepa vo osa touvira voa toupareva. ⁴⁴⁻⁴⁵ Uva oiso keapasiepa, Oearoi tapo vokapare. Oa iava riro sita rutu purasiva rera kavuoro. Oire uva va iava voeao vuruvuru-ia vate irara oaesi ora sara irara vuravura ragasiva rerare. Uva taraa ragapasivoiva rerare, katai voki rutu isivaaro iava vorevira voresiepa Jerusalem iare rerare taraasa voa. ⁴⁶ Uva voa raga rerare taraapasiva vo peva rutu-ia voki peva. Oa iava voa rera kekesiva Tempel atoaro, osa voa pauparoepa tisa irara vuutaro-ia vo voea varaaro reoara uru piepaoro. Uva toupareva, ora voea tapo akepareva vorevira vara iava. ⁴⁷ ✧ Vo ovusa rera vo reoroaro uru piepaiva. Uva rera-ia rirovira rutu tavetave iraopaiva aue iava rera vaaro taraia rutu, ora vo reo vearovira oa purareva voea aatooro. ⁴⁸ ✧ Oa iava aitetoarei voa rera kekeoro ora sitasiepa rutu. Uva aakova rerare oiso puraopa, “Ae kakaeto. Eakere vegeivi oiso pierivoi oa iava viire taraa raga vasipavevoi?” ⁴⁹ Uva oira vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “Ari eakere ragaire taraa rovo asasivo Aite vo kepaaro-ia? Uva kasikasi ragapasiei ragaire taraa ragapaoro?” ⁵⁰ Oa iava vo reo-ia vavagisipasiepa eva oa purareva vaitereire.

⁵¹ Uva va-a vao oa iava vaiterei tapo kareroepa. Oa iava Nasaret-ia karea viropa. Uva voa oisoa vokiara rutu-ia vaiterei gisipoaro sirova utuparo. Ari ita, uva aakova vara rutu varao-ia orirupaeva

---

✧ 2:47: Mt 7:28 ✧ 2:48: Mk 3:31-35

oara kekeeva vo rera ruvara-ia. ⁵² ✧ Oire uva Jisas riroroepa. Oa iava taraia rera vaaro vearovira rutu karekeepa. Uva Pauto ora oirara rutu rerare vearo vovouaepa rutu.

3

Jon Baptais Siposiporeva

(Matyu 3:1-12; Mak 1:2-8; Jon 1:19-28)

¹ ✧ Taibirias Sisa Rom-pa irara tokireva katai tau vo vavae (15) ivaro sovara-ia. osa Pontias Pailat gavmanpaoro toupareva Judia-ia. Uva vo vuuta-a vao oa-ia aue Herot reiparoepa Galili taere-ia, ovusa voraro araokoto Filip reiparoepa Ituria taere ora Trakonaitis, vo osa ro Laisenias Abilin taere-ia reiparoepa. ² Vo osa Anas vaio ora Kaiafas pris kovo-ia reipasiepa. Vo vuutao-ia oa-ia Jon Sekaraia oviitoaaro vo rasitoo-ia toupareva kuvau tapi. Uva Pauto vo rearo urioepa rera iare voa. ³ Uvava-a eva oa iava voraro rutu avaroepa Jodan oirara rutupa siposipopaoro, oiso ra sopaura oaive poreive. Ra va iava baptaisa ouive rara Pauto voea iava vuri vovouro vera rovoreve. ⁴ ✧ Oiso osa profet Aisaia vo vukuaro-ia oisoa rigatoa toupave,

‘Travu ira keeraparo vo raaka tapi oiso pupapa, Turaro vo raivaaro vatatopopata va ravaaoro oa-ia pouro viroverea. ⁵ Oiso ra goreara rutu agasi pieve pukuiara erioro vara vaeaoro. Regorepa raivaro tapo torevokoro ra torevokope. Ora varao tapo vuri raivaro oara vearo pieve rara. ⁶ Ra va

---

✧ 2:52: 1 Sml 2:26 ✧ 3:1: Mt 27:2 ✧ 3:4: Ais 40:3-5

iava oirara rutu vo kovo vao kekeive Pauto
oa purapare vigei vorevira ousapa vuriara
iava.’

⁷ Oire uva riro irara rutu oirara urioaepa Jon
vavaearo-ia baptaisa ousa. Oa iava oiso voeare
puraroepa. “Visii vao rakoru ovii iraraaro!
Irouto visii vosipare, oa iava toripata Pauto
vo kasipuaru asavira?” ⁸ Visii iava sopaura
poreta, ra vuri vovouro oavisii kavuta. Oa iava
oirao pie vovouro oavisii poeravira karekepere
oearovupa. Opeita ora visii raga vo vovouroaro
iava oreorovu kareke piepata oiso purapaoro,
Ebrahim-a igei aitearo. Oa iava igei-a Pauto
oiraraaro rutu. Ari ita, visii tavi iraopaavoi,
Pautoa raga uvuipa vo avekero iava kakae vure
purapasa. Ra oisi pieive, Ebrahim ovii iraraaro.
⁹ Torara eira iriaei ravaavira evaova vituaro-ia.
Oire vo evaro oiso toupai osa visii. Varao oara
viapau oiso vearo kuero vai kaepaive oara rutu
taru toepaiverea vara vikipasa tuitui kasi-ia.” Eisi
osa puraroepa Jon.

¹⁰ ✧ Uva voea rutu Jon akeiva oiso puraoro,
“Eake vai puraio?” ¹¹ ✧ Oa iava oiso puraroepa
voea aatooro, “Ro ira vaiterei kuvupatoarei, oire
iravu vatereve ropa apotato. Ari ro ira aioara
toupave, oire oisi raga ita piereve iravupa oar-
avu vateoro,” ¹² Uva oearovu tapo takis oupa
irara urioaepa, oiso ra voea tapo baptaisa ouive
rera ruvara-ia. Oa iava rerare oiso puraaepa,
“Tisa. Eake vai purapaio?” ¹³ Oa iava voeare oiso
puraroepa, “Ari moni oupatai oiso osa gavman
visii tavirevora. Oire ra viapau vo reesi iava

ita pute pievira oarai ita ou ragapata.” ¹⁴ Uva oearovu tapo ita viurupa irara rera akeiva oiso, “Eake vai purapaio?” Oa iava oiso voeare puraroepa, “Viapau oiso ra oira upopata ora viapau oiso ra kuuvuvira voea rovirieipata kortua-ia voea varaaro ivu ragapasa moniara. Ari voriara oavisii raga rekasiaro reesiara-ia rorupata.”

¹⁵ Oire uva voeare vovouisiro riro varivarivira toreepa. Oa iava rirovira rugorugoopaaepa oiso puraoro, “Easi, Jon-a ro-ia Krai, eke?” ¹⁶ Uva va iava Jon voea vo reoaro pukoreva oiso purapaoro, “Visii baptaispaavoi uukoa raga-ia visii reesioro visiigoa vovouisiro oavisii poretavorao. Ari ro ira ragai sirova uturovere, ira vo goruaro ragai vo goruaro-ia putevere uvare riro vasitoa-ia. Uva viapau oiso uvuiparai ra rera vaaro tasipa kaea, uvare akukutoavi raga-a ragai. Ari rera visii vaterevere vao baptaisa Tugoropato Uraurato vaaro visii reesipaoro aue-ia Tugoropato Uraurato vo goruaro-ia ora eto kasi vo goruaro-ia. ¹⁷ ✧ Ira vururua-ia pitupare wit ragipasa oira rakariaro verapaoro. Oire ra oira aioaro gurureve rera vo kepaaro-ia wit kepa vo aio kitupasa voa. Oa iava oira rakariaro kasirevere vao-ia tuitui kasi-ia oa viapau rokopaive.”

¹⁸ Jon oreorovu rutu tapo purareva voea iava sopaura tore pieoro. Uva vo pitupitu-a vao oa purareva vearo siposipo purapaoro oirara rutupa.

Vo Herot Jon Tuukereva

¹⁹ ✧ Oire uva Jon tuu pievira Herot tavireva rera vaaro iava vuria, ro voea reraaro rovopato

---

✧ **3:17:** Ais 30:24; Mai 4:12   ✧ **3:19:** Mt 14:3-4; Mk 6:17-18

gavman. Aue iava uvare vuria purareva aue-ia Herodias araokoto vatuavaaro ouoro. Ora opitupiturovu rutu tapo-ia oara oisoa purapareve rera Herot. ²⁰ Uva varao vuriara oara oisoa purapareve rera Herot uva vo vuria vao puteva rutu, uvare vao riroa rutu vuria purareva Jon tovooro tuukepa kepa-ia.

Jon Jisas Baptaisreva
(*Matyu 3:13-17; Mak 1:9-11*)

²¹ ✧ Uva vo vuuta-a vao oa-ia oirara rutu baptais rovpaaepa. Oa iava voa raga ita Jon Jisas tapo baptaisreva. Oire voa baptaisroiva, variri ovoiroepa voa. Uva vuvuiua karu piropa. ²² ✧ Oa iava Tugoropato Uraurato vararoepa. Uva oiso rera kekeiva osa kurue. Uva Jisas-ia pitusa rerereva. Oa iava vuvuiua iava Pauto vo rearo varaepa oa oiso puraepa, “Vii-a ragai Oviitoaaro rutu viigoa kaviko iraopaaveira. Uva vii-ia roru-paaveira rutu.”

Jisas Aao Iraraaro Vaisiaro
(*Matyu 1:1-17*)

²³ ✧ Jisas ora rera vo kovoaro rovoreva vo peva tau (30) ivaro-ia uvuivira toupao. Uva oirara rutu rerare oiso puraaepa, “Eera-a Josep oviitoaaro.” ²⁴ Oiso-ia Josep-a Hilai oviitoaaro, ari Hilai-a Matat oviitoaaro, ari Matat-a Livai oviitoaaro, ari Livai-a Melkai oviitoaaro, ari Melkai-a Janai oviitoaaro, ari Janai-a Josep oviitoaaro, ²⁵ ari Josep-a Matataias oviitoaaro, ari Matataias-a Emos oviitoaaro, ari Emos-a Neam oviitoaaro,

---

✧ **3:21:** Lu 5:16 ✧ **3:22:** Sam 2:7; Ais 42:1; Ap 10:38 ✧ **3:23:** Jo 8:57

ari Neam-a Eslai oviitoaaro, ari Eslai-a Nagai oviitoaaro, ²⁶ ari Nagai-a Meat oviitoaaro, ari Meat-a Matataias oviitoaaro, ari Matataias-a Semen oviitoaaro, ari Semen-a Josek oviitoaaro, ari Josek-a Joda oviitoaaro, ²⁷ ☆ ari Joda-a Joanan oviitoaaro, ari Joanan-a Resa oviitoaaro, ari Resa-a Serababel oviitoaaro, ari Serababel-a Sialtiel oviitoaaro, ari Sialtiel-a Nerai oviitoaaro, ²⁸ ari Nerai-a Melkai oviitoaaro, ari Melkai-a Edai oviitoaaro, ari Edai-a Kosam oviitoaaro, ari Kosam-a Elmadam oviitoaaro, ari Elmadam-a Er oviitoaaro, ²⁹ ari Er-a Josua oviitoaaro, ari Josua-a Eliesa oviitoaaro, ari Eliesa-a Jorim oviitoaaro, ari Jorim-a Matat oviitoaaro, ari Matat-a Livai oviitoaaro, ³⁰ ari Livai-a Simion oviitoaaro, ari Simion-a Juda oviitoaaro, ari Juda-a Josep oviitoaaro, ari Josep-a Jonam oviitoaaro, ari Jonam-a Elaiakim oviitoaaro, ³¹ ☆ ari Elaiakim-a Melia oviitoaaro, ari Melia-a Mena oviitoaaro, ari Mena-a Matata oviitoaaro, ari Matata-a Netan oviitoaaro, ari Netan-a Devit oviitoaaro, ³² Devit-a Jesi oviitoaaro, ari Jesi-a Obet oviitoaaro, ari Obet-a Boas oviitoaaro, ari Boas-a Salmon oviitoaaro, ari Salmon-a Nason oviitoaaro, ³³ ari Nason-a Aminadap oviitoaaro, ari Aminadap-a Atmin oviitoaaro, ari Atmin-a Anai oviitoaaro, ari Anai-a Hesron oviitoaaro, ari Hesron-a Peres oviitoaaro, ari Peres-a Juda oviitoaaro, ³⁴ ☆ ari Juda-a Jekop oviitoaaro, ari Jekop-a Aisak oviitoaaro, ari Aisak-a Ebrahim oviitoaaro, ari Ebrahim-a Tira oviitoaaro, ari Tira-a Neho oviitoaaro, ³⁵ ari Neho-a Serak oviitoaaro, ari Serak-a Reu oviitoaaro, ari Reu-a Pelek ovi-

---

☆ **3:27:** Mt 1:12   ☆ **3:31:** 1 Kro 3:5   ☆ **3:34:** Jen 11:24, 26

itoaaro, ari Pelek-a Ebe oviitoaaro, ari Ebe-a Sela oviitoaaro, ³⁶ ari Sela-a Kenan oviitoaaro, ari Kenan-a Apaksat oviitoaaro, ari Apaksat-a Siem oviitoaaro, ari Siem-a Noa oviitoaaro, ari Noa-a Lamek oviitoaaro, ³⁷ ari Lamek-a Metusala oviitoaaro, ari Metusala-a Inok oviitoaaro, ari Inok-a Jaret oviitoaaro, ari Jaret-a Mahalalel oviitoaaro, ari Mahalalel-a Kenan oviitoaaro, ³⁸ ✧ ari Kenan-a Inos oviitoaaro, ari Inos-a Set oviitoaaro, ari Set-a Adam oviitoaaro, ari Adam-a Pauto oviitoaaro.

4

Jisas-ia Kokaraparoepa Seten (Matyu 4:1-11; Mak 1:12-13)

¹ Vo Tugoropato Uraurato iava vukuroepa Jisas. Oa iava uukova iava veraro viropa Jodan. Oire voava voreroiva, Tugoropato Uraurato rera tuve-tuvepaoro avaroepa kuvau tapirore. ² ✧ Oa iava resura tau (40) vokiyo rutu-ia toureva. Uva voa Seten rera-ia kokara ragaparoepa,

Oire uva vo vuuta-a vao oa-ia oisoa aio kavuvira toupaveve. Oa iava vo vokiyo varao ope-sieiva, ogoeroepa rera Jisas. ³ Osa iava Seten rera tavireva oiso, “Vosa vii Pauto Oviitoaaro rutu, oire o taviri aveke ra opovira ora poreo.” ⁴ ✧ Uva Jisas rera aatoreva oiso puraoro, “*Viapau. Uvare Pauto vo rearo oiso purapai, ‘Opoa raga viapau uvuipai ra oiratoapa tootoo vatepaive.’*”

⁵ Oire uva voaviva Seten rera ipa piereva. Oa iava osasararovu ruture voava rera kareke piereva varao vo rasitoa-ia katai vuutavi raga-ia. ⁶ ✧ Uva va iava rera raga Seten oiso

---

✧ **3:38:** Jen 5:1-2   ✧ **4:2:** Eks 34:28   ✧ **4:4:** Diu 8:3   ✧ **4:6:** Jo 12:31

Jisas tavipareva, “Vo goruro rutu-a varao oara vatepaavoi viipa, ora vao tapo riro vaisi vo vara iavirava, uvare vara rutu-a evara ragai varaaro. Uva oiso toupai, Vosa irai vate ruipapara vara, oire ra irai vatea vara. ⁷ Vosa ragai-ia vuurapa vaisi purapaoro taku virou, oire ra vii ragapa vara rutupe varao.” ⁸ ✧ Uva Jisas oiso puraroepa, “*Pauto vo reoaro oiso purapai, Pautoa raga-ia vuurapa vaisi purapata eera visii reraaro Turaro. Rara rera raga vo kovoaro purapata eera kataitoa raga.*’”

⁹ Uva voa-a vo uvava rerava Jisas avaroepa Seten Jerusalem iare Rovopa Kepa Lotupa Kepa kukuearo-ia rera tovoša viara-ia rutu. Oire uva voa rera tavipareva oiso, “Vosa vii-a Pauto Ovi-itoaaro rutu, oire vo toreu ra voava ora vikiu. ¹⁰ ✧ Uvare vo rigato toupai oa oiso purapai, ‘Pauto voeao arurevere enselpa irara ra vii tokiive vii-ia uutupaoro.’ ¹¹ Uva oreovu oiso purapai, ‘Oea vii-ia pituivere ora voea vavaearo iava. Ra viapau oiso avekeara vai-ia ora upou kokotoa iava.’”

¹² ✧ Oire uva Jisas oiso puraroepa, “*Easi, oreovu oiso purapai, Opeita Turaro Pauto oavisii-ia kokarapata.*’”

¹³ Vo kokaraara rutu purareva Seten rera-ia. Uva voa Jisas kavureva Seten ovokivure ita tueoro.

*Jisas Ora Rera Vo Kovoaro Rovoreva Galili-ia
(Matyu 4:12-17; Mak 1:14-15)*

¹⁴ ✧ Oire uva Tugoropato Uraurato vo goruaro iavirava vorevira voreroepa Jisas Galili iare. Uva

✧ **4:8:** Diu 6:13   ✧ **4:10:** Sam 91:11-12   ✧ **4:12:** Diu 6:16

✧ **4:14:** Mt 9:26

voa rera iava vo siposipo viriva voraro rutu vo taere-ia vao-ia. ¹⁵ ✧ Uva oisoa oirara rutu siposipopareve voea vo keparoaro-ia, Reo Taisi Uvupa Keparo Sinagog. Oa iava oirara rutu rera-ia rei vaisi purapaiva.

*Nasaret Vata Isivaaepa Rerare Jisas
(Matyu 13:53-58; Mak 6:1-6)*

¹⁶ Oire uva Jisas Nasaret iare avaroepa. Ari ita, kakaevira oisoa vo urui-ia toupareve. Oa iava voa tupaoro riroroepa. Uva Sabat voki-ia voa Sinagog-ia koataroepa ora rera vo pitupituario sirova utuoro. Uva voa toreparoepa Pauto vo reoaro vieipasa. ¹⁷ Uva oisi-a eisi osa iava profet Aisaia vo vukuaro vateiva rerapa. Oa iava va-ia vo rigato kekereva oa oiso purapapeira,

¹⁸ ✧ *‘Turaro Pauto reraaro Uraurato ira epao ragai-ia. Ira ragai reesirevora rera vo reoaro iava siposiposa voeaopa apotapa irara. Eera ira ragai arurevora voeaopa tuukepa irara siposipopasa, oiso ra tuukea iava kosi-paa viro. Ora voeaopa siposipopasa voosi irara, oiso ra vorevira vuravurapaive. Ora oearovu rutu tauvapasa voeao oea riro va-vatapara rutu siitokaara kaepaiveira. ¹⁹ ✧ Ora voea rutu oirara tavitavipasa vo vutao iava Turaro vaaro, ro ira ora rera voeaaro ourevere vorevira ora rerapa.’*

²⁰ Oire Jisas vukua kapu piereva. Oa iava uutupatoapa va vatereva. Uva va isivaaro iava pauparoepa voa Sinagog-ia, ovusa voeao oea tapo

---

✧ **4:15:** Mt 9:35, 11:1   ✧ **4:18:** Ais 61:1-2   ✧ **4:19:** Lev 25:10

voa toupaiua oea rerava tuupavira rutu vura-paiva.

²¹ Uva voa rovoroepe voea tavitavipaoro oiso, “*Oiraopavira rutu vo rigato-ia Pauto vaaro. Oa oiraoei yo vokio vo osa yo reo uvutavoi.*” ²² ✧ Uva va iava rera egaegaiva rutu, uvare vo reoro iare rugoopaaepa vearo reoro oara karekereva ora rera gisipoaro iava. Oa iava oiso puraaepa, “Apeisi ragavira? Easi pasi viapau Josep ovi-toaaro ro-ia?”

²³ Uva oiso voeare puraroepe, “*Oiraopavira rutu! Osa ita vo reo puratavere ragaire oiso, Ru-varupato ora vii raga iava varaua porete pieri. Ora oiso puratavere, Eva-ia ravoto kovo oa purarivora Kapeneam-ia evoa oa uvuiovora, osa raga ita eisi osa va purarivere vo ora vii vo uruiaro rutu-ia.*”

²⁴ Uva oiso puraroepe, “*Oiraopavira rutu visire oiso puraparai, Oirara viapau uvuipaa ra irai profetatoa vai gisipoaro uvupaive vo ora rera vo uruiaro rutu-ia. Ari ita, voa rera reoaropaive.*

²⁵ ✧ Uva ita, oiraopavira oiso puraparai, Voeo Ilaija vo vuutaaro iava oea iava riro riako toupai Isrel-ia airoa vatua iraraaro kopiiiepe. Vo vokio-ia oa-ia vuvuiua tupa piropa rutu. Oire uva viapau kokeva vai vo peva ivaro rutu-ia ora katai vatara kekira vai-ia. Uva voava riroto ogoeto karekeroepe voraro rutu. ²⁶ Ari ita, oiso-ia viapau oiso Ilaija arureva Pauto iriai iare riakova vai vova Isrel oira tauvasa. Viapau. Ari o ratau touva tauvasa rera arureva iria vo kavauopa Sarefat urui-ia. Iria oisoa raroevira toupaeve vo Saidon-

---

✧ 4:22: Sam 45:2 ✧ 4:25: 1 Kin 17:1, 8-16

ia. ²⁷ ✧ Oiso osa tapo voari tuariri vo vuutao-ia oa-ia profet Ilaisa epao. Oa-ia riro irara leprapa irara oisoa toupaive Isrel-ia. Oire uva viapau voea iava irai porete piereva Ilaisa. Ari aue raga Neman ro vova Siria ratau touto ira vearo piereva.” Jisas evo reo purareva vo Jiu iavirava voeao riro reo uvu asa irara.

²⁸ Oire uva Reo Taisi Uvupa Kepa-ia toupaooro vo reo uvuiva rerare kasipu iraopaoro. ²⁹ Uva voava vusiiva rera sitasa. Oa iava rera ivupaoro kosia viropa vo urui isivaaro iava oa oisoa pukuia-ia kukuearo-ia toupaive. Uvare oiso vovoupaaepa ra voava Jisas-ia vikiave vara pievira. ³⁰ Osa voea raga sovara-ia vokaoro avaroepa voea gogu pieoro.

Jisas Iravu Vurito Tugarato Verareva Iravu Iava Oirato
(Mak 1:21-28)

³¹ ✧ Uva Kapaneam urui iare avaroepa vo Galili taere sovara-ia. Oa iava voa Sabat voki-ia oirara rutu tarai piepareva voea siposipopaoro. ³² Uva rera vo siposipoaro uvuivoiva, vovouisiro oaive rirovira rutu ipaepa. Uvare rera vo rearo-ia gorua toupaiava. ³³ Oire uva voa Sinagog-ia iravu oirato toupaveva. Ira-ia vurito tugarato oisoa toupaveve. Oa iava voa tupaoro rirovira rutu oiveoro keeraroepa oiso puraoro, ³⁴ ✧ “Auoro Jisas Nasaret iava! Eake purasa uriouei igei-ia? Igei opesi ovoi piesa, eke? Vii-ia taraiparai, Tugoropato Pauto reraaro.”

✧ 4:27: 2 Kin 5:1-14 ✧ 4:31: Mt 4:13 ✧ 4:34: Sam 16:10; Dan 9:24

35 ✧ Oa iava Jisas rerare koruroepa oiso pu-raoro, “*Eakau! Eera iava kosi virou.*” Oa iava rera tugarato oiratoa-ia vikiroepa rasiua arore. Uva voa koveroepa voea vuutaaro-ia. Osa iava rera arova ava ovoiroepa rera tugarato. Vo osa viapau vuria vai purareva rera-ia oirato. 36 Oa iava voea rutu ropeaepa. Oire ora voea vovouro arova taavi iraopaiva oiso ora reopaoro, “*Avoeao! Apeisi raga reo irao-a vao-ia oa iava voeaore vuri tugararo reoroi? Easi ro vai-ia reesia vaiei ora gorua vai. Oa iava rera uvu ovoipaiveira ra oirara arova ava ovoipaave?*” 37 Uva oisi-a eisi osa iava rera iava Jisas viriva vo siposipo vao-ia voraro rutu vo taere-ia vao-ia.

*Jisas Pita Aigevaaro Porete Piereva
(Matyu 8:14-15; Mak 1:29-31)*

38 Uva Sinagog iava kosiro viropa Jisas. Oa iava Saimon vo kepaaro-ia koataroepa. Vo osa voa Saimon vatuavaaro aakoaro riro upia-ia kukue upia toupavea. Uva va-a eva oa iava rerare Jisas keeraaepa vo oira porete piesa. 39 Uva voa oira ruvara-ia toresa urioroepa vo upia iare reosa. Uva oira iava opesi ovoiepa vo upia. Oire voava vearo ovoioro rerapa aioara vatatopo ovoieva.

*Jisas Riro Irara Porete Piereva Ravotovira
(Matyu 8:16-17; Mak 1:32-34)*

40 ✧ Uva vo ovaiarovi ovusa ravireo rokopareva, uva rera iare oearovuva vuri vara irara urioaepa, ora voearo tapo tugara oearoa oisoa upopaive.

✧ 4:35: Mt 8:26 ✧ 4:40: Mk 5:23; Mt 4:23

Oa iava voea rutu porete pierewa ravotovira voea-ia vavaearei tovopaoro. ⁴¹ ✧ Oire uva riro irara rutu iava kosia viropa. Uva voea evoea vuri irara tugara oea rirovira oiveoro oiso puraaepa, “Vii-a Pauto Oviitoaaro.” Osa iava voeare koruparoepa rera iava oreoi pura arapa, uvare taraipaaepa oiso, Rera ro-ia Krai.

*Jisas Kovopaoro Virireva Uruiara Rutu-ia
(Mak 1:35-39)*

⁴² Oire uva avitoava eraoroepa Jisas. Oa iava rokoreva uvavure kuvau tapi voa varirisa. Uva voa-a evoa uva toureva osa rerare taraa ragapaiva. Oa iava rera kekeoro voa oiso rugoopaaepa ra ora voea raga iare rera voreive. ⁴³ Oa iava voeare oiso puraroepa, “*Oiso ruipaparai ra Vearo Siposipo iava siposipoa aue iava Pauto vo Saraaro voraro ouruirovu-ia tapo. Aue vituaro iava uvare Pauto ragai arurevora okovoa purasa vao-ia.*” ⁴⁴ ✧ Oa iava vo Judia Distrik-ia riro keparo-ia Reo Taisi Uvupa Keparo siposiporeva va iava vao Vearo Siposipo voeapa.

5

*Jisas Pita Tavireva Oa Iava Rirovira Atariroepa
(Matyu 4:18-22; Mak 1:16-20)*

¹ Oire uva ovokivu-ia rogaraua-ia toreparoepa vo toko rovu vatuaro-ia vao vo Genesaret. Uva ovaisivu-a vao-ia oiso Galili. Uva voa oirara rutu Jisas tapo toupaiava ora voea-ia paipaoro vo reo vao Pauto vo rearo uvupasa. ² Uva voa uvuoarei kekereva uvuoarei rogaraua-ia vo toko rovu-ia.

✧ 4:41: Mt 4:3 ✧ 4:44: Mt 4:18-22; Jo 1:40-42

Uva voa voeao atari oupa irara vo uvuoarei iava veraa viropa kuverara sisupasa. ³ ✧ Oire uva vo uvuoarei iava oavu-ia kaero viropa aue Saimon vo uvuoaro. Oa iava Jisas rera tavipareva oiso, “*Vo uvuo gare visivi topari rogaraua iava rovuia iare.*” Oire uva vo uvuo-ia paupaoro Jisas voeapa siposipopareva oirara.

⁴ ✧ Uva voeapa siposiporevoiva, rera Saimon tavireva oiso, “*Uvuoa viru pieri vavore uva riro rokopai. Ra voava kuverava roko pieta. Ra atari kare vai ivuta.*” ⁵ Uva Saimon oiso puraroepa, “Turaro. Easi igei kasivarivira rutu kovo ragaiovo vo rupao-ia. Uva viapau okarei ivuiovo aue atari. Ari ita, vii uvuavoi osa ragai tavitaviri. Uva oisi va purapaavoi.” ⁶ Oa iava oisi oira pieiva. Uva riro kare atari kare ivuiva. Oa iava kuverava toko rovoopa. ⁷ Oisi-a eisi osa iava oearovure puepueiva ora voea raga iava, voeao oea ouvuovu raga-ia toupaiava. Oiso ra urioave voea tauvasa. Oa iava urioaepa. Uva voea rutu vo uvuoarei agasi pieiva vo kare-ia atari kare. Uva roko rovoepa vo uvuoarei rutu vo kare vavatapaoro. ⁸ Uva va-a vao oa kekerevoiva Saimon Pita, Jisas kokotoaro ruvara-ia kokoto rekuoro pauroepa oiso puraoro, “Turaro, ragai ruvara iava avau. Ari ragai-a vurito.” ⁹ Uvare vo kare eyoea atari kare kekereva okarea ivuiva. Oa iava rirovira rutu roperoepa. Ora voeao oea rera tapo toupaiava oea tapo ropeaepa. ¹⁰ Aue oviitoareiaro tapo Sebedi, Jems araorei ora Jon aiterea rera tapo oisoa kovopasi aue Saimon,

---

✧ 5:3: Mt 13:1-2   ✧ 5:4: Jo 21:6

aiterea tapo ora sitasiepa. Uva va-a vao oa iava Jisas Saimon-re oiso puraroepa, *“Teapi uriripau. Ari utupaua oiso oirara ivurivere rara ragai iare.”*
 11 ✧ Oa iava uvuoarei rere pieiva rogaraua iare, vo osa auero rutu voea varaaro kavuiva rera sirova utuoro.

Jisas Iravu Oirato Sisigarue Piereva, Ira-ia Oisoa Lepra Upia Toupaive
 (Matyu 8:1-4; Mak 1:40-45)

12 ✧ Vo riro urui-ia toureva Jisas. Uva voa-a evoa ouruia-ia iravu oisoa toupaveve oirato ira-ia oisoa lepra upia toupaive. Oa iava Jisas kekeoro kokotoarei-ia rekureva varirioro rerare. Oiso puraroepa, *“Vosa ragaipa ruipapau ra ragai porete pieri.”* 13 Oa iava Jisas rera-ia vavaea tovooro oiso puraroepa, *“Oiso ruipaparai ra sisigarueu.”* Oa iava vaviopavira raga rera iava vo upia eva lepra upia opesiepa. 14 Uva Jisas riro goruvira rutu rera vosireva oiso puraoro, *“Opeita irai ita taviparivere. Viapau. Ari avapauei ora vii iava varaua karekesa auempa pris koruoua vai puraoro oiso osa purapapeira Reo Taisi vao Moses vaaro. Ra va iava oirara rutu oiraopavira oiso taraiave, O ari vii-a vao viigoa iava upia opesiei rutu.”* 15 ✧ Vo ovusa vara iava vo siposipo viripaoro avaepa varao oara rutu purareva Jisas voea-ia. Oire uva va-a eva oa iava riro irara rutu urioaepa rera vo reoaro uvusa. Ora oiso tapo ra upiara iava voea tapo porete piepareve varao voea varaaro. 16 ✧ Oire uva voea arova rera raga avaparoepa uvavure kuvau tapivi voa variripasa.

✧ 5:11: Mt 19:29   ✧ 5:12: Lu 17:11-19   ✧ 5:15: Mt 9:26

✧ 5:16: Mk 6:46

*Jisas Iravu Oirato Porete Piereva Kerauto
(Matyu 9:1-8; Mak 2:1-12)*

17 ✧ Ovokivu-ia oirara tarai piepareva ovusa oearovu ratarataa vovou irara aue Farisi ora tisa irara tapo voeao Reo Taisiro-ia tarai irara, oea tapo paupaaepa voa voeao oea vo uruiro iava urioaepa oiso-ia, Galili-ia vo, ari Judia-ia, ora Jerusalem-ia. Vo osa Pauto vo goruarova Jisas toupaveva ogorua iava oirara porete piepareva.

18 Uva oresuravu iravu-ia kaepaoro urioaepa. Ira-ia kerau upia oisoa toupaveva keruara rutu-ia. Oire uva oiso ruipapaaepa ra rera kaepaoro urua-ia koataave Jisas iare atoaro voa rera tovoa. 19 Vo osa oirara rutu iava tupapaa piropa. Oa iava oiso auepaaepa ra apeisi vai ragavira rera koata pieve rera iare voa atoaro. Oire uva va iava vo kepa ivara iare rera kaepaoro ipaaepa. Oa iava kukuuvua veraiva voava iroiro-ia rera vara piesa urua tapo voa vo voea rutu oirara vuutaaro-ia. Oa iava rera tovoiva vo uva Jisas toupaveva.

20 ✧ Uva Jisas voea varaaro oirao pie vovouro eveirevoiva, rerare oiso puraroepa, “*Vatetoa oaa, vii iava vuri vovouro veraavoi.*”

21 ✧ Oire uva va-a vao oa iava voeao riro tarai irara Reo Taisi-ia ora voeao Farisi oearova rutu ora voea raga ora reopaaepa. Oa iava voea iava oearovu riro irara oiso puraaepa, “*Avoeao! Iroutoa rutu-a ro-ia ira vao tovi reo purare Pautoa-ia? Irou vai uvuipai vuriara verapasa? Easi Pautoa raga.*” 22 Uva Jisas voea vo rugorugooroaro-ia tarai ovoiroepa. Oa iava voeare oiso puraroepa, “*Eakere eisi ragaire*

vurivira rugorugoopatai ora visii raga sopaaro-ia? ²³ Ari aa vo reoa-a vao oa-ia avekata vaiiei ragaipa ra oa-ia oiso purara, Vii iava vuri vovou veraavoi? Eke oiso, Toreu ra vokari? ²⁴ Uva oiso *ruipaparai ra oiraopavira rutu taraita oiso, Oirato Oviitoaaro Ro Ropoto ragai raga goruava toupaveira vo rasio-ia. Vao oa iava uvuiparai varao verapasa vuri vovouro. Eisi osa iava oiso purarai rore ira iava keruara rutu kopiepa, Toreu, ra vii vaaro ouri urua, ra avau vore vii vo kepaaro iare.* ²⁵ Oire uva va-a vao oa iava voea rutu oirara osireiaro-ia toreroepa urua ouoro vao oa-ia uusiparoepa. Uva rera vo kepaaro iare vava avaroepa. Oa iava voa Pautoa-ia vuurapa vaisi purareva karepaoro. ²⁶ ✧ Oire uva oirara rutu ropeaepa ora sitaoro. Oa iava Pautoa-ia vuurapa vaisi puraiava rerapa avivikeoro. Osa iava oiso puraaepa, “Vo vokio rutu-ia oavu raga ravotoa rutu kekei.”

*Jisas Livai-re Reoroepa
(Matyu 9:9-13; Mak 2:13-17)*

²⁷ Uva utupavira Jisas vokapaoro avaroepa. Oa iava iravu oirato kekereva ovusa takis oupa kepa-ia pauparoepa. Rera vaisiaro ro-ia, Livai. Uva rerare Jisas keeraroepa oiso puraoro, “*Uriou ragai sirova utusa.*” ²⁸ Oire tore ovoiroepa rera varaaro rutu kavuoro, osa toupaiava vo Jisas sirova utuoro.

²⁹ ✧ Uva rera Livai oavu riroa aioa purareva rerapa Jisas ora rera vo kepaaro-ia. Oa iava oearovu riro irara takis oupa irara va iare

---

✧ 5:26: Lu 7:16 ✧ 5:29: Lu 15:1

urioaepa ora oearovu tapo vuri irara. Oea rutu vaiterei tapo paupaaepa aiopaoro. ³⁰ ✧ Uva va-
 a vao oa iava Farisi ora Reo Taisi-ia tarai irara
 iava voeare kasipupaoro oiso purapaaepa dis-
 aipel ruvara-ia voeao Jisas voeaaro, “Uva apeisi
 iava takis oupa irara tapo voeao kavirupa irara
 aiopatavoi ora oearovu voeao vuri vovou irara?”
³¹ Oa iava Jisas voea vo rearo pukooro oiso
 puraroepa, “Ari ita! *Voeao upia asa irara oea
 viapau oiso ruvarupatoa iare avapaaveira. Via-
 pau. Asi upiapa irara raga oea ruvarupatoa iare
 avapaaveira.* ³² ✧ Ari ita, viapau oiso voeaore
 keerasa urioraera torevoko vovou irara. *Viapau.
 Easi voeaore keerasa vuri vovou irara urioraera,
 oiso ra sopaura oaive iava porepaa viro vova
 vuria.*”

*Vo Toupai Aio Kavupa Pitupitu
 (Matyu 9:14-17; Mak 2:18-22)*

³³ ✧ Oire uva Jisas taviiva oiso, “Voeao Jon
 voeaaro disaipel oea oiso aio arapa kavupaive
 rirovira rutu variripaoro vo riro vuutaro rutu-
 ia. Ora voeao Farisi vo disaipelaro oea tapo oisi
 raga oisoa piepaive. Ari vii voeaaro disaipel
 oea aioara rutu aiopaiveira ora ukaiopaaveira.”
³⁴ Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “*Easi visii
 uvuipatai vai pasi ra vova sara irara vai aio kavu
 piepata oea iava rera sarato riako ousa aueparo,
 vo osa voea raga ruvara-ia toupareve, eke? Ari
 viapau uvuipai.* ³⁵ ✧ Oire uva utupavira ora voea
 iava rera veraive oearovu vo osa riako ouro. Ra
 va iava tauavira tupaoro viapau oiso vorerivira

✧ 5:30: Ap 23:9 ✧ 5:32: 1 Ti 1:15 ✧ 5:33: Lu 7:18; Jo 3:25-26

✧ 5:35: Lu 9:22, 17:22

voea tapo toupaveve evoea sara irara. Oire uva vo voki-a vao oa-ia aio kavuave taru rerapa siraopaoro. Osa eisi ragai voeaaro tapo toupaivoi. Oa vituaro iava viapau aio kavupaaveira vo ragai tapo tupaoro.”

³⁶ Uva Jisas voeapa oavu reo ruu tapo vatereva. Oa-ia oiso puraroepa, “*Viapau oiso irai uvuiparoi ra airepatoa vai kuvupatoa vai karireve, ra ruta-toa vaiya oai turureve karia vai-ia. Oire vosa irai oisi oai piereve, ra rera raga airepato vuri piereve. Ra va iava va vao airepa varoa viapau oiso areivira kekepa piro vao tapo ruta.* ³⁷ Ora viapau irai uvuipa ra airepa wain ovi vai kuvureve ruta rakari vai-ia aue meme. Oire vosa irai oisi oa-ia piereve airepa wain vai kuvuoro, ra ita va vao ruta rakari karikari piro vo osa riropape airepa wain. Ra va vao wain ovi rasiua arore koko piro. Oire ra ita meme rakari tapo vuri ovoipe. ³⁸ Uva oirato uvuiparoi ra airepa rakari-ia airepa wain kuvureve. ³⁹ Ari ro ira rutapa-ia ukaioro wain, ra ita viapau oiso auepa airepa ruipaparo. Oire ra oiso puraro, Va vao vearopai uvare airepa-ia putepai aue wain!”

6

Jisas Akeiva Tugoropa Voki Iava (Matyu 12:1-8; Mak 2:23-28)

¹ ✧ Ovokivu-ia Sabat voki Jisas wit kovo sovara-ia vokapaveva. Vo osa voa rera voeaaro disaipel okokorovu ouiva aue wit. Oa iava vara ruviruviiva ora voeapa vara aiosa. ² ✧ Uva

oeavu ratarataa vovou irara Farisi-pa irara oiso puraaepa, “Easi varao tugoropapeira Sabat voki-ia. Uva apeisi iava oiso pieivoi?” ³ ✧ Oa iava Jisas oiso puraroepa, “*Easi pasi, viapau vao vieipataveira osa tuariri rutu Devit ora rera voeaaro tapo ogoeroepa?*” ⁴ Uva Devit Pauto vo kepaaro-ia koataroepa bret ousa pristo ruvar-ia, vao oa oisoa Pauto osireiaro-ia toupave. Vaa vao tugoropa bret oa oisoa aiopaive koruou purapa irara raga pris irara. Ari ita, uva Devit va aioreva rera voeaaro tapo Reo Taisi-ia gasioro. Osa-a eisi osa ragai voeaaro tapo viapau oiso vuria vai purapaivoi wit aiopaoro vo vokio-ia.” ⁵ Oa iava oiso puraroepa ora rera iava Jisas voea ruture, “*Oirato Oviitoaaro raga ira uvuiparoi vo oirara rutu vo pitupituroaro rovirieipasa varao opitupituroa purapaiveira vo Sabat voki-ia.*”

Jisas Sabat Voki-ia Iravu Vuri Vavaeto Ravotovira Porete Piereva
(*Matyu 12:9-14; Mak 3:1-6*)

⁶ ✧ Vo oavu-ia Sabat voki Reo Taisi Uvupa Kepa-ia Sinagog koataroepa. Oa iava voa oirara tarai piepareva siposipopaoro. Uva voa iravu oirato toupaveira ira iava oirapapa vavae vuriepa kopi-ioro. ⁷ Uva riro tarai irara Reo Taisi-ia voearei ora Farisi oearea rerava siituepaaepa Jisas. Uvare oiso ruipapaaepa ra oai iava rera tavatavaeive. Vo rara taraiave rera-ia oiso, Ari Sabat voki-ia va purarevoi upiapa irara porete piepaoro. ⁸ ✧ Uva rera raga voea oriorisi ovoioro voea vo vovouroaro-ia tarai ovoiroepa. Oa iava rera

---

✧ **6:3:** 1 Sml 21:6 ✧ **6:6:** Lu 13:14, 14:3; Jo 9:16 ✧ **6:8:** Mt 9:4

tavireva ira iava vavaea kopiiepa oiso, “*Uriou. Ra vo-ia torevira toupari.*” Oa iava toreroepa. ⁹ Uva Jisas voeare oiso puraroepa, “*Visii akea oiso, Apeisi purapai vao Reo Taisi vigei vaaro, ra vuria purapape, eke vearoo purape oirara-ia vo Sabat voki? Ora oirato porete piepe, eke rera kopii piepe?*” ¹⁰ Uva voea rutu-ia vuraoro rera tavireva oiso, “*Vavaea irairari va torevokooro.*” Uva oisi va piereva. Oa iava rera iava vavaea torevoko ovoiepa vorevira. ¹¹ Oire uva rirovira rutu kasipu iraopaaepa. Oa iava voea raga ora reopaoro oiso purapaaepa, “*Avoeao! Eake vai purapere ro-ia Jisas?*”

*Jisas Katai Tau Erao Reesireva Aue Aposel
(Matyu 10:1-4; Mak 3:13-19)*

¹² ✧ Uva vo vuuta-a vao oa-ia Jisas iparoepa pukuia-ia varirisa Pautoa iare. Oa iava avia-ia rekasiroepa variripaoro. ¹³ ✧ Uva ravireo kaero viroiva, voeare keeraroepa disaipel voea rutu oea oisoa rera sirova utupaave. Uva voea iava katai tau erao (12) reesireva. Oa iava voeapa aposelpa vaisi vatereva voeao reo kaepa irara rera voeaaro. ¹⁴ Uva voea katai tau erao vaivaisiaro-a voeao-ia, Saimon [uva Jisas rera-ia Pita-pa vaisi tovoreva], ari Andru, Saimon araokoaro, ora Jems araorei ora Jon, ora Filip, ora Batolomyu. ¹⁵ Ari Matyu, ora Tomas, ora Jems aue Alfias oviitoaaro ora aue Saimon, rera raga aue Selot. ¹⁶ ✧ Ora Judas, Jems oviitoaaro, ora Judas Iskariot ro ira Jisas kosi piereva keripa irara vavaearo iare.

✧ **6:12:** Mt 14:23; Lu 9:28   ✧ **6:13:** Mk 6:30   ✧ **6:16:** Ju 1

*Jisas Oirara Rutu-ia Kovoreva
(Matyu 4:23-25)*

17 ✧ Uva Jisas katai tau erao (12) tapo vararoepa tuuria iare voa toresa oearovu tapo riro irara disaipel rera voeaaro. Oa iava voa riro irara rutu voea tapo toupaiava vorarova voea Judia Distrik ora Jerusalem ora voraro tapova avakava sirova aue ruvara-ia Taia-iarei ora Saidon-ia. 18 Oea rutu uriopaaepa rera vo reoaro uvupasa. Ora oiso tapo ra voea iava upiara verapareve. Ora voea ro oea-ia oisoa vuri tugararo toupaiave oea tapo urioaepa. Oa iava Jisas voea rutu ravotovira porete pie ovoipareva vo tugararo kosi piepaoro. 19 ✧ Uva voea rutu oirara rera-ia vavaeara tovo ruipapaaepa. Aue iava uvare rera vo goruaro ava ovoipaepa oirara porete pie ovoipaoro.

*Vo Taviroepa Voeaore Oea Rorupaive Ora Oea Gaupaive
(Matyu 5:1-12)*

20 Oire uva Jisas ora rera voeaaro-ia disaipel vuraoro oiso puraroepa,

“Visii vao apota irara Pauto vo taraiaropa visiigoa roruta, uvare visii-ia Pauto vo Saraaro-ia toupataveira.

21 ✧ *“Ora visii vao visiigoa ovovourovu rutupa torevoko vovouro ruipa iraopata oiso osa ro ira ogoeparo auepa aio visiigoa rorupata. Uvare Pauto visii vo ruiparoaro uvui pieoro vaterovere visiipa.*

✧ 6:17: Mt 4:25; Mk 3:7-8 ✧ 6:19: Mk 3:10 ✧ 6:21: Ais 61:3

“Ora visii vao visiigoa gaupataveira visiigoa tapo roruta. Aue iava uvare utupaua taru agesitavere rorupaoro aue-ia Pauto vaaro kaviko vovou.

22 ✧ *“Vo utupaua oirara rutu visii vuraivere osa ragai sirova utupata. Ra va iava visiire rirovira rutu vuri vovou iraopaave. Oire ra vurivira rutu visii vaisiario akaipa piepaive visii tovipaoro. Oa-a eva oa-ia uvuipatai ra rorupata. 23 ✧ Vosa oisi visii piepaive, ra va-ia rorupata vearo vovoupaoro rutu. Uvuta! Riroa rutu epao voria visii vaaro vuvuiua-ia. Ari ita, voeao aao irara oaive oea oisi raga eisi oisoa profet irara piepaive voari tuariri.*

24 ✧ *“Ari visii vao-ia riro moni guru irara visiigoa ora vatatopo iraopata. Eake iava? Uvare visii roru piepaiveira varao oara-ia pitupataveira varao vo rasio iava. Oara rutu opesipere visii arova vo utupaua.*

25 ✧ *“Visii vao visiigoa aiopatavoi oa iava vukupatai, visiigoa ora vatatopo iraopata rutu. Visiigoa taru ogoetavere utupaua.*

“Ora visii vao visiigoa agesipataveira, visiigoa ora vatatopo iraopata. Visiigoa gautavere utupaua, ra visii osireiario-ia gau oviro varape. 26 ✧ Ora vatatopo iraopata. Teapi visii vaisiario-ia vuurapa vaisi pura ragapaive oiso rutu osa oisoa voari tuariri voea aao iraraaro piepaive oearovu iava profet irara riro kuuvu irara. Aue vituaro iava uvare oisoa oearovu roru pie ragapasa oreorovu raga kuuvu reo oisoa purapaive.

✧ 6:22: 1 Pi 4:14 ✧ 6:23: Kl 1:24 ✧ 6:24: Je 5:1 ✧ 6:25: Ais 65:13 ✧ 6:26: Jo 15:19

*Vo Keripa Irarava Ora Agiagipa Pitupitu Toupai
(Matyu 5:38-48)*

²⁷ ✧ “Ari ita, visii tavipaavoi vao visiigoa ragai vo reoaro uvutavoi, oiso ra voearova agiagipata oea visiiva ora keripaaveira. Ora voea tapo ora vearo vovoupata oea visiiva ora vuri vovoupaaveira.

²⁸ ✧ Ora voeaopa tapo vearo vovou vatepata oea visii vuri piepasa oreorovu purapaaveira. Ra tapo variripata voea tauvapasa voeao oea visii tovipaive. ²⁹ Vosa irai vii tautauaro tapareve, oire otautauvu ita poreri rerapa, ra va tapareve ita. Ora vosa irai vii kuvupatoa vaiaro itopareve, opeita rerare korukorupau. Rera vate vo popota rutu ora siglis. ³⁰ ✧ Vosa irai vii arepareve orekevu avu vaire, rera vateri oai. Ora vosa irai vii oavu avu vaiaro oureve, oire ra viapau oiso va voreri vorevira rera ruvara-ia. ³¹ ✧ Ari vosa vo vovouroa vo oarapa ruipapata oiso ra oirara vara purapaive visiipa, oire ra visii tapo oisi vara pura rovopata voeapa.

³² “Ora vosa voea ragapa sirao vovouro oavisii vatepata voeao oea visiipa sirao vovouro oaive vatepaive. Ra eake vai vearoa outa Pauto ruvara-ia, raa? Ari ita! Oiraopavira voeao vuri irara oea oisi raga ora voeapa sirao vovouro oaive vatepaiveira voeaopa oea voeapa sirao vovouro oaive vatepaive. ³³ Ora vosa voeaopa vearo vovou purapata oea visiipa vearo vovou purapaive. Oire ra eake-a vearoa oa outa Pauto ruvara-ia? Oiraopavira, voeao vuri irara oea oisi raga ora voeapa sirao vovouro oaive

✧ **6:27:** Ro 12:20 ✧ **6:28:** Ap 7:60 ✧ **6:30:** Diu 15:7-8, 10

✧ **6:31:** Mt 7:12

vatepaiveira voeaopa oea voeapa sirao vovouro oaive vatepaive. ³⁴ Ari vosa voeapa orekerovu vatepata ra oisi rugoopata, Vorevira visiipa vara kare piepaive. Oire aa vao-a vearoa oa outavere Pauto ruvara-ia va-ia vao, raa? Ari ita, voea tapo vuri irara orekerovu vatepaiveira voearopa oearovu vuri irara oisore ra kataia raga oupaive vorevira. ³⁵ Voeao agiagipata oea visiiva ora *keripaaveira, ora voea-ia vearo vovou purapata, ora voeapa orekerovu vatepata. Ra viapau varare vorevira rugoopata oiso ra oarai kare piepaive visiipa vara iava. Oire vosa oisi oiso piepata, ra va iava riroa rutu voria visii vaaro. Uva voeapa sir-aopaoro oea viapau vearo vaisi purapaiveira visii-ia, uva oiso purapaoro oiso rutu toupata, Pauto ovii iraraaro ro oiso viara-ia. Uvare ro Aite ira voeaopa siraoparoveira oea viapau rera-ia vearo vaisi purapaive. Ora voeao vuri irara oea ora voea raga-ia rugorugooapaaveira, oea tapopa vereopa vovou purapareveira.* ³⁶ Oirarapa siraopata oiso osa Aite oavisii siraoparoveira.

Vo Oirara Rovirieipa Pitupitu Toupai Oiso Osa Jas

(Matyu 7:1-5)

³⁷ ✧ *“Opeita oirara vo vovouroaro rovirieipata oiso osa jas, eva-a oa iava viapau ita Pauto visii rovirieireverea. Ora vosa viapau oirara toga ragapata oreorovu-ia, oa iava ita Pauto viapau visii ita togareverea vo utupaua. Ari oiso ruipaparai ra oirara iava vuriara vera ragapata, oa iava ita Pauto visii iava vuri vovouro verarevere.* ³⁸ ✧

Orekerovu avu vai vatepata oearoipa. Oa iava Pauto visiipa ita oarai vaterevere oisi ragavira ita osa vao, osa visiipa vavaeara agasi pierevere rutu Pauto pute pievira visiipa vateoro. Vo uvuio-ia oa-ia oearovupa oaravu vatepata, oire uva vo uvui raga-a eva oa-ia visii vaterevere ita Pauto.”

39 ✧ Oire uva Jisas oavu tapo reo ruu vatereva voeapa oa-ia oiso puraroepa, *“Easi pasi, voositoa vai uvuipa ra irai voositoa vai tuvetuvepareve raiva vai-ia pasi, eke? Uva viapau. Ra ita vaiterei rutu kovesi vo rikui-ia.* 40 ✧ Viapau oiso tarai taraapato rera reraaro-ia puteparevoi tisato. Ari vorara tarai rovoru, oire ra rerava tisato oaro areiireve.

41 *“Eakere korotoava vurapari eera araokoara osireiario-ia, osa viapau riro perore rugoo rovopau eva vii osireiario-ia?* 42 Uva apeisi ragavira uvuipau ra araokoara taviri oiso, Araoko, ragai oiso ruipaparai koroto veraa eera vii osireiario iava. *Vorara viapau ora vii iava evo keposi riroa rutu viapau vera rovoru, vao vuri vovou oa vii tupapai? Ari ita, riro ratarataa vovoutoa rutu vii. Viigoa riro pero rutu vera rovoru eva vii osireiario iava. Viigoa ora osireiara sisiro rovoru vearovira. Oa iava araokoara osireiario sisirorivere rara. Oire ra va iava vearovira vuravurapaoro koro veravere araokoara osireiario iava.*

*Vo Vuri Ova Iava Toupaveira Vao Oa Vuri Kue Purapaveira
(Matyu 7:17-20, 12:33-35)*

43 ✧ *“Vao vearo ova oa viapau oiso vuri kuero vai purapaiveira. Eisi osa raga ita vao vuri ova oa viapau oiso vearo kuero vai purapaiveira.*

44 ✧ Oire uva oirara oisoa vo eva kuearo keke rovopaive auere tarai rovosa vearovira oiso, O vearo ova, eke vuri ova. Oirara viapau oiso ra rokarokapa iroiro-ia fik ova kuearo oupaive. Ora viapau oiso ra kapuasisi kouro sovara-ia wain kuearo oupaive. 45 ✧ Ari ita, ro vearoto oirato ira-ia vearo rugorugoo rutu toupave vo rera sopaaro-ia, eva-a oa vituaro iava vearo pitupituro ita purapaveira. Ari vosa ro ira-ia vuri rugorugooro toupave, oire ra oisi raga ita vo pitupituro kosi piepareveira varao oara iava rera iava sopaua agasipapeira, vo rara vova rera gisipoaro-ia kosipa piro reara.

*Kepa Paupa Pitupiturei Iava
(Matyu 7:24-27)*

46 ✧ *“Eakere ragai vaisipatavoi oiso, Turaro, Turaro. Vo osa viapau ragai sirova utupataveira varao-ia oara-ia visii tavipaaveira? 47 ✧ Ari ro ira ragai iare urioparo ragai vo rearo uvupasa ora ragai vo rearo purapasa, ira-a eera oiso toupave osa ro ira iava visii tavipaavoi. 48 Ro-ia oirato ira kepa paureva. Oire uva riro kaekaevira rikui teka rovoreva. Oa iava voava aue simen tovoreva rirova-ia aveke oira voto pie rovooro rutu vo rasito sovara-ia. Ra oira ivara-ia vo kepa tore piereva o-ia aveke. Uva utupaua pirutuva urioopa. Oa iava viapau uvuiopa vo kepa tatesa. Ari va*

✧ 6:43: Mt 7:16, 18, 20 ✧ 6:44: Mt 12:33 ✧ 6:45: Mk 7:20

✧ 6:46: Mt 7:21 ✧ 6:47: Je 1:22-25

vurevure ragapaeva. Eake iava? Uvare vearovira rutu vo kepa paureva goruvira. ⁴⁹ Ari ita, ro ira ragai vo reoaro uvu ragareve ra viapau va sirova uturo, oiso osa ro oirato ira rasito raga-ia kepa paureva. Uva viapau simen tovo rovoreva vo rasito sovara-ia. Oa iava pirutuva vo kepa-ia ora vikiopa ovusa ikauvira peka ovoi piropa. Oa iava vuri ovoiepa rutu.”

7

Jisas Rom Ami Keptentoaaro Kovopatoaaro Porete Piereva Ravotovira (Matyu 8:5-13)

¹ ✧ Oire uva Jisas vo reo oirarapa vaterevoiva, Kapaneam-ia kare uvirosa avaroepa. ² Ovusa voa Rom ami keptentoaro toupaveva ira reoaro katai vovoto (100) viurupa irara oisoa toupave. Ira reraaro kovopato toupaveva ira oisoa kavikopaveve rutu. Uva upiaparoepe kovopato. Oa iava tutuu piepepa rerapa rutu oiso ra kopiuro. ³ Oire uva rera kepten Jisas iava uvureva osa toupaveva. Osa iava oearovu tuvetuvepa irara Jiu iava voea arureva rera ou piesa, oiso ra urioro rera ro kovopato porete piesa. ⁴ Uva rera-ia poua viropa Jisas. Oa iava goruvira rutu rera kegipaoro oiso purapaaepa, “Vearotoa rutu ira reraaro-ia uvuipau ra rera vearo pieri rera tauvaoro. ⁵ Ira vigeipa sopaua rutu vatepareveira vigei vao Jiu. Uva rera raga vigei vo kepaaro paurevora vao Reo Taisi Uvupa Kepa Sinagog.”

✧ 7:1: Mt 7:28

⁶ Oire uva Jisas voea tapo voreroepa. Oa iava kepa iare tutuu piereva. Uva rera ro kepten oearovu arureva ora rera vate iraraaro rera tavisa Jisas oiso, “Turaro. Viipe. Teapi ora reasi pie ragau. Ari ita, viapau oiso vearoto-a ragai, ra uriou ragai vo kepaaro-ia koatasa. ⁷ Uva oisi-a eisi osa rugoorai oiso, Viapau vearoto-a ragai, ra vii iare uriora. Uva oiso ruipaparai ra evoa ragava reou, ovusa ro ragai reraaro kovopato porete ovoiro vorevira. ⁸ Eake iava? Uvare ragai tapo ro ita reroarovi toupavaovi ira ragaipa kovo vatepareveira. Ari ita, ragai raga oeavuva toupaa viurupa irara oea ragai reroarovi toupaveira. Oa iava oiso voea piepaaveira. Vosa irai arua voea iava oiso, Avau. Oire ra irai avaro. Ari vosa iraire voea iava keerara oiso, Uriou. Ra ita irai urioro. Ari vosa ragai kovopatoaaro tavia oiso, Vo kovo purari. Oire ra oai purareve.” Oiso puraroepa kepten. Uva evo reo oa kosi pieva Jisas vo goruaro.

⁹ ✧ Uva Jisas vo reo vao uvuoro rirovira rutu rugorugoo iraoparoepa rerare ro oirato. Oire voava ora poreroepa voeaore riro irara oiso purasa, “*Oiso visii tavipaavoi, Oiraopavira rutu, Viapau oiso irai oirao pie vovoutoa vai kekeavora Isrel-ia oiso osa ro-ia Rom amipa irara irapato.*” ¹⁰ Oa iava voeao oea arureva rera kepten oea vorevira voreaepa kepa iare. Uva voa rera kovopato kekeiva osa porete ovoiroepa ravotovira.

Jisas Viovokoto Porete Piereva Nen Iava Rera

✧ 7:9: Lu 7:50

11 ☆ Uva utupa visivi Jisas ouruivu iare avaroepa vo urui vaisiaro vao-ia, Nen. Uva rera voeaaro disaipel ora riro irara rutu oea rutu rera tapo avaaepa. 12 Oire uva riro ratao iare tutuu piereva vao vo urui vo rataoaro, ovusa iravu oirato kaepaoro kosia viropa kopiito. Uvava aakova oiso raroevira toupaeve ro raga tapo kataito oviito. Iria sirova utupaaepa riro irara oirara vo kae sirova.

13 Uva Turaro oira o riakova kekereva. Oa iava rera iava sopaua siraoepa rutu. Osa iava oirare oiso puraroepa, “*Auoo. Opeita gaupari.*” 14 ☆ Oire uva vo kes ruvara iare avaroepa va-ia pitusa vao urua peperava uru. Uva voeao oea vo kes kaepaiva oea voavi torepaaepa. Oa iava Jisas oiso puraroepa, “*Viovokoto. Vii tavipaa oiso, Vorevira toou, ra toreu.*” 15 Oa iava rera ro ira kopiioepa ora porete ovoiro toreroepa voa paupasa. Oire voava rovoroepea reoreopaoro. Oa iava Jisas aakovapa rera vatereva. 16 ☆ Uva oisi-a eisi osa iava oirara rutu rirovira rutu ropeaepa. Oa iava Pautoa-ia vuurapa vaisi puraiva oiso puraoro, “*Iravu ro-ia reito profetato. Ira vigei vuutaaro-ia pouro viroi.*” Uva aia ita oiso puraaepa, “*Pauto ro-ia ira vo pouro viroi rera voeaaro oirara tauvasa.*” 17 Uva rera iava Jisas vo siposipo viriva oiso Judia Distrik sovara-ia ora uvarovu rutu.

*Jon Baptais Disaipeltoarei Arureva Jisas Iare
(Matyu 11:2-19)*

18 Uva vara rutu iava voeao Jon voeaaro disaipel rera taviiva. 19 Oa iava voea iava aitereivure

---

☆ **7:11:** 1 Kin 17:17-24 ☆ **7:14:** Lu 8:54; Ap 9:40 ☆ **7:16:** Lu 1:65; Jo 6:14

keeraroepa disaipeltoarei. Uva vaiterei arureva Jon oreovu siposa Turaropa. Oa-ia oiso puraroepa, “Tuariri oevu oirara oisoa oiso purapaave, Iravu oirato ira urioroverea Pauto reraaro. Easi vii vai-a vao viigoa uriouei? Eke iravu raga-a irare tuepaioveira?” ²⁰ Uva Jisas iare uriosiepa aitereivu. Oa iava oiso purasiepa, “Jon Baptais vegei arurevoi vii iare ira oiso puraroe, Easi vii vai-a vao viigoare tuepaiei osa uriouei. Eke irai raga-a irare tuepaiei?”

²¹ Oire uva vo vuuta-a vao oa-ia Jisas riro irara ravotovira porete piepareva oea-ia oupiarovu rutu oiso toupave oiso-ia, oearovu-ia oisoa vuri tugararo toupave, ari riro irara voosi irara oearoa tapo vorevira vuravura piepareva. ²² ✧ Uva oiso puraroepa vaitereire, “*Voresi Jon tavisa varao rutu iava oara kekesivoi ora varao oara uvusivoi oiso-ia, voosi irara vorevira vuravuraivoi. Ora voeao vuri kokoto irara oea tapo vorevira vokaivoi. Ora voeao leprapa irara oea tapo vorevira sisigarueai. Ora voeao uvagi irara oea tapo reo uvuai. Ora kopii irara oea tapo vorevira torei. Ora voeao apotapa irara oea tapo Vearo Sipoipo uvuivoi.* ²³ Ari ita, ro ira ragai goruvira oirao pieparevere rutu ira uvuipa ra viraakoa ouoro rorupareve vo ragai.”

²⁴ Oire uva Jon vaitereiaro disaipeltoarei karesiepa. Oa iava oirara rutu tavireva Jisas Jon iava oiso puraoro, “*Eaketo-a ro ira kekesa avataera vo raaka tapi vo vokio-ia oa-ia Jon iare avataera? Esa pito isi vai-a aisia va ratesa avataera, ovusa kiuvu vaisi vurevureparevora, raa? Viapau. Uvare*

✧ 7:22: Ais 29:18; Lu 4:18

Jon viapau oiso raverave vaiva siposiporevora oiso osa pito isi. ²⁵ Eke eake-a oa kekesa avataera voa. Easi pasi visii vai irai vai kekesa avataera osa vearopara vai-ia kuvupara vai kuvuparoera voa? Eke viapau? Oearoi pasi oea vai-ia vearopa kuvuro vaiva toupaihora voa ora varao vearopara voea varaaro-ia, varao oarava toupaveira king irara vo voea vo kepararo-ia. ²⁶ Ari eake iraoa oa kekesa voa avataera? Easi irai vaia eera profetato? Iu. Ragai visii tavipaa oiso, Eera profetato Jon ira oearovu rutu-ia profet irara puterevora rei vaisi oupaoro. ²⁷ ✧ Voari tuariri uva Jon iava Pauto Tugoropa Vuku-ia taviroepa oiso,

‘Ragai Pauto iravu sipopaa reo kaepato. Ira viipa iraparoverea viipa raiva vatatoposa.’

²⁸ *Uva oiso visii tavipaavoi, Jon voeao rutu-ia puterevora oea vo toupaveira rasitoo-ia. Ari ro ira Pauto vo Saraaro-ia ora akaipa pieparoi, ira ita Jon-ia puteparevoi rei vaisi oupaoro.”*

²⁹ [Oire uva vo reo-a vao oa uvuiva Jisas oa purareva. Oa iava voea rutu ora reopaaepa ora voeao takis oupa irara oea rutu oiso puraaepa, “Iu. Ari Pauto vo pitupituaroo-a torevokoa.” Oreoroa varao voea varaaro oirao piepaoro baptaisa oupaiva Jon vavaearo-ia. ³⁰ ✧ Vosa voeareo ratarataa vovou irara Farisi ora voeao riro tarai irara Reo Taisi-ia oearoa viapau oiso baptaisa ouiva Jon ruvara-ia. Eva-a oa vituaro iava isivaaepa vaore vearo raiva Pauto vaaro.]

³¹ Uva va-a vao oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “*Uva eake vai-a vao oa visii vao vo vokio*

iavapa irara reesiavere oiso apeisi raga irara?

³² Visii vao visiigoa oiso rutu toupatavoi osa voeao kakae vure oea uruia vuutaaro-ia paupaaepa okakae vure keerapaoro. Oiso purapaaepa,

Ari ita, igei visiipa pupiara-ia pupi ragapaio, osa kovaa arapa reasipatai. Ora visiipa gau eraro-ia kovaa ragapaiei, osa gau arapa reasipatai tapo. ³³ *Uva Jon Baptais urioroera. Uva viapau breteara vai aioparevora. Ora tapo viapau wain oviro vai-ia ukaioparoera. Oa iava eva oisoa oiso purapata rerare, Vuri tugararo ira-ia toupaveira ro-ia Jon.* ³⁴ ✧ *Oire uva Oirato Oviitoaaro ragai urioraera aiopasa ora ukaiopasa tapo aue-ia wain. Oa iava oiso purapataera, Rera keketa eera riro aioto ora riro ukaioto riroara-ia aue wain oviro. Takis oupa irara vatetoaaro ora voeao vuri irara. Eisi osa ragaire purapataveira visii.* ³⁵ *Pauto vo taraiaro-a vegei vo kovoaro vituaro ora Jon. Eisi osa vegei vo kovoaro kuearo eveipaivere.”*

Iriavu Riakova Jisas Kokotoaro Iisieva Aue-ia Korovo Ovi

³⁶ ✧ *Oire uva iravu Farisi-pato Jisas-re keeroepa rera tapo aiosa. Oa iava rera iare avaroepa. Uva pauroepa aiosa.* ³⁷ *Uva voa iriavu vo urui-ia vuriva riakova toupavea. Oa iava voa tupaoro rera iava Jisas uvueva ovusa rera tapo Farisi-pato aiopareva vo rera vo kepaaro. Oa*

✧ **7:34:** Lu 5:29, 15:1-2 ✧ **7:36:** Mt 26:6-13; Jo 12:1-8

iava oira o riakova oavu vearo ovi rutu sanda ovi ouoro urioopa, oovia popotepa tou-ia aveke tou sovara-ia toupaiava. ³⁸ Uva Jisas isivaaro iare avaopa rera kokotoaro ruvara iare. Oa iava gaupaeva, vo osa oira osireiaro iava gau oviro kovekovepaepa rera kokotoaro iare Jisas. Oa iava ora oira oruaro-ia vara posiposi piepaeva rera kokotoaro iava. Oire vo osa rerapa avivikepaoro rera kokotoarova uugaapaoro rera kokotoaro kipupaeva aue-ia sanda ovi.

³⁹ Uva va-a vao oa kekereva rera ro Farisi-pato, ira rerare Jisas oiso rugorugoooparoepa ora rera raga sopaaro-ia, Vosa oiraopatoa rutu rera ro profetato, oire ra va iava oira-ia tarairo iria rera-ia vavaea tovosa uriooi. Ora varao-ia tapo oira vovouoro tarairo vara eveioro. Ra oiso auero, Vuriva o-ia otopava.

⁴⁰ Uva Jisas Farisi-pato vo rugooroaro pukoreva oiso puraoro rerare, “*Saimon. Ragai reo-a vao oava oiso ruipaparai ra vii vatea va.*” Osa iava Saimon rerare oiso puraroepa, “Oire Tisato vo reo kosi pieri.” ⁴¹ ☆ Oa iava Jisas oiso puraroepa, “*Aitereivu oiratoarei aiterea iravu vaaro moni ou ragasiva oiso, iravu aue uvuiaro vo vavae vovoto kina (K500), ari iravu aue vo vavae tau kina raga (K50).*” ⁴² Oire uva viapau oiso uvuisiepa oiso ra varei kare piesi vorevira rerapa ro oirato. Oa iava vaitereipa varei eaka ragareva. Oire uva iroutoa vaiei vaiterei iava ira pute pievira rorupaoro ora rera iava sopaua vaiaro vaterevere rerapa ro oirato?”

☆ 7:41: Mt 18:28

⁴³ “Ari ro oirato ira riroa rutu ou ragareva,” osa puraro Saimon. Oa iava Jisas oiso puraroepa, “Ari ita, torevokovira oisi rugoouei eisi.”

⁴⁴ ✧ Oa iava oirare ora poreroepa o-ia riakova oiso purasa rerare Saimon, “E oira kekeri o-ia riakova? Ari ita, vii vo kepaaro-ia koatasa uriorae. Uva viapau ragai vaterivo uukoa vai kokoto sisusa vao ragai iava vigei vo pitupituario sirova utupaoro. Osa o riakova ragai kokotoaro sisuevoi ora oira osireiario iava gau ovi-ia. Oa iava ora oira iava orui-ia vo ovi posiposi pieevoi. ⁴⁵ Ora viapau oiso ragaiva uugaaue. Ari ita, vosa koatarae uva oisi raga ita oiso osa toupaaivoi vaviopavira. Oa iava oira o-ia riakova iria ragai kokotoarova uugaapaovi touvira ragaipa avivikepaoro. ⁴⁶ ✧ Ari ita, ragai kukuearo viapau iisirivo korovo ovi vai-ia. Ari o riakova ragai kokotoaro iisievoi vao-ia korovo ovi aue sanda. ⁴⁷ Oire uva oisi-a eisi osa iava vii tavipaavoivoi oiso, Oira-a o riakova iria ora oira iava sopaua rutu vate iraoevoi ragaipa, uvare oira varaaro-a riroara vuriara, oara verarevora Pauto. Ari ita, Pauto oavivu garea vuria verareve iravu iava oirato, oire ra oisi raga ita ro oirato ora rera iava gare visivi sopaua vatereve iravupa oirato.” ⁴⁸ Oa iava Jisas o riakova tavireva oiso, “Vii iava vuriara veraavoivoi.” ⁴⁹ Uva rera tapo paupaaepa oirara tebol-ia voeao oea voa rovoaepa rerare oiso puraoro, “Avoeao! Iroutoa rutu-a ro-ia ira vuriara verapare?” ⁵⁰ ✧ Uva Jisas oirare oiso puraroepa, “Ari ita, ragai oirao pierivoivoi, oa iava vii iava vuriara veraavoivoi.”

✧ 7:44: Het 19:21 ✧ 7:46: Sam 23:5 ✧ 7:50: Lu 8:48

Avau, ra kave vovouvira toupari.”

8

Vo Airorovu Riakora Jisas Sirova Utuaepa Rera Tapo Vokapaoro

¹ Oire uva utupa visivi riropa uruiro-ia virireva Jisas ora garepara-ia tapo voraro vokapaoro. Uva Vearo Siposipo vao Pauto vo Saraaro iava voeapa oirara oisoa siposipopareve. Uva voea disaipel katai tau erao (12) rera tapo vokapaiva. ² ☆ Ora airorovu riakora airoa iava tuariri tugara verapareva Jisas ora oupiarovu rutu. Airoa-a vairo oriakora rera tapo vokapaiva oiso-ia, iriavu o-ia Maria [iria vova Makdala urui iava]. Iria iava Jisas erao vatara (7) aue tugara verareva. ³ Ora aue Joana rera Susa vatuavaaro, ro ira Herot vo kepaaro-ia oisoa tokipareve. Ora o-ia Susana, ora airorovu rutu tapo rera tapo avapaaepa airoa Jisas tauvapaiva ora voea disaipel aue-ia moniara varao vairo varaaro.

Reo Ruu Vao Oirato Iava Ira Wit Takuraro Vikipareva Varuparo (Matyu 13:1-9; Mak 4:1-9)

⁴ Uva oirara rutu urioaepa ora gurusa Jisas iare voeao vova uruiara rutu iava. Oa iava voea vatereva oavu ruu reo. Oa-ia oiso puraroepa, ⁵ “Uva iravu oirato avaroera wit takuraro vikisa varuparo. Oa iava vara vikiparevora. Uva oaravu raivaro kovepaera. Oa iava voa vara-ia tasiasi-paivora oirara. Uva kokio kare vara aiopasa uriopaaera voa. ⁶ Uva oaravu wicara kovepaera

---

☆ 8:2: Mt 27:55-56

vo uva avekeara toupavora. Oa iava voa kova ragapaera osa viapau aue uukoa vai. Uva vorevira kopii ovoipaera voa erako ovoipaoro. ⁷ Ari oaravu witara vo kovepaera vo kokopa kouro sovararia varao rokarokapara. Oa iava voa vo kovaro ururao papatapaivora vara ruupaoro witara. ⁸ ✧ Ari oaravu witara vo kovepaera vearopa rasiroia. Oa iava voa *rirovira rutu kuepaera oiso, oaravu katai vovoto (100) kuero puravora.*” Uva Jisas oisi oiso puraroepa. Oa iava rirovira oiso ita puraroepa, “*Ro ira-ia kokito toupaveve, oire vo siposipo orirureve va kuverapaoro ora rera sopaaro-ia.*”

*Jisas Vo Pitupituario Reo Ruu Purapasa
(Matyu 13:10-17; Mak 4:10-12)*

⁹ Oire uva rera voeaaro disaipel va vituarore vao reo ruu rera akeiva. ¹⁰ ✧ Oa iava oiso puraroepa Jisas, “*Pauto raga visii tavipare vao vatau reo vituario iava rera vo Saraaro iava vo reo. Ari oearovupa oirara reo ruuro raga vatepaaveira, oiso ra osireiara voea iava vura ragapaive, vo osa viapau vo reoro vituario eveipaive. Ora vo reoro tapo uvu ragapaive, osa viapau taraipaive vara vituario-ia.*

*Vo Toupai Wit Takuraro Vituario Iava Vao Reo Ruu
(Matyu 13:18-23; Mak 4:13-20)*

¹¹ ✧ “*Vao reo ruu vituario oiso toupai, Vao-ia wit takuraro oara oiso toupai, Eva Pauto vo reoro.* ¹² Oaravu witara vo kovepaepa raivaro oa oiso

---

✧ **8:8:** Mt 11:15 ✧ **8:10:** Ais 6:9-10; Jer 5:21; Esi 12:2 ✧ **8:11:** 1 Te 2:13; 1 Pi 1:23

toupai, Oirara vo reoro uvupaiva, oa iava Seten urioparoepa vo reoro verapasa voea sopaaro iava. Uvare oiso rugorugoparoepa, Teapi vo reo oirao pieive, ra va iava Pauto voea vorereve vorevira ora rerapa. ¹³ Ari oaravu vo kovepaepa uva rirovira avekeara toupai, oa vituaro oiso toupai, Voeao-ia oirara oea ikavira Pauto vo Saraaro iava vo reoro uvupaoro vara oupaiva vara-ia rorupasa rutu, osa viapau voea iava sopaura-ia oriruvira toupai vo reo. Oreoa oiso toupai osa ikopito ro ira viapau avekeara rutu-ia goruvira toupai o pitupai. Oire utupauavi oearovu Pauto vo reoro tekipasa opitupiturovu purapai voea oirara vuri piepaoro. Oa iava voea vaaro oirao pie vovou viapau uvuipai ra gorupe vo osa va kavuive. ¹⁴ Ari varao witara oara kokopa kouro-ia kovepaepa oa vituaro oiso toupai, Oirara *evoea oea reora uvu ragapaoro yokapaiva vo osa orugorugoorovu rutuva toupai vo ora voea vo touaro iava, ora orekerovu rutuva rugorugoparo moniara oaive, ora varao veaopara rutu oara-ia oiso rorupaive. Oire uva vara-a varao oara Pauto vo reoro oiso vuri piepaive rutu vo voea iava sopaura. Ra viapau aio kue vai voea-ia karekepe.* ¹⁵ Vo osa varao veaopa rasiro-ia kovepaepa witara oara vituaro oiso toupai, Evoea oirara oea reo uvupaaepa, oa iava vara goruvira orirupaiva ora voea iava sopaura varao veaopaura. Oa iava kuepaepa voeapa vo osa goru vovouvira toupai.

*Vo Aviavi Iava Toupai Oa Vatauiva Baket Sovara-ia
(Mak 4:21-25)*

16 ✧ “E oirara vuravu rukuepaiveira ra oira vataupaive baket sovara-ia, eke uruara reoroaro, raa? Viapau! Asi oirara vuravu tovopaiveira tebol ivara-ia viaevira. Oire ra voava roropaeve osa vo aviaviva vurapaoro koatapaavere voeao oea vo kepa-ia toupaveira. 17 ✧ Ari ita, varao oara vatauvira toupaveira oara rutu poeravira ora karekeperea. Ora varao rutu varao oara tavurupareve oirato, oara rutu tapo oiso utupaua poeravira ora karekepe. Oire ra va iava oirara vara-ia taraiave.

18 ✧ “Ora vatatopo iraopata visii vao-ia ra vearovira reo uvu iraopata. Vosa irai oiratoa vai oisi vo reo-ia vao pitureve, oire ra ita Pauto aviavi pievira oreorovu ita vaterere rerapa. Ari ro ira oiso kearo, Vo reo ou ovoiavo va-ia orirusa. Oire uva rera-a eera ira iava vo tarai eva verarevere Pauto.”

*Jisas Aakoaro Iava Ora Rera Araoko Iraraaro
(Matyu 12:46-50; Mak 3:31-35)*

19 Vo vuutao iava vo vokia aakova ora rera araoko iraraaro urioaepa Jisas iare, vo osa riro irara rutu ora gurupaaepa. Oa iava viapau uvuipaaepa ra rera iare tutuu pieive. 20 Uva oearovu rera taviiva oiso, “Aakoara vase-a ora araoko irara oiso torepaai ratau. Oea vii kekesa auepaai.” 21 ✧ Uva voea vo reoaro pukooro oiso puraroepa, “Ro oirato ira Pauto vo vovou sirova utuparo eira-a ragai aakoaro ora ragai araoko-toaaro.”

✧ **8:16:** Mt 5:15; Lu 11:33 ✧ **8:17:** Mt 10:26 ✧ **8:18:** Mt 13:12, 25:29; Lu 19:26 ✧ **8:21:** Lu 11:28; Jo 15:14

Jisas Kiuvu Rakote Piereva
(*Matyu 8:23-27; Mak 4:35-41*)

22 ✧ Ovokivu-ia Jisas oavu-ia kaero viropa uvuoa disaipel iraraaro tapo. Oa iava voeare oiso puraroepa, “*Oiso ragavira ivirovira toko rovu avapaviei.*” Osa iava voare avaaepa. 23 Uva uvuoa ikauvira avaaepa vo osa Jisas uusiparoepa va-ia. Oire uva riroto kiuvu vusireva voeare uuko rovu-ia. Uva tutuu piepa voeapa oiso ra opesiave. 24 ✧ Oa iava Jisas tore piesa avaaepa oiso puraoro rerare, “*Reito! Rokosa tutuu piei.*” Oa iava toreroepa kiuvu rakote piesa ora rirova toruva. Oa iava vo vatako rutu rakote ovoiepa vao kiuvu ora toruva. Oa iava uuko rovu viapau oiso ora vurevurepaepa. 25 Uva voeare disaipel oiso puraroepa, “*Ovu-ia visii varaaro i oirao pie vovouro?*” Osa iava rirovira rutu rugorugoopaoro voea raga ora reopaaepa oiso purapaoro, “*Avoeao! Irouto-a ro-ia ira vo vatakore kiuvu ora uuko ovi reoro i, oa iava rera gisipoaro uvu ovoivoi?*”

Jisas Iravu Iava Kokoropato Vurito Tugarato Verareva
(*Matyu 8:28-34; Mak 5:1-20*)

26 Oire uva Gegesa-ia poua viropa Galili-ia vo toko rovu isivaaro-ia. 27 Oa iava Jisas uvuoa iava rerereva, osa iravu oirato vo urui iava vao urioroepa rera iare, ira-ia oisoa vuri irara tugara toupave. Ari ita, riro kaekavira rutu oisoa varo tuu asavira toupave. Ora tapo viapau kepaara vai-ia toupave. Viapau. Ari tova urui raga-ia oisoa toupave. 28 ✧ Uva Jisas

---

✧ **8:22:** Mk 6:47-52; Jo 6:16-21   ✧ **8:24:** Lu 5:5, 4:39   ✧ **8:28:** Mk 1:24

kekereva rera ro. Oa iava rirovira rutu oiveoro koveroepa rasiua arore rera kokotoaro ruvarai-ia Jisas-pa avivikepaoro. Oa iava voava rerare riro akutaroepea oiso puraoro, “Jisas. Vii-a Pauto Oviitoaaro ro oiso rutu viara-ia. Viire variriparai oiso ra viapau ragai vuri pieri.”

²⁹ Uva oisi-a eisi osa puraroepa tugarato Jisas-re, uvare Jisas tugarato kosi piesa aueparoepa oiratoa iava. [Aue iava uvare oisoa oiratoa-ia toupaooro rera varivari piepareve. Ra va iava sen tokopareve ora hankap, vorara vara-ia rera tuuke ragapaive. Oa iava oisoa rera tuvetuvepaoro vorarore kuvau tapiro rerava avaparo tugarato uva viapau oisoa oirara vai toupave.]

³⁰ Uva oisi-a eisi osa iava Jisas rera akereva oiso, “*Irou vaisito-a vii?*” Uva oiso puraroepa, “Ragai-a, Riro Irara.” Aue iava uvare riro irara rutu tugara irara oea koataaepa rera sovara iare.

³¹ ✧ Oa iava voeao vuri irara tugara rirovira rutu Jisas-re oiso purapaaepa, “Teapi igei sigupari vuri tapi vaire rikui vai sovara iare.”

³² Uva oavu koue ragui oa pukuia-ia ororoaro-ia aiopaoro voa tupaiva gare pukui raga. Uva va-a eva oa iare Jisas kegi iraopaiva oiso purapaooro, “Igei tariori vavore koue ragui-ia koatapasa.” Osa iava voea sipo piereva voare. ³³ Oa iava voeao vuri irara tugara rera iava ro oirato kosia viropa. Uva avaaepa koue ragui-ia koatasa. Oa iava vo ragui vao riro varivarivira ikauoro varaaepa vagapa-ia ora vikioro toko rovu-ia rokosa. Uva voa gisi ovoiaepa kopiioro.

✧ **8:31:** Ro 10:7; Re 20:1, 3

³⁴ Oire uva va vao kekeiva voeao oea oisoa vo ragui tokipaive. Oa iava toriiva oirara rutu tavitavisa voeao oea riro urui-ia oisoa toupave ora uvarovu rutu tapo. ³⁵ Uva oirara rutu va vao kekesa urioaepa. Oa iava Jisas ruvara-ia poua viropa, ovusa rera kokotoaro ruvara-ia pauparoepa varoa-ia tuupaoro, rera ro ira iava tugara kosia viropa. Uvare rera iava rugorugooara roroioepa vorevira. Uva va vao kekeoro rirovira rutu voea iava vovouisiro uririepa Jisas vo goruaro asavira. ³⁶ Oire uva voeao oea va vao kekeiva opitupitua purareva Jisas. Oa iava siposipopaiva va iava vao oa purareva ro oirato ira-ia tuariri vuri tugararo oisoa toupave. ³⁷ ✧ Oa iava oirara rutu voeao vorarova Gegesa oea Jisas-re oiso puraaepa, “Vo kavuoro ava iraopauei,” uvare uriripaaepa. Oire uva va-a vao oa iava Jisas uvuoa-ia kaero viropa vorevira karesa. ³⁸ Uva rera ro ira kavuiva tugara Jisas kegipareva rutu oiso purapaoro, “Ruipaparai ra vegei rutu kareve.” Oa iava Jisas vorevira rerare koruroepa oiso puraoro, ³⁹ “Voreu atoiare vo vii voaaro. Ra voa siposipori varao iava Pauto oara purare vii-ia.” Oa iava voare kareroepa voea rutupa oirara siposiposa vo rera vo uruiaro vara rutu iava varao Jisas oara purareva rera-ia.

*Jisas Reito Oviivaaro Ravotovira Porete Piereva
Ora O Iria Rera Iava Varoa-ia Pitueva
(Matyu 9:18-26; Mak 5:21-43)*

⁴⁰ Oire uva Jisas vorevira kareroepa uuko rovu iviropaoro. Oa iava oirara rutu rera-ia rorupaiva.

✧ **8:37:** Ap 16:39

Uvare rerare tuepaaepa voea rutu, osa vorevira kareroepa voea iare. ⁴¹ Oa iava iravu pouro viropa rera vaisiario, Jairas reito Reo Taisi Uvupa Kepa iava rera. Ira urioroepa Jisas kokotoaro ruvara-ia rekusa. Oire uva voava goruvira rutu rerare oiso puraparoepa, “E uvuipau ei ra urio iraou vore ragai vo kepaaro-ia?” ⁴² Ira oviivaaro kataivavi raga. Iria katai tau erao (12) iva-ia uvuipaopa. Oire uva tutuu piepa oirapa oiso ra kopiio. Oa iava voare Jisas avaroepa.

Uva riro irara rutu oirara rera kovokovoiva voa rerare ora guruoro. ⁴³ Uva voa-a evoa uva iriavu riakova voea tapo toupaeva. Iria-ia kekira oisoa koveparo vokiara rutu-ia. Uva aue rutu uvuiario-ia toueva rera ragava kekira katai tau erao (12) ivaro vo osa oira oupareve. Uva va-a eva oa-ia oisoa riroara moniara viki ragapaeve riro irara rutupa ruvarupa irara, vo rara oira ruvarupaive. Osa viapau irai oisoa oira iava vo upia opesi piepareve. ⁴⁴ Oire uva urioopa rera isivaaro iare tutuu pieoro Jisas. Uva voaviva rera iava varoa vatuaro-ia pitueva. Oa iava vagevagevira raga revasi upia opesi ovoiepa oira iava posiposi ovoioro. Uva viapau oiso vorerivira ita oira oupaiva vo upia eva. ⁴⁵ ✧ Uva Jisas ora rera-ia oira sovooro oiso puraroepa, “*Irouto ragai-ia piture?*” Oa iava voea rutu taeaaepa oiso puraoro, “Ae, igei viapau.” Uva Pita oiso puraroepa rerare, “Reito. Easi voeao vaio-a riro irara rutu oea vii kovokovoivoi viire ora guruoro.” ⁴⁶ ✧ Oa iava Jisas oiso puraroepa, “*Iravu ira ragai-ia piturevoi. Oa iava oavure gorua rororai, oa avaei ragai iava irai*

✧ 8:45: Lu 5:5 ✧ 8:46: Lu 5:17

vearo piesa.” ⁴⁷ Oire uva oira o riakova iria taraiopa. Uva viapau oiso uvuipaopa ra rerare vatauo. Oa iava rerapa uriripaoro rirovira rik-erikepaopa. Uva rera ruvara-ia rekusa urioopa vo oirara rutu osireiaro-ia. Oa iava voea rutupa tavitaviopa vao vituaro iava oa iava vavaea tovoeva Jisas-ia pituoro. Uva oiso puraopa, “Ragai iava ikauvira raga upia opesi ovoiei.” ⁴⁸ Oa iava Jisas oiso oirare puraroepa, “*Oviiva oaa, vii vaaro oirao pie vovouaro oa vii ravotovira porete pie ovoivoi. Avau. Ra vii iava sopaua gavaurevira toupave.*”

⁴⁹ Oire uva touvira reoreoparoepa, ovusa iravu oirato ro Jairas vo kepaaro iava urioroepa rera tavisia oiso, “Vii oviivaaro kopiiroi rutu. Teapi touvira Tisato pugu piepari va iava vao.” ⁵⁰ Oire uva Jisas va vao uvureva. Oa iava rera vo reoaro aatooro oiso puraroepa, “*Eakepa uriripauei? Ragai oirao pieri. Oviiva oara ravotovira poretepaovi vorevira tootooro.*” ⁵¹ Oa iava Jisas avaroepa Jairas vo kepaaro iare. Uva voa voea rutu kosi piereva. Vo osa voeao raga tapo voare koataro Pita vase ora Jon, ora Jems, ora aiteto avukarei, vaitereo uvava oviiva. ⁵² ✧ Ovusa oirara rutu oirapa kakaeva gaupaiva. Uva va-a vao oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “*Opeita gaupata. Viapau oiso kopiiroi rutu. Easi eira uusi ragapaovi.*” ⁵³ Oire uva rera agesipaiva rutu. Eake iava? Uvare oiso taraipaaepa, Iria o kopiiroe rutu. ⁵⁴ ✧ Oa iava Jisas oira vavaearo-ia pituoro oirare oiso puraroepa, “*Kakaeva toreu.*” ⁵⁵ Oa iava tootooa

---

✧ 8:52: Jo 11:11, 13   ✧ 8:54: Jo 11:43

oira iava kakaeva vorevira voreepa oira iare. Uva ikauvira vaaraa ovoioapa. Oa iava Jisas oiso voea tavireva, “*Oirapa aioara vai vateta.*” ⁵⁶ ✧ Uva aitetoarei rirovira rope iraopasiepa. Oa iava Jisas goruvira rutu oiso vaiterei tavireva, “*Opeita irai tavipasivere.*”

9

Jisas Kova Vatereva Katai Tau Eraopa Aposel (Matyu 10:5-15; Mak 6:7-13)

¹ ✧ Oire uva voeare katai tau erao (12) disaipel keeraroepa. Oa iava voea vatereva riroa gorua ora reesia tapo voeapa aue rei vaisi, oisore ra va iavirava vuri tugararo kosi piepaive, ora oaravu rutu tapo upiara. ² ✧ Uva voea arureva Pauto vo Saraaro iava siposipopasa ora upiapa irara tapo porete piepasa. ³ Oire uva oiso voea tavipareva, “*Viapau oiso ra oaravu avu vai rutu kaepatavere vokapaoro. Ora viapau oiso ra tooroara vai-ia pitupatavere vokapaoro, ora oapara vai, ora opo, ora moniara vai. Ora viapau oiso ra eraeraovira kuvupara vai-ia pitupata tapo ora visiipa. Uvare voea auearo-a visii tokipasa voeao oea tauvapasa avapatai.*” ⁴ Vosa okepai-ia koatata, oire ra vo kepa raga-ia touta vo tugurasa uva vo kepa-ia toupaooro ouruivu iare topa uvirosa auepata ita. ⁵ ✧ Ari vosa viapau visii oupaive vore ora voea vo kepaaro-ia, oire ra vo urui eva kavuoro avata. Ra ora visii iava kokotoaro iava rasiara tovetoveta voare voea vo vuriaro reesipasa. Ra va iava ora voea

---

✧ **8:56:** Lu 9:21 ✧ **9:1:** Mk 3:13-14 ✧ **9:2:** Lu 10:1, 9 ✧ **9:5:** Ap 13:51

vo pitupituroarore evara rugooave.”⁶ Uva va-a eva oa iava avaaepa Vearo Sipoſipo purapasa vo uruiara rutu-ia. Uva upiapa irara rutu tapo ravotovira porete piepaiva vorevira.

*King Herot Jisas Iava Uvureva
(Matyu 14:1-2; Mak 6:14-16)*

⁷ Oire uva King Herot Galili iavapa irara re-itoaaro ira vara rutu iava varaſo uvureva. Oa iava vavagisiparoepa rutu. Eake iava? Uvare oearovu oiſo purapaaepa, “Jon eera ira tova tapi iava vorevira toreroi.”⁸ ✧ Oſa oearovu oiſo purapaaepa, “Eaſi Ilaija eera ira vorevira ora karekeroi.” Vo oſa oearovu oiſo purapaaepa, “Eaſi reo topa piepato-a profetato eera tuariripato ira vorevira toreroepa.”⁹ ✧ Oa iava ro Herot oiſo puraroepa, “Jon kukuearore ragai voeaaro aruavora. Ari iroutoa rutu-a ro ira iava ſipoſipopaiſo oirara?” Oire uva va-a vao oa iava oiſo ruipaparoepa ra Jisas kekereve rutu.

*Jisas Vo Vavae Tuku (5,000) Aio Piereva
(Matyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Jon 6:1-13)*

¹⁰ Uva vorevira rera voeaaro apoſel irara kareaepa Jisas iare. Oa iava rera tavipaiva varaſo rutu iava oara puraiva. Oſa iava voea raga roporeva voea ouoro oirara rutu ſovara iava. Uva ouruivu iare voea tapo avaroepa, oiſo ra reareaave. Vo urui vaiſiario, Betsaida urui.¹¹ Uva va iava uvuiſoiva, voea ſirova utuaepa. Uva viapau oiſo Jisas voeare koruroepa. Uva voea rutupa Pauto vo Saraaro iava ſipoſipopareva. Ora oearovu rutu tapo upiapa irara ravotovira

---

✧ 9:8: Mt 16:14 ✧ 9:9: Lu 23:8

porete piepareva. ¹² Ovaiarovi katai tau erao (12) Jisas iare urioaepa rerare oiso purasa, “Voeao taviri ra evoraro uruiara vai-ia uusisa avaave. Ora voeapa aioara vai voripaive voraro. Ari kuvau tapi-a vo-ia uva toupai. Uva viapau oirara vai toupai.” ¹³ ✧ Oa iava Jisas voea tavireva oiso, “*Visii raga voeapa aioara vai vateta.*” Uva oiso puraaepa, “Viapau riroara vai ei vo igei vara. Ari vo vavaevi raga vao-ia bret ora kataitoarei ataritoarei oaravia rutu-a varao toupai. Esa oiso vaio ruipapauei ra voeapa aioara vai vorisa avaio, eke?” ¹⁴ [Aue rutu vao vo vavae tuku (5,000) rutu uvuiaro oirara, vo osa viapau riakora ora kakae vure vievieiiva voeao oea toupai.]

Uva Jisas rera voeaaro disaipel tavireva oiso, “*Voea totoevira pau pieta oiso, oevu vo vavae tau (50) uvavivu, ra oevu vo vavae tau uvavivu pauave, osa oevu ita vo vavae tau uvavivu pauave.*” ¹⁵ Oa iava disaipel oisi voea roorookavira paupau pieiva. Osa iava voea rutu oirara rutu pau pieiva. ¹⁶ ✧ Oire uva Jisas bret vavae ouoro ora ataritoarei vara rutuva vuvuiua-ia vurareva vearo vaisi puraoro. Oa iava vara puteputeoro voeapa disaipel vara vatereva, oiso ra vara vateive voeapa oirara. ¹⁷ Uva voea rutu uvuivira aioiva. Oa iava ururukoara guruiva varao oara kavu piropa. Oara-ia katai tau erao (12) aue pekuri agasi pieiva.

Pita Jisas-pa Taviroepa Oiso, Vii-a Krai
(*Matyu 16:13-19; Mak 8:27-29*)

¹⁸ ✧ Ovuutavu-ia rera raga Jisas variriroepa vo

✧ **9:13:** 2 Kin 4:42-44 ✧ **9:16:** Lu 22:19; Ap 2:42, 20:11 ✧ **9:18:** Jo 1:49, 11:27

osa disaipel irara rera tapo toupaiwa. Oa iava voa oiso voea akereva, “*Apeisi ragai vaisipaiveira oirara?*”¹⁹ ✧ Oa iava rerare oiso puraaepa, “Ari oearovu oiso vii vaisipaiveira, Jon Baptais, osa oearovu oiso, Ilaija ira oisoa reo topa piepa kovo purapareve voari tuariri. Ari oearovu oiso, iravu tuariripato profetato roari ira vorevira toreroepa.”²⁰ ✧ Oa iava oiso ita voea akereva, “*Ari apeisi visii raga ragai vaisipata?*” Oa iava Pita oiso puraroepa, “Ari vii-a Kraisa ro Ropoto viigoa arureva Pauto vore.”

Jisas Ora Rera Iava Taviroepa Oiso, Kopiiravere Ra Vorevira Torera
(*Matyu 16:20-28; Mak 8:30-9:1*)

²¹ ✧ Oire uva vo reo-a vao oa iava Jisas goruvira voea vosireva oiso, “*Opeita oisi ragai iava irai tavita.*”²² Oa iava topa pievira oiso voea tavireva ora rera iava. “*Oirato Oviitoaaro oiso riroara vai siitokaara vai oureve. Uva lotupa irapa irara, ora reipa irara pris, ora voeao Reo Taisi-ia tarai irara rerare isivaavere. Uva rera upoivere, ra vo pevapa voki-ia vorevira torerovere.*”

²³ ✧ Oa iava oiso voeare puraroepa, “*Vosa ro ira ragai sirova utu ruipaparo, oire ra ora rera iava vaisia vara pie rovoreve. Oa iava uvuipa ra ora rera vo vavataaro kaereve, oiso osa vao evao parikou ragai sirova utupaoro vokiara rutu-ia.*”²⁴ Ro ira tootooaro virivaripareve, oava eva opesiroverea tootooaro. Ari ro ira tootooaro vatereve vo oearovupa ragai vo ruipaaro sirova utupaoro eera-a ira tootooaro tapo virivariavere

✧ 9:19: Mk 9:11-13 ✧ 9:20: Jo 6:69 ✧ 9:21: Mt 16:20

✧ 9:23: Mt 10:38

taru. ²⁵ Vosa irai sara kovo vai purareve, ra auero rutu oureve varao vo rasio-ia, vo osa eisi piepaoro ora vuri piero, oire aa vao-a *vearoa oa ourevera oirato vo rasio-ia?* ²⁶ ✧ Vosa irai ragaipa ariiparo vo oearovu osireiario-ia ora ragai vo siposipoaropa tapo. Uva oisi-a eisi osa rerapa ita ariiraverea ragai vao Oirato Oviitoaaro, vo osa ragai vaarova keraria vorera. Ora vao Aiteto, ora voeao tugoropa irara enselpa irara vaaro keraria, oea rutu osireiario-ia rerapa eera ariiraverea rara. ²⁷ ✧ Oiraopavira rutu visii tavi iraopaavoi oiso, Ari ita, oearovu oirara visii iava tootoovira toupaviverea oea viapau tuguraaverea kopiia-ia. Oea Pauto vo Saraaro keke rovoivere taru.”

*Jisas Iava Varaua Avokorivira Karekeepa
(Matyu 17:1-13; Mak 9:2-13)*

²⁸ ✧ Jisas vo reo purareva, oa iava utupavira vo peva vatara vokiro isivaaro iava vo peva vao oureva oiso, Pita, Jon, ora Jems. Uva voeao tapo iparoepa oavu-ia riro pukuia oiso ra vao variriro. ²⁹ Voa variriparoepa. Uva rera iava puaua avokorivira karekeepa, osa rerare kuvupara tapo popoteepa rutu oiso sisikoreoro osa aviavia. ³⁰ Oa iava vao aitereivu oiratoarei rera iare ora karekesiepa voava Pauto vo uruiaro. Uva evaiterei Jisas tapo ora reopasiepa Moses vaio ora Ilaija. ³¹ ✧ Aiterea Pauto vaaro-ia karekesiepa keraria eva aviavia. Uva vao ora reopasiepa aue tapo Jisas varao iava oara purarevere Jerusalem-ia kopiioro Pauto vo vovouaro sirova utuoro. ³² Oire uva Pita vase iava osireiara rurava. Oa iava oiso ruipapaaepa

✧ **9:26:** 2 Ti 2:12; 1 Jo 2:28 ✧ **9:27:** Jo 21:22 ✧ **9:28:** Lu 3:21

✧ **9:31:** 2 Pi 1:15

ra uusiave, osa viapau oiso uusipaaepa. Oa iava vorevira voea iava osireiara pariiva Jisas vaaro keraria kekesa, ora vaitereo tapo aiterea rera tapo torepasiepa. ³³ ✧ Oire uva va-a vao oa iava Jisas arova avasa auepasiepa ovusa Pita Jisas-re oiso puraroepa, “Reito. Igei-a vao vo toupaiio vearopai ra kepa peva vai pauio oiso, Vii okepai, ora Moses okepai, ora Ilaija okepai.” [Aue iava uvare Pita viapau vearovira taraiparoepa va-ia vao oa iava oisi eisi puraroepa.]

³⁴ Oire uva touvira raga vo reo vao purapareva osa iriavu rukuta voea ruueva. Oa iava rirovira rutu uriri iraoaepa. ³⁵ ✧ Oira sovara-ia o rukuta oreovu Pauto vo reoaro oiso puraepa, “Eera-a ragai Oviitoaaro ira reesiavora rera ropooro. Ira uvu iraota.” ³⁶ Uva oisi-a oiso osa puraeiva vo reo vao, voa rera raga kekeiva osa toreparoepa. Oa iava ora tape pieaepa. Uva viapau irai tavipaiva va iava vao oa kekeiva voa.

*Jisas Ravotovira Iravu Viovokoto Porete
Piereva Vurito Tugarato Veraoro
(Matyu 17:14-21; Mak 9:14-29)*

³⁷ Vokipavira pukuia iava vokiaepa voava varaoro, osa ojavu riro irara rera iare Jisas urioaepa raivaaro rerava aivarosa voa. ³⁸ Uva iravu oirato voea iava Jisas-re keeraoro oiso puraroepa, “Tisato, goruvira rutu vii arepaavoi oiso ra oviitoa oaa kekeri kataitoavi raga. ³⁹ Ira-ia pitupareveira iravu vurito tugarato. Oa iava rirovira oivepaoro ikaupavira kove ovoiparoveira vurivira rutu. Ra popotevira rera

---

✧ 9:33: Lu 5:8, 8:24, 45 ✧ 9:35: 2 Pi 1:17-18

gisipoaro-ia kosikosipa piro aue ruiruiso. Ari ita, rera iava varaua vuri pie iraopareveira. Ra va iava viapau oiso ikauvira rera eakapareveira. ⁴⁰ Oa iava vii voearore gau ragapaavorao disaipel, oiso ra rera ro vurito tugarato kosi pieive. Osa viapau uvuipaaerao.”

⁴¹ Oa iava Jisas rera aatooro oiso puraroepa voeare, “*Ae visii vao-ia oirara vo vokio iava. Viapau oiso oirao pie vovou vaiei visii-ia. Vuri sopa irara rutu-a visii. Ovirovu-ia vuuta visii tapo toupaveira? Ora ovirovu purapaavere visii vo vovouroaro-ia kasikasipaoro, osa viapau goruvira ragai vaaro-ia pitupata?*” Uva va-a vao oa

iava rerare ora poreoro oiso puraroepa, “*Ovi-ito oarava uriou.*” ⁴² Oire uva rera raga

kakaeto urioroepa. Oa iava rera vurito tugarato rera-ia vikiroepa rasiua arore rera sisiputaoro rutu vurivira. Osa iava Jisas rerare tugarato kasipuroepa rera kosi pie ovoioro rera iava ro kakaeto. Oa iava vorevira aiteto vatereva rera.

⁴³ ✧ Oire uva voo-a vo uva oirara rutu vao riroa Pauto kerariaro vo goruaro kekeiva. Oa iava ora sitaaepa rutu va-ia tavetavepaoro.

Jisas Erao Pievira Ora Rera Iava Taviroepa Oiso, Kopiiravere

(Matyu 17:22-23; Mak 9:30-32)

Oa iava rirovira rutu vara iava rugorugoo iraopaaepa varao oara purareva. Oa iava Jisas voea disaipel tavireva oiso, ⁴⁴ “*Vearovira rutu ora visii iava kokiara gereta, ra vo reo uvuoro va oriruta. Uvare utupauavi Oirato Oviitoaaro*

✧ 9:43: 2 Pi 1:16

vateivere keripa irara vavaearo iare.” 45 ✧ Osa iava viapau vo reo vituaro-ia taraipaaepa vao vatau reo oa purareva ora rera iava voeare. Oa iava viapau vo reo-ia taraipaaepa vearovira. Uva vo reore ake arapa uriripaaepa rera asavira.

Irouto-a Reito?

(Matyu 18:1-5; Mak 9:33-37)

46 Uva voea raga disaipel reoa-ia ora upopaaepa oiso ora reopaoro, Iroutoa rutupa ro ira vigei iava reiparoi? 47 Uva Jisas voea vo rugorugooaro-ia tarairoepa vao oa toupaiava voa voea iava sopaura. Oa iava iravu oureva kakaeto garetoavi ora rera ruvara-ia rera tore piesa. 48 ✧ Uva voeare oiso puraroepa, “*Ro ira ro kakaeto tauvaporeve vo ragai vaisiario-ia, rera-a eera ira ragai tauvapore. Ora ro ira ragai tauvapore, ira ita ro tauvapore ira ragai arureva vore. Ari ita, ro ira gare visivi rutu toupare akaipavira visii rutu vao-ia vuutaaro-ia, ira-a eera rovopatoa rutu visii rutupa vo Pauto osireiario-ia.*”

Ro Ira Viapau Visiiva Keriparo Uva Rera Eera Vatetoa Oavisii

(Mak 9:38-40)

49 Jon oiso puraroepa, “Reito, iravu oirato kekeiovo osa vuri tugararo kosi piepare vii vaisiario-ia. Ari ita, vo osa viapau vii sirova utuparoveira oiso osa igei vii sirova utupaioveira. Uva va-a eva oa vituaro iava rerare koruie.” 50 ✧ Uva Jisas rerare oiso puraroepa, “*Eakere*

✧ 9:45: Lu 2:50, 18:34 ✧ 9:48: Mt 10:40; Jo 12:44, 13:20; Mt 23:11-12 ✧ 9:50: Mt 12:30

rerare korutae? Ari ita, ro ira viapau vigeiva ora keriparo, eera-a ira vigeiva tavosivira toupare.”

Vo Sameria-pa Irara Ora Voea Vo Uruiaro-ia Korukorupaoro Jisas Siguiva

⁵¹ ✧ Vo vuuta-a vao oa tutuu pieiva oa-ia Pauto oiso ruipaparoepa ra Jisas kae piereve vorevira vuvuiua iare. Oire uva vo vuuta iava vo vokia rovoroepe rera vo ruipaaro tovooro, oiso ra Jerusalem iare avaro. ⁵² ✧ Osa iava oeavu ira piereva vo reova vao ora rera iava. Uva ouruivua karea viropa Sameria vo uruiaro. Oa iava rera varaaro vatatoposa aueaepa. ⁵³ Vo osa voea voeao vo uruia vao rerapa Jisas reasi iraopaaepa vova ora voea vo uruiaro-ia. Aue iava uvare oiso taraipaaepa rera-ia, Ari ro-ia Jiu ira Jerusalem iare avaparo, osaravu rutu iava rera. ⁵⁴ ✧ Uva va vao kekesiva vaitereo Jems vaio ora Jon. Oire oa iava Jisas-re oiso purasiepa, “Turaro, apeisi vovoupauei ra tuitui kasire keeravio. Ra voeao oirara kasisa varape vova vuvuiua iava?” ⁵⁵ Uva Jisas vaitereire kasipuoro vaiterei tape piesa ora poreroepa. ⁵⁶ Oa iava ouruivu raga iare topaa viropa ita.

Irouto Ro Ira Jisas Sirova Utu Ruipaparo (Matyu 8:19-22)

⁵⁷ Oire uva raivaaro vokapaoro avapaaepa. Uva voa iravu oiso Jisas tavipareva, “Voraro ouruiroa rutu-ia vokapaoro avapauvere, uvaroa vii sirova utuparavere.” ⁵⁸ Uva oirato vo vovouaro rutu kareke piesa oiso puraroepa rerare, “Aakau

---

✧ **9:51:** Lu 13:22 ✧ **9:52:** Mt 10:5; Jo 4:4 ✧ **9:54:** 1 Kin 1:10, 12

kare varaaro rikuaara toupaveira rasiuaaro. Ora kokio kare oea tapo varaaro epitara toupaveira. Ari ragai Oirato Oviitoaaro viapau oiso oai epao tavukia vai ragaipa ora ragai iava kukue uusi piepasa.”

⁵⁹ ✧ Uva va-a vao oa iava Jisas oiso iravu tavireva, “*Ragai sirova utuu.*” Oa iava rera ro oiso puraroepa, “*Vearopai ra ragai iava vase roвори. Ra aite tova rovosa vore rovora, vo rara kopiuro.*” ⁶⁰ Uva Jisas rerare oiso puraroepa, “*Eagara, voeape evoea kopii rugoo irara ra ora voea raga ora tovapaave. Osa vii Pauto vo Saraaro iava siposiposa avau.*”

⁶¹ Uva iravu ita rera tavipareva oiso, “*Turaro, oiso ruipaparai ra vii sirova utupara. Uva apeisi vovoupau? Ra ragai iava vase roвори auere ra sekan rovosa vore rovora ragai voeaarova.*”

⁶² Oire uva Jisas rerare oiso puraroepa, “*Ro ira ora rera vo kovoaro-ia pitu rovoreve, oire ra voava orugorugoorovu ita porero utupavira, ra apeisi ragavira rera vo kovoaro vearovira rutu karekepe? Ira-a eera viapau uvuiparoi vo kovo-ia pitureve Pauto vo Saraaro-ia okovoa toupaveira.*”

10

Jisas Erao Vatara Tau Erao (72) Siporeva Rera Vo Kovoarova

¹ ✧ Vo utupavira Turaro erao vatara tau erao (72) reesirevoiva, voea eraeraopavira siporeva. Uva iraaepa rerapa uruiara rutu iare, varao reipa uruiro ora garepa uruiro tapo. Uva utupavira

rera raga avasa aueparoepa vo uruiro iare varao.
 2 Oire uva Pauto vo kovoaro reesioro oiso puraroepa voeare, “*Riroara aioara vioroe, oara oiso toupai osa oirao pie asa irara vo ragai-ia Jisas. Osa viapau kovopa irara vai vo voea tavitavipasa. Eisi osa iava variripatavere rora ira vo kovoaro-a. Ra va iava kovopa irara vai siporeve rerapa aioara gurusu aue oirara.*

3 “*Uvuta! Visii sipopaavo i oiso osa sipsip kakaero aakau kare vuutaaro iare, okarea vo kakaero aiopaiveira.* 4 Opeita moni oaparo vai kaepatavere, ora ogataara vai, ora aue tasipa su. Teapi ora visii vo vuutaroaro pute pie raga-pata ora reoreo ragapaoro oearovu tapo voraro raivaaro. 5 Oire vosa oai-ia kepa vai koatasa auepata, oire ra oisi pura rovota, Visii vao vo kepao iava kave vovouvira touta. 6 Vosa irai kave vovoutoa vai vo kepa-ia toupaveve, oire ra va vao kave vovou tovota rera-ia. Ra rera iare vira piro. Ari vosa viapau oisi irai, oire ra visii vaaro kave vovou vao oa vateta oa visii iare ita vorevira vorepere, vo rara irai viapau va oupareve. 7 ☆ Oire ra voa katai kepa raga-ia toupata. Ra vo kepa raga-ia aiopata ora ukaiopata tapo varao oara vatepaive visiipa vao. Aue iava uvare ro ira Pautoa-pa kovopareve oirara tauvapaoro, irapa torevokopai oiso ra tauvaa oupareve oearovu ruvara-ia, voeao oea tauvapareve voea tokipaoro. Ari ita, viapau uvuipatai ra okeparovu iare ora sikasikapata. Ari uvuipatai ra katai kepa raga-ia toupata.

8 “*Oire vosa ourui-ia kare uvirota, ra vao visii*

☆ 10:7: Mt 10:10; 1 Ko 9:14; 1 Ti 5:18

ouive vorarore ora voea vo keparoaro-ia. Oire ra aioara aiopata varao oara visiipa vatepaive.
 9 Upiapa irara porete piepata voa vo urui-ia. Ra oisi voea tavipata tapo, Pauto vo Saraaro tutuu piepaivoi visii iare. 10 Ari vosa ourui-ia kareu virota vao oa-ia visiire korukorupaave, oire ra vo urui vuutaaro-ia toresa avata voava voea siposiposa 11 oiso puraoro, Ae! Poupou rasiro igei kokotoaro-ia votoei. Oire uva visiipa Pauto vo kasipuario kareke piepaivoi vara vorevira tovetoveoro ora igei kokotoaro iava. Ra va iava oiso vearovira taraita, Ari ita, Pauto vo reoaro visiire keera ragapai osa va uvu ragapatavoi. [Ari ita, tutuu pie ragavoi Pauto vo Saraaro ovusa vapa reasipatai]. 12 ✧ Oire uva visii tavipaa vao iava Ovoioapa Voki oa-ia Sodom vata voeao oea oisoa vuri pitupitu purapaive, oea vo siitokaaro ouiverea, oa-ia visii vo siitokaaro puteverea riroa rutu.

*Siraovira Rutu Vo Uruiropa Oara-ia Viapau Ora
 Voea Iava Sopaura Oaive Porepaive
 (Matyu 11:20-24)*

13 ✧ “*Siraovira rutu visiipa vo Korasin urui. Ora siraovira rutu visiipa Betsaida urui. Vosa ragai oai ravoto kovo vai puraavori Taia uruireipa ora Saidon voari rutu tuariri, oiso osa vao-ia oa puraavora visii ruvara-ia, oa iava tuariri vuri irara Taia vata ora Saidon vata oearea rutu vuri varorovi raga-ia tuupaaeri. Ra vo tuurova gavutara raga ivara-ia paupaave vuri vovouro oaiveva ariipaoro. Oa iava sopaura oaive voea iava pore*

✧ **10:12:** Mt 10:15, 11:24 ✧ **10:13:** Lu 6:24-26

pirori vova vuriara oaive iava. ¹⁴ Oiraopavira rutu oiso osa visii tavipaavoi oiso, Vo vokiö vao oa-ia oirara rovirieireverea Pauto ovokia-ia vo siitoka ouverea vo uruireo Taia uruirei ora Saidon, oa-ia puteverea rutu vo tavaka visii vaaro. ¹⁵ Ari visii Kapaneam vata visiigoa kae viro ruipapataveira vuvuiua iare, oiso ra rei vaisipata, raa? Ari viapau. Easi visii vara piereverea vuri tapire.”

¹⁶ ✧ Oa iava oiso Jisas rera voeaaro disaipel tavireva, “*Ro ira visii gisipoaro uvureve, oire uva rera-a ita eera ira ragai gisipoaro uvurevoi. Ari ro ira visiire isivaro, eera-a ita ragaire isivaroi ora ro tapore Pauto ira ragai arurevora vore.*”

Erao Vatara Tau Erao (72) Kovopa Irara Oea Vorevira Kareaepea

¹⁷ Oire uva utupa visivi erao vatara tau erao (72) vorevira kareaepea. Oa iava rorupaiva oiso puraoro, “Turaro, igei vii vaisiario iavirava voeaore reopaie vuri irara tugara. Oa iava igei vo reoaro uvupaivo rutu, vo osa oearovu iava voea kosi piepaio. ¹⁸ ✧ Oa iava Jisas oiso voeare puraroepa, “*Seten tueava osa oiso vararoepa osa parakauoro vuvuiua iava koveoro, vo uvare vi-apau gorua vai epao rera oiario.* ¹⁹ ✧ Uvuta! Ragai visiipa gorua vatepaavoi. Oa iava ro-ia putetavere ira vigeiva keriparoveira Seten. Ra va iava vo kareo rutu-ia tapo puteta voea-ia tasiaro rakoru kare ora siikopi kare. Ra va iava viapau visii vuri piereve ro vurito. ²⁰ ✧ Opeita rorupaoro oiso purapata, Vuri tugararo igei vo reoroaro

✧ **10:16:** Mk 9:37; Jo 13:20 ✧ **10:18:** Jo 12:31; Re 9:1, 12:8-9

✧ **10:19:** Ap 28:5 ✧ **10:20:** Sam 69:28; Dan 12:1; Hi 12:23; Re 13:8, 21:27

uvupaveira. Viapau. Ari *Pautoa-ia roru iraopata ira visii vaivaisiaro rigatoreva rera vo uruiaro-ia oiso puraoro, Ragai voeaaro-a visii.*”

Jisas Rorupareva Rutu Oa iava Vearo Vaisi Purareva Pautoa-ia Aiteto
(*Matyu 11:25-27, 13:16-17*)

21 ☆ Vo vuutao-ia Tugoropato Uraurato rorua kareke pierewa Jisas sopaaro-ia. Oa iava oiso puraroepa, “Aite, vii *Reito Turaro vuvuiua-ia ora vo tapo rasitoa-ia. Vii-ia vearo vaisi puraavoi. Uvare viigoa varao rutu vatauriva voeao asavira oirara oea-ia taraiara toupai vo ora voea vo rugorugooaro-ia. Oa iava voeao raga kareke pieriva oea oiso toupaveira osa garepa kakaero. Iu ita. Aite, vii raga vo ruipaaro osa oiso vearovira toupaveira.*”

22 ☆ “Aite ragai vavaearo-ia varao rutu tovoreva. Uva viapau irai oiratoa vai taraipa rutu ragai-ia Oviito. Ari Aite raga kataito. Ira ragai tarai iraopa ragai-ia. Ora viapau irai Aite-ia taraipa rutu. Viapau. Ari ragai raga rera-ia tarai iraoparai, ora voeao oea-ia Aiteto kareke piepareveira Oviito ora rera vo ruipaaro sirova.”

23 Oire uva voea raga disaipel Jisas tapo toupaveira. Oa iava voea iare ora poreroepa oiso puraoro, “Oearovu oirara roruive vosa oarai kekepaive varao oara kekepatavoi vo vokio ragai ruvara-ia. 24 ☆ Ari ita, visii tavipaavoi oiso, Voari tuariri uva riro irara profet irara ora king irara oearoa orekerovu rutupa varao oisoa ruipaave, oiso ra vara kekepaive varao Pauto vo

Saraaro iava oara kekepatavoi. Uva viapau oisoa vara kekepaive. Ora vara tapopa ruipapaave oiso ra vara uvupaive varao oreoroa ragai iava. Uva viapau vo reo oisoa uvupaive.”

Vo Sameria-pato Ora Rera Keripatoaaropa Sir-aoroepa

²⁵ Oire uva iravu taraito Reo Taisi-ia toreroepa Jisas-ia kokarasa rera tavatavaeoro. Ira oiso puraroepa, “Tisato. Eake vai-a uvuiparai ra oai puraa. Ra va iava Tootoo Ovoi oua vao oa opesi asavira toupai?” ²⁶ Oa iava Jisas rerare oiso puraroepa, “*Oavu rigato-a oa toupai Reo Taisi-ia. Oire uva apeisi ragavira rugorugoopau va vieipaoro?*” ²⁷ ☆ Uva Jisas vo rearo aatooro oiso puraroepa, “Turaro eera-a vii reraaro Pauto. Ira ragapa vii iava sopaua rutu vateri, ora vii vaaro rutu tapo rugorugooara rutu, ora gorua, ora taraiara rutu rera ragapa. Ora eisi osa ropa siraopau ira vii ruvara-iavi toupaveveira, oiso rutu osa ora viipa siraopaveveira.” ²⁸ ☆ Oa iava Jisas oiso rera tavireva, “*O ita! Torevokovira vo reo aatori. Uva oisi-a eisi osa iava uvuipauei ra va iava Tootoo Ovoi rutu ouri.*”

²⁹ Ari ita, ovusa rera ro riro taraito oiso ruipa-paroepa ra ora rera raga vaisiaro raga veaoreve. Oa iava Jisas-re oiso puraroepa, “Iroutoa iraoa ira ragai ruvara-iavi toupaveveira?” ³⁰ Oa iava Jisas rera vo rearo topa piepaoro oiso puraroepa,

“Iravu oirato ira Jerusalem iava vararoepa Jeriko iare. Uva vuri irara riro kaviru irara

☆ **10:27:** Diu 6:5; Lev 19:18; Ro 13:9; Ga 5:14 ☆ **10:28:** Lev 18:5; Mt 19:17

rerava aivaroiva raivaaro. Oa iava auero rutu rera varaaro ouiva voa rera vurivira rutu upooro. Oa iava kopii ragaroepa rutu. ³¹ Oire uva iravu koruou purapato pris ira vo raiva gaepareva. Oa iava voa rera vatavatareva vo raiva vatuaro-ia avaoro. ³² Uva iravu ita Livai ira oisoa Tugoropa Kepa-ia kovopareve, ira ita oisi raga rera kekeoro rera vatavatareva.

³³ “Oire uva iravu Sameria-pa irara iava rera, voeao oea oisoa voeava Jiu ora keripaave, ira voa rera kekeoro rerapa rirovira rutu siraoroepa. ³⁴ Oa iava rera ruvara iare tutuu pierева. Uva voa rera-ia aue wel petoreva. Ora wain ovi tapo oa ro iava kokoroepa vorarore kapuara-ia, oiso ra opeisipe. Oa iava rera kae pierева ora rera oiraaro iare donki. Osa iava rerava avaroepa rera tovoa oavu-ia tavete uusi piepa kepa. Oire uva voa-a evoa uva vearovira rutu rera tokireva. ³⁵ Vokipavira moni erao kina (K2) vatereva ropa ira vo kepaaro-a va vao tavete uusi piepa kepa. Uva oiso rera tavireva, Vearovira rera tokipari. Ari vosa vii oaiaro-ia rera tokirivere, oire vosa vorevira vorera ra viipa oai kare piea vorevira. ³⁶ Oire ra apeisi rugorugopauei? Iroutoa vai-a vo pevao iava ira oisi eisi rera pierева vo uvare rera ruvara-iavi toupave, ro ira vuri pieiva kavirupa irara?” ³⁷ Uva va-a vao oa iava rera ro Reo Taisi-ia taraipato oiso puraroepa, “Ari ro oirato ira rerapa siraoroepa rera tauvaoro.” Uva Jisas oiso puraroepa rerare, “O ita, uva oisi raga piesa avapauei.”

Vo Mata Vaio Iava Toupai Ora Maria

38 ✧ Oire uva vokapaoro avaparoepa raivaaro disaipel iraraaro tapo. Oa iava ouruivu-ia karea viropa. Uva iriavu riakova, oira vaisiario, Mata iria rera ou pieeva ora oira vo kepaaro iare, oiso ra aioa vai vateeve rerapa. 39 ✧ Uva oira Mata taevaaro toupaeva Maria. Oa iava urioopa Maria rera Turaro kokotoaro ruvara iare. Uva voava rera vo reoaro uru piepaeva. 40 Vo osa Mata riro kovo rutu purapaeva aioara ravaapaoro rerapa. Oa iava oirare rugorugooara viriva rutu. Uva Jisas iare urioopa oiso purasa, “Turaro. Asi ragai taevaaro ragai arova avaoi. Oa iava ragai raga varao-ia virikasiparai vara vatatopopaoro aioara. Oire uva apeisi vai-a vao rugorugooapai? Oiso ruipaparai ra oira aruri ragai tauvasa.” 41 Oire uva oira aatooro oiso puraroepa ro Turaro, “*Mata. Eakere riro rugorugoooro rutu purapari ora vii iava sopaua vavata pie ragapaoro?*” 42 ✧ Ari ita, kataia ragapa poteparivoi oa vearopai viipa. Oa-a vao oa purasa oira vo vovouaro tovopaevo Maria, oiso ra ragai vo reoaro uru piepaeve. Ari ita, viapau uvuipaveiei ra va vao vearo ruipa verave oira iava.”

11

Vo Toupai Variripa Pitupitu Iava (Matyu 6:9-15, 7:7-11)

1 ✧ Oire uva uvavu variripaoro toureva Jisas. Oa iava variri opesiroiva, iravu disaipelto rerare oiso puraroepa, “Vearopai Turaro ra igei tarai pieri variria vo pitupituaro iava, oiso osa Jon ora

---

✧ **10:38:** Jo 11:1 ✧ **10:39:** Lu 8:35; Ap 22:3 ✧ **10:42:** Sam 27:4 ✧ **11:1:** Mk 1:35

rera voeaaro tarai piereva disaipel.” ² Osa iava Jisas oiso voea tavireva, “*Vosa variripata, ra oiso purapata,*

Aite. Vii vaisiaropa avivikepaiei va kae piepaoro rutu, uvare Tugoropa Vaisito-a vii.

Vii vaaro Sara urio pieri poeravira.

³ *Vo vokio igei vateri aioa vao vo vokio iare.*

⁴ ✧ *Igei varaaro vuri vovouro verari, vo rara oearovu iava oaravu vuriara vera rovopaio voeao oea igei vuri piepaiveira.*

Ora vosa kokarapara igei iare tutuu piepaive, oire varapa igei vatatopo piepari oiso, teapi vara-ia koveiovere.”

⁵ Uva Jisas oiso puraroepa, “*Easi pasi, visii iava irai epao ira vatetoa vaiaro epao. Uva eera ovokivu-ia voki vuuta-ia avaroepa rera tavisa oiso, Ragaipa bret peruva vai vateri vatetoa oaa.* ⁶ Ari

iravu ragai saratoaaro urioparoi raivaaro ragai iare. Uva viapau aioa vaiei oa vateavere rerapa.

⁷ Oire uva rera ro ira kepa sovara-ia toupareva ira rerare oiso puraroepa, Auoro tupavo. Viapau uvuipauei ra ragai pugu pie ragari uusi arapa.

Ari ita, kakae vure uusiai ragai tapo urua-ia. Uva viapau uvuiparai viipa oavu avu vai vatesa! Oire uva apeisi-a? ⁸ Visii tavipaavoi, Vosa taraiparoeri oiso, Ragai vatetooaro ro-ia, oire ra viapau rerapa aioa vai vateriva. Uva kasivarivira rutu rera arepareva. Uva va-a vao vituaro iava rera vateriva aioara.

⁹ ✧ Osa iava oiso visii tavipaavoi, Pautoapa variripata arepaoro, ra va iava visiipa vara vatepareve. Taraapata, ra vara kekepata. *Rataoa*

✧ **11:4:** Mt 18:35; Mk 11:25 ✧ **11:9:** Je 1:5-8; 1 Jo 5:14-15

totota, ra Pauto visiipa karureve. ¹⁰ Ari ita, voeao oirara oea Pautoa-pa variripaave, ra va iava orekerovu oupaive. Ari ro ira orekerovure taraapareve, ra rera ita vara kekepareve. Ari ro ira rataoa totoreve, irapa eera Pauto karurevere, vo rara rera vaaro uvureve variria.

¹¹ “Oire vosa irai oviitoa vaiaro visii iava irai aitetoa vai arepareve oiso purapaoro, Aite. Ra-gaipa ataritoa vai vateri, ra irai aioa. Uva apeisi-a? Ra aiteto rakoru vai vatereve rerapa, raa? Viapau. ¹² Ora vosa rera oviito rera aiteto arepareve, oiso ra rera vatereve aue takura vao va aiosa. Ra pasi vuritoa vai vatereve aue siikopi? Easi eva tapopa viapau. ¹³ Oire visii vao vuri irara visiigoa vearopara vatepataveira ovii irara oavisiiipa. Uva oisi-a eisi osa iava vearovira rutu taraipavio va-ia vao, Osa ragavira Aite vearotoa rutu ro vova vuvuiua-ia Tugoropato Uraurato pute pievira vatepareveira voeaopa oea rera arepaiveira rerare variripaoro.”

*Vo Oiso Puraaepa, Jisas Bielsebul Tapo Kovo-
pare*

(Matyu 12:22-30; Mak 3:20-27)

¹⁴ ✧ Oire uva Jisas iravu vurito tugarato kosi piereva iravu iava oirato ira iava gisipo kapu-ueva. Uva rera iava rera ro tugarato avaroepa. Oa iava ro kapuu gisipoto vorevira reoreoroepa. Uva va-a vao oa iava tavetave iraopaiva rirovira rutu rugorugooapaoro. ¹⁵ Ovusa oearovu oiso purapaaepa, “Easi ro voeao vuri irara tugara kosi piepare aue Bielsebul vo goruaro iava, ro

---

✧ **11:14:** Mt 9:32-34

vuri irara tugara turarotoaaro.” 16 ☆ Vo osa oearovu oiso purapaaepa rera arepaoro, “Ravotoa vai purari. Ra oai iava vii-ia taraiio oiso, O oiraopavira vii vao arureva Pauto vuvuiua iava.” Uva va-a vao oa-ia oiso ruipapaaepa ra va iava vao rera tavatavaeive. 17 ☆ Ari ita, osa voea vo vovouroaro-ia tarai rovoroea. Oa iava oiso voeare puraroea, “*Vosa oea vu oirara oavu katai sara ora roopa pieave, oire ora upoave. Ra va iava ora opesi pie ovoiave. Ora vosa oea vu katai kepa iava, ra ora roopa pieave vo keparei puraoro. Oire ra ora opesi pie ovoiave ita.*” 18 Vosa Seten rera raga ita Bielsebul ira vo saraaro ora sikaave, ra apeisi ragavira gorua oupaive ora voea-ia? Eisi osa ragaire purapatai oiso, Aue Bielsebul vo goruaro iava vuri tugararo kosi pieparevo. Asi viapau oiso uvuipaa ra voea raga ora kosi piepaave. Uvare voea raga ita-a. 19 Oire vosa Bielsebul oiraopavira ragai tauvapaive vo osa vuri irara tugara verapaa, oire ra irou visii voeaaro tauvapaive vuri tugararo verapasa, raa? Uva voea-a evoea visii raga voeaaro oea visii vo vuriaro karekeivere poeravira rara. 20 ☆ Ari vosa Pauto vo goruaro ragai tauvapaive voea o vuri irara tugara kosi piepaoro, oire ra va iava oiso taraita, Pauto vo Saraaro pou pirora visii iare osa viapau va eveitavora.

21 “*Vosa riro varivaritoa vai ora irai okepaiaro-ia uutuparo togava vaiva, ra va iava vearovira rutu vara rutu rera varaaro oriruvira toupave.*”

22 Oire ra irai riro varivaritoa vai karero viro rera

☆ 11:16: Mt 16:1; Mk 8:11   ☆ 11:17: Jo 2:25   ☆ 11:20: Eks 8:19

iare. Ra rera-ia putereve varao rutu itooro rera ruvara-ia togara ora toorio varao upo purapara oara-ia rariparo. Ra va iava vara rera varaaro roo piereve oearovu rutupa.

²³ ✧ “Vosa irouto ro ira viapau oiso ragai tapo kovopareve, ira-a eera ragaire isivapa. Ora vosa irouto ro ira viapau ragai iare oirara gurupareve, ari ita uva rera-a eera ira oirara sikasikapareveira ragai arova.

*Vurito Tugarato Vorevira Voreroepa
(Matyu 12:43-45)*

²⁴ “Vosa iravu iava kosiro viro ro-ia tugarato vore avaoro raaka tapi voa ora rerapa toua vaire taraasa rearea taraapaoro. Oire ra taraa raga- parevoiva, oiso puraro, Voreparai vo kepao iare uva tou rovopaavora tuariri. ²⁵ Oire vorero vo kepa kekesa, vo rara vo kepa viouive va rekooro. ²⁶ ✧ Uva va-a vao oa-ia oisoa oevu erao vatara tugara tuvetuvepareve ora rera iare, voeao oea vo vovouroaro vuri vovouro oisoa rera vo vovouroaro-ia putepaive rutu. Oire ra voea rutu tapo koataro vorevira voea tapo toupasa voa vo oirato sopaaro-ia. Ra va iava rera vo touaro ro oirato vuri iraope rutu vo touo-ia puteoro oa-ia rera ro rovopato tugarato oisoa rera sopaaro-ia tou rovopareve.”

Vo Rorua Rutu Oupa Pitupitu Iava Toupai

²⁷ ✧ Jisas vo reo purareva ovusa riro irara toupaiiva. Oea vuruvuru-ia iriavu riakova toupaeava. Iria oiso puraopa keeraoro, “O-ia iria

---

✧ **11:23:** Lu 9:50 ✧ **11:26:** Hi 10:26; 2 Pi 2:20 ✧ **11:27:** Lu 23:29

vii kavaueva ora vii roro pieeva iria rirovira rorupae, uvare viraakoava toupaevoi.”²⁸ ✧ Vo osa Jisas oira vo rearo aatooro oiso puraroepa, “*Via-pau. Asi voeao-a oea Pauto vo rearo uvupaoro va sirova vearovira utupaave, oea roruive.*”

Oearovu Ruipapaaepa Oiso Ra Ravotoa Vai Kekeive

(Matyu 12:38-42; Mak 8:12)

²⁹ ✧ Uva rirovira ora gurupaaepa. Oa iava oiso voea tavireva, “*Visii vao vo vokio iavapa irara vuri irara. Visiigoa ragai arepata oiso ra ravoto reesi vai puraa ora ragai reesipasa. Ra oai keketa. Osa viapau oiso ra visiipa va puraa. Ari vao raga-a vao oa keketaverea oiso osa piereva Jona ravotovira.*”³⁰ Vo tuariri uva Jona ro reo topa piepato profetato vao reesia karekereva voeaopa Niniva, vo osa ravotovira vo pevapa voki-ia vova atarito sopaaro iava vorevira toreroepa oirara vuutaario-ia. Oire uva oisi-a eisi osa pieaverea ravotovira visiipa va vao reesia karekeoro visiigoa vo vokio-ia toupatavoi.³¹ ✧ Uva vo osa vo vokia-a vao oa-ia Pauto oirara rovirieireverea, ovusa kwin o oisova Siba rovirieia-ia toreoverea aue kort. Oire ra voeao vo vokio iavapa irara togaeverea reoara-ia. Eake iava? Uvare oira o kwin tauai rutuva urioopa Solomon vo taraiaro uvusa, uvare riro taraitoa. Ari ita, uva vo touparevoi ro ira Solomon-ia putepare. Vo osa viapau rera vo rearo uvupata vovouisiro oavisii poresa.³² ✧

✧ **11:28:** Lu 8:21; Jo 15:14 ✧ **11:29:** Mt 16:4 ✧ **11:31:** 1 Kin 10:1; 2 Kro 9:1 ✧ **11:32:** Jna 3:5

Utupaua Pauto oirara rovirieireverea vo vokio-ia oa-ia voeao Niniva kortua-ia toreaverea. Ra vo vokio iavapa irara togaive reoara-ia. Eake iava? Uvare Jona vo rearo uvuiva vao oa-ia voea tavireva. Oa *iava sopaura oaive poreiva. Ari ita, vo toupave visii vuutaaro-ia ro ira Jona-ia putepare.*” Eisi osa puraroepa Jisas ora rera iava tavipaoro.

*Varaua Vo Aviaviaro
(Matyu 5:15, 6:22-23)*

³³ ✧ Uva oiso puraroepa, “*Viapau vuravuara rukuepaiveira, ra vara tovopaive rikuaara sovara-ia vo kepaara sovara-ia, eke vo baket vai reoroaro. Viapau. Asi vo tebol ivara-ia oira tovopaiveira. Ra voeao oea koatapaave vo aviavi kekepaoro vao-ia aviavia.* ³⁴ ✧ Oiso-ia osireitoarei-a aoa auepa sopaua. Vosa osireiara oavisii roroiovira toupave, oire sopaura oavisii rutu tapo ro-roiovira ita aviavivira toupave. Ari vosa osireiara oavisii tapo rupavira toupave, oire oisi raga ita tapo sopaura oavisii rupavira toupave. ³⁵ Oisi-a eisi osa raga ita ora vatatopopata. Teapi eva aviavia oa visii sopaaro-ia toupai rupape. Ra va iava viapau vearo rugooro eveita. ³⁶ Oire vosa visii iava rugorugooara rutu aviavivira toupave, ra viapau oa visii vara iava rupapape. Oire ra oiso aviavipaive osa vuravu o iria roropaeve visii rutu-ia.”

*Vuri Pitupitu Puraiva Farisi Voeari Ora Tisa
Irara
(Matyu 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 20:45-47)*

✧ **11:33:** Mk 4:21; Lu 8:16   ✧ **11:34:** Mt 6:22-23

37 ✧ Vo reo-a vao oa purareva Jisas. Oa iava iravu ratarataa vovouto Farisi-pato rerare keer-aroepa oiso ra rera tapo aioreve. Osa iava Jisas koataroepa tebol-ia pausa. 38 Oire uva rera ro Farisi-pato rerava vurapareva osa voa paupaoro aiopareva, uvare viapau vavaea sisu rovoreva Reo Taisi sirova utupaoro. Oa-a vao oa iava rirovira rutu rugorugoo iraoparoepa. 39 Uva Turaro oiso rerare puraroepa, *“Visii vao-ia Farisi visiigoa kap iava varaua raga sisigarue piepataveira ora aue dis, osa visii iava sopaura oavisii agasipape varao iava kavirupa vovouro ora varao vuri pitupituro.* 40 Visii vao evao kukue irara. E Pauto auero iava varaura raga purareva, uva *viapau tapo vara sopaaro purareva, raa?* 41 Ari ita, vao oa visii sovara-ia toupave oia-ia uvuipatai ra va-ia voeao apota irara tauvata. Oire vosa oisi oiso piepata, ra va iava visii iava auero rutu sisigaruepape.

42 ✧ *“Visii vao-ia Farisi visiigoa ora vatatopo iraopata. Visiigoa vao garepa aiorovi iava akuku aioro katakataivira vara vatevate ragapataveira varao iava tautauara rutu iava. Oiso ra utu-uva geesi purapata Pautoa-pa koruou purapaoro. Uva eisi osa piepaoro torevoko pitupitu vatavata iraopataveira ora varao visii varaaro Pautoa-pa siraopa vovouro. Eisi osa vo pitupituro purapata koruou purapasa. Oire ra viapau opitupiturovu varao reipara kavupata. Ra va iava visiipa torevokopape.*

43 *“Visii Farisi ora vatatopo iraopata. Visi-*

igoa oirara rutu osireiaro-ia pau ruipapataveira Reo Taisi Uvupa Keparo sovara-ia vo rovopara-ia paupa tavukiro. Ora riro oiso ruipa irara visii ra oirara rutu visiiva vearo voki purapaive visiipa ora avivikepaoro voraro uupa tapirovi.

⁴⁴ *“Visii vao-ia ora vatatopo iraopata. Visiigoa oiso rutu toupataveira osa tova vao oa rasito sovara-ia toupaveira. Oire ra oirara viapau va-ia taraipaoro va ivara-ia taciasipaoro vokapaive vo eruro ivara-ia. Eisi osa visii iava sopaura toupaveira vao iava vuri vovouro.”*

⁴⁵ *Oire uva iravu riro taraito Reo Taisi-ia ira rera vo reoaro aatooro oiso puraroepa, “Tisato. Asi vii eisi purapaoro igei tapo toviparivoi.”*

⁴⁶ *Oa iava Jisas oiso puraroepa, “Visii vao tarai irara Reo Taisi-ia visiigoa ora vatatopo iraopata. Visiigoa riro vavatapa ruuro-ia oirara ogata piepataveira varao visii raga varaaro reo goruro. Vo osa ora visii raga tapo viapau varavi-ia pitupata sipareoaravi raga iava voea tauvapasa oea vara kaepaive.*

⁴⁷ ✧ *“Visii ora vatatopo iraopata, uvare voari turariri aao irara oavisii oisoa profet irara upopaive. Oa iava voea vo tova uruiroaro oritopataveira.*

⁴⁸ *Oire uva oisi raga-a oiso osa piepaoro visii vo rugorugooroaro karekepatavorao oiso purapaoro, Vearo pitupitu-a vao oa puraiva voeao igei aao iraraaro voeao profet irara upooro. Uva va-a vao oa iava voea vo tovaroaro oritopataveira. ⁴⁹ ✧ Aue iava uvare Pauto ora rera taraiaro-ia riroa oiso puraroepa, Voea iare profet irara sipoaverea*

ora voeao aposel irara. Oa iava voea iava oearovu tariopaiverea voea upopasa. Ra oearovu tapo voea iava vuri piepaive. ⁵⁰ Uva va-a eva oa-ia voeao vo vokio iava voea vo vuriaro vo voriaro ouivere. Aue iava uvare profet irara upopaiva voari tuariri rutu. Uva vo vokio-ia tugurasa urioi oisi raga piepaoro oiso. ⁵¹ ✧ Osa raga ita voari tuariri uva Ebel uporeva araokoto ro torevoko vovouto. Oire ira-ia rovoepa. Uva Sekaraia-ia pou virosa vo pitupitu raga urioepa. Uva oevu tapo ita oea upoiva Tugoropa Kepa iava vo tugi vuutaaro-ia ora eravao. Uva voea-a evoea oea iava eva puraiva ovuria oiso eva oa vorevira visii-ia oiso kare piereverea Pauto.

⁵² *“Visii riro tarai irara Reo Taisi-ia visiigoa ora vatatopo iraopata. Aue iava uvare ki veratavora o tarai oupava. Oa iava Tugoropa Vuku karupataveira ovukua-ia taraia toupaveira. Oire uva va-a vao oa-ia ora visii ruture raiva tupatava. Vo osa oearovu oiso ruipa ragapaave ra koataave. Oa-a eva oa-ia visii raga vo vovouroaria paipaipaiveira oearovu, aue iava rara visii raga voeare tupatata.”*

⁵³ Oire uva Jisas vo kepa iava kosiro viropa. Oa iava voearei voeareo Farisi ora Reo Taisi-ia tarai irara kasipu iraoaepa. Oa iava rera togapaiva oreorovu-ia. Vo osa oaravu rutu akeara puraiva rera akepaoro, ⁵⁴ oiso ra rera tavatavaeive. Oire ra oreoi uvuivora rera gisipoaro iava rera iava gasiive kortua iare.

12

✧ **11:51:** Jen 4:8

*Ora Vatatopo Iraopata Vaopa Kuuvupa
Pitupitu*

(Matyu 10:26-27)

¹ ✧ Riro tukuro rutu (tausen) oirara ora guru-aepa. Oa iava voea iava tupa piropa rutu. Oire uva vo vuuta-a vao oa-ia Jisas ora rera voeaarore disaipel reo rovoroea. Uva oiso puraroepa, “*Avoeao. Vaopa kuuvu pitupitu ora vatatopo iraopata. Oa oiso rutu toupaveira osa vao yis Farisi vo pitupituario voeao riro ratarataa vovou irara.*” ² ✧ Ari ita, varao oara rutu vataupapeira, oara karekepere utupaua poeravira vore viae-ia. Uva ita, tavuruvira oisoa toupave, oire ra utupaua oirara vara-ia taraipaave. ³ Oire vo reoro oara purapataveira vo rupa-ia, oreoroa uvuivere vo ravireo-ia. Ari vo reo oa-ia ogao-gavira ora reopataveira vo kepaara sovara-ia, oarava torepaveira oearovu voraro ora reopa tapiro vara iava siposipopaoro.

*Oirato Uvuipa Ra Uririparo Kataitoa Ragapa
(Matyu 10:28-31)*

⁴ ✧ “*Vate irara oaa, visii tavipaavoi oiso, Opeita voeao ragapa uriripata oea visii iava varaura raga kopii piepaiveira. Uva voea evoea viapau uvuipaai ra utupaua oavu avu vai ita puraive vo visii-ia.*” ⁵ ✧ Ari visii tavi iraopaavoi rutu ro iava irapa uvuipatai ra rerapa uriri iraopata. Ro-ia Pauto irapa uriri iraopata. Ira uvuiparoi ra oirato kopii pie ovoireve. Uva toupai tapo rera vaaro gorua vore utupaua uva oirara vikirevere vore vuri

---

✧ **12:1:** Mt 16:6 ✧ **12:2:** Lu 8:17; Ef 5:13 ✧ **12:4:** Jo 15:14-15

✧ **12:5:** Hi 10:31

tapi. Iu, eisi osa visii tavi iraopaavoi oiso, Eera irapa uriri iraopata.

⁶ “Ari ita, taraipatai oiso, Oirara vo vavae kokio kare garepa kare voripaiveira aue-ia erao toea (2t). Osa Pauto viapau oisi iravire ovauparo eisi.

⁷ ✧ Ari ita, visii tokipaoro visii kukuearo iava oruara rutu vieireva. Uva va-a eva oa iava viapau uvuipatai ra uriripata. Visii vaaro voria vo kareo voriaro-ia putepaiveira garepa kare kokio kare. Eva-a oa vituaro iava Aite vearovira visii tokipareveira.

*Vo Jisas Iava Siposipopa Pitupitu Toupaivoi
(Matyu 10:32-33, 12:32, 10:19-20)*

⁸ ✧ “Visii tavipaavoi oiso, Vosa irai ragai vaisiaro iava taviro vo oirara rutu osireiaro-ia oiso puraoro, Eera-a ragai reraaro Turaro. Oire uva ira-a eera vaisiaro iava taviraverea ita, ragai Oirato Oviitooaro vo enselpa irara osireiaro-ia voeao Pauto voeaaro. ⁹ Ari ro ira ragaire isivaro vo oirara rutu osireiaro-ia, ragai tapo ita irare taru isivaraverea vo Pauto voeaaro enselpa irara osireiaro-ia.

¹⁰ “Ari ita, ro ira ragaire oavu takau vaisi purareve vuria, oa-a eva verarevere Pauto rera iava. Ari vosa ro ira Tugoropato Uraurato-ia takau vaisi purareve, uva va-a eva oa-ia Pauto viapau rutu oiso uvuipa ra evo vuri verareve rera iava.

¹¹ ✧ “Oire vosa visii rovirieisa kortua-ia visii sipopaivere vorarore voea vo keparoaro-ia Sinagog. Ora vosa vorarore gavman irara osireiaro-ia

---

✧ **12:7:** Mt 12:12; Ap 27:34 ✧ **12:8:** Mk 8:38; 2 Ti 2:12; 1 Jo 2:23

✧ **12:11:** Mk 13:11; Lu 21:14

ora reipa irara kort purasa visii sipopaivere uvare ragai sirova utupataveira, oire ra viapau oiso uriripata voeapa oiso rugorugooapaoro, Apeisi ragavira reoara pukopaiovere? ¹² Uvare vo vuutavi raga-ia Tugoropato Uraurato visii tavirevere vo reo iava oa-ia voea vo reoroaro pukosa auepata.”

Reo Ruu Vao-ia Riro Monitoa Iava Oirato Ira Kokororoepa

¹³ Oire uva iravu voea iava oirara ira Jisas-re oiso puraroepa, “Tisato, oiso ruipaparai ra araokotoa oaa taviri. Ra auero roo piereve vara o aite varaaro. Oire ra ragaipa oarai vatereve.”

¹⁴ ✧ Oa iava Jisas rerare oiso puraroepa, “*Trouto ragai reesirevora vei rovirieisa. Ora veipa auero roo piesa vei aitearo varaaro?*” ¹⁵ Oa iava voeare oiso puraroepa, “*Avoeao. Ora vatatopo iraopata. Ra vearovira rutu uutupata. Opeita orekerovu riiriipata. Ari ita, ro ira riroara rutuva toupaveve orekerovu, oire uva uvuipa ra vara-ia riro kaekae tootoo tapo oupareve? Easi viapau!*”

¹⁶ Uva voeapa oavu reo ruu vatereva Jisas. Oa-ia oiso puraroepa, “*Aio kovo iravu riro monito oirato vaaro, okovoa rirovira aio puraera.*

¹⁷ Osa iava ora rera raga sopaaro-ia oiso rugorugooapaoroera, Eake vai puraa? Viapau oiso kepa vaiei ragai oaiaro oa uvuipai vara o aioara gurusu oa-ia vara oriruoro. ¹⁸ Uva oiso puraroepa, Oiso ragavira va purapaavoi. *Vara rutu vara o aio kitupa keparo pakopaavoi vara rigaoro. Oire ra riroa rutu puraa va-ia vao. Ra va iava vara rutu witara gurua voa ora vara o*

✧ **12:14:** Mai 6:8; Ro 2:1, 3

vearopara ragai varaaro vo kepa-ia. 19 ☆ Ra ora ragai raga ora tavira oiso puraoro, Riroara rutu vearopara vii varaaro. Oara vearovira touvora riroara rutu-ia ivara voarire utupaua tapo uvuivira. Oire reareau aiopaoro, ora ukaiopaoro tapo, ora roruvira touri. 20 ☆ Oa iava Pauto oiso puraroepa rerare, Auoro. Kokoropato-a vii, viigoa kopiipauei vo rupao raga-ia. Osa vara rutupe varao oara vatatorivo. Oire uva iroutoa vai vii varaaro ourevere? 21 Eisi osa ragavira ita oearovu orekerovu rutu vo rasio raga iava voea varaaro gurupaiveira ora voeapa vo Pauto osireiario-ia. Vo osa Pauto voea vaisipareveira oiso, Apota irara raga voea.”

*Pautoa Raga-ia Raripasa
(Matyu 6:25-34)*

22 Oire uva Jisas ora rera voearore disaipel oiso puraroepa, “*Osa-a eisi osa iava visii tavipaavo i oiso, Opeita ora visii varaarore rugorugoopata rutu tootooara oiso purapaoro, Eake vai aiopaio? Ora eake vai-ia varaura oaio rukurakupaio?*” 23 Aioarei ora varoa viapau oiso uvuipai ra visiipa vearo tootoo vai vatepaive. 24 ☆ Oire voeaore kokio kare rugoopata oea viapau wit taraapaaveira, ora tapo viapau oiso aio gurupaaveira. Uvare viapau voea kepa vaario aio gurupasa ora orekerovu oaive tovopasa. Ari ita, Pauto voea vatepareveira aioara. Oire uva visii oirara voriaro vo kare vo voriaro-ia putepaiveira rutu. Oa iava Pauto pute pievira

☆ 12:19: Ekl 11:9; Je 5:5   ☆ 12:20: Jer 17:11; Sam 39:6

☆ 12:24: Jop 38:41

visii tokipareveira. ²⁵ ✧ Iroutoa vaiei visii iava ira uvuiparoi ra ivara vai sigusiguvareve ora rera vo tootooaro uvuioro, vo rara rirovira rutu rugorugooparo ora rera tootooarore? ²⁶ Oire vosa viapau uvuipatai ra oiso oavi gareavi vai putata ivara siguvapaoro, ra eakere riroara ruture vovousopata?

²⁷ ✧ *“Vearovira rutu rugoopata auere kokookoara oara ratau tou ragapaiveira. Ari ita, viapau oiso ora varapa kasivaripapeira kovopaoro ora rakurakupara vai turupaoro. Ari ita, visii tavipaa aue iava King Solomon riro orekerovu rutu-ia pituto, ira oisoa ora rera raga ora oritoparo tuariri rutu. Uva viapau oiso vearo oritooa vaiaro rera oaiaro vearoara rutu oiso osa varao-ia kokookoara. ²⁸ Iu, isiso kouro toupai varuparo. Uva vikipavira vo kouro tosiivere vara vikisa tuituia-ia. Uva vara-a evara okouroa oritopareveira Pauto. Oire uva apeisi-a? Easi uvuiparoi Pauto ra oiso visii tapo orito iraopareve? Ari ita, oiraopavira viapau oiso uvuivira rutu raripatai rera-ia. ²⁹ Eisi ra opeita rirovira rugorugoopata oiso, Eake vai aiopere, o eake vai-ia ukaioviovere? Ra varare taraapata. ³⁰ ✧ Ari ita, rupa vovou irara oisi eisi oiso rugorugooapaaveira varare varao. Va-ia vao taraiparoveira Aite oavisii ro vova vuvuiua oiso, Vosa viapau aioara vai, ra ogoepaoro kopiitavere. ³¹ Easi uvuipatai ra vao ruture rugorugoo iraopata Pauto vo Saraaro vare taraapasa. Ra va iava vara tapo evara vatereve*

✧ 12:25: Sam 39:5 ✧ 12:27: 1 Kin 10:4-7 ✧ 12:30: Mt 6:8

visiipa.

*Vearopara Gurupasa Vo Vuvuiua-ia
(Matyu 6:19-21)*

³² ✧ “*Opeita uriripata sipsip ragui ragai voeaaro. Ari Aite oavisii reo ovoi purareva rera vo Saraaro vatesa visiipa, oiso ra va iava oearovu oirara tok-itavere voeapa reipaoro Pauto tapo toupaooro.* ³³ ✧ Ari auero rutu vateta oearoipa. Ra vara voriiive. Oire voeao vateta vo moni oea apotapaaveira voea tauvapaoro. Ra vaore moni bokis taraata oa viapau vuripapeira. Oire ra va-ia vearopara guruta vo vuvuiua varao oara viapau opesipape vo vuvuiua-ia. Aue iava uvare kavirupa irara viapau voare tutuu piepaiveira. Ora viapau rivute kare vara vuri piepaiveira voa. ³⁴ ✧ Oire uva vo tavuki-a vao visii vaaro oa-ia visii varaaro vearopara toupaverea, uva vo tavuki-a eva oa-ia visii vo vovouroaro toupaverea vearoparare rugoopaoro.

*Kovopa Irara Iava Voeao Oea Vatatopopai
Utupaoro*

³⁵ “*Goruvira tuuta aue-ia takipa iroro. Oire ra vuravuara rukueta vatatopovira tuevira tousa.* ³⁶ Ra oiso rutu tuepaoro touta, Oea rore reito tuepaoro toupavoi. Ira riroa iava riako oupa aio kareparoi. Oa iava rerare tuepai vo osa voava kareparo. Ra voava tupa totosa pouro viro. Oire ra rerapa karuive ikauvira. ³⁷ Ra voava kareoro voea iare pouro viro osa torevira raga toupave voea kovopa irara. Oire ra va iava rirovira

rutu roruive. Ari ita, oiraopavira visii tavipaavoi oiso, Ora rera raga vaisiara vara piepaoro ro reito tuu iro goruvira takirevere. Oa iava voava voea tavirevere pausa tebol-ia. Ra rera raga voa voeapa aioara vatevaterevere. ³⁸ Ari vosa voki vuuta rutu-ia pou virooro urioro, eke vo osa rovo gau purapareve kookai, ra voea kekereve osa viapau uusipaave. Oire ra va iava roruive voea kovopa irara.

³⁹ ✧ *“Vaore rugoopata vao-ia. Vosa rera ro ira vo kepaaro-a tarairo oiso, Vo vokie-ia kavirupato urioparoi. Oire ra viapau oiso rera eaka ragaparevori osa vo kepai tateoro kavirusa koataparo. Viapau.* ⁴⁰ ✧ Oire uva visii tapo vatatopopatavere tuevira. Aue iava uvare Oirato Oviitoaaro vo vokie-ia uriorovere oa-ia viapau taraipata oiso, Vo vokie-ia uriorovere.”

*Vearotoa Iava Kovopato Ora Iravu Vurito
Kovopato
(Matyu 24:45-51)*

⁴¹ Oire uva Pita oiso puraroepa, “Turaro. Easi vii vao reo ruu vatepari igei ragapa, eke oirara rutupa tapo?” ⁴² ✧ Oa iava Jisas oiso puraroepa, *“Easi, aa ro-a ro tokipato ira toupare vearo rugugoo vaiva, ra va iava osivu avu rutu ora rera vo kovoroaro tokipareve? Vosa ro ira oisi ragavira oiso-ia toupareve, oire uva rera-a eera ira reesirevere reito rera voeaaro kovopa irara tokipasa. Ora voeapa aio vatepasa vo voea vo vuutaroaro-ia aiopa vuutaro.* ⁴³ Oire ra utupavira rera reitoaaro

---

✧ **12:39:** Mt 24:43; Re 3:3, 16:15   ✧ **12:40:** Mt 24:44; Mk 13:33

✧ **12:42:** Lu 7:13

vovovira vorero. Uva rera reraaro kovopato kekerevere, vo osa varao rutu purareve oiso osa rera tavireva voari tuariri. Oire ra va iava rorureve rera ro kovopato. ⁴⁴ Oiraopavira visii tavipaavoi oiso-ia, Reito oaro oiso rera tovoreve auero rutu tokipasa varao rera varaaro. ⁴⁵ Oire ra pasi *ora rera raga sopaaro-ia rera ro kovopato oiso rugorugooro, Viapau uvuiparoi ragai reraaro reito, ra vovovira vorero ovoki-ia ikavira. Oire ra va iava rovoru oearovu kovopa irara upopaooro. Ora airorovu kovopa riako tapo upopareve. Ra va iava rovoru aioa raga purapaooro, ora aue ukaio spak vuri reoreoro raga purapaooro.* ⁴⁶ Oire vosa oisi piepareve osa rera ro reito vovovira vorero ovokivu-ia, ovusa vo voki-ia rera ro kovopato viapau rerare tuero. Vo voki-a vao oa-ia oisoa viapau rerare rugorugooopaooro toupareve. Oire ra va iava rera ro reito rera vuri pierave rutu. Ra va iava vo vuri tapi rera tovoreve voea ruvaria oea viapau vearovira ora voea vo kovoroaro tokipaive.

⁴⁷ ☆ *“Kovopato oiso taraiparo rutu rera reraaro reito vo vovouaro-ia. Uva viapau rerare tuevira vatatoroi, uvare viapau rera vo vovouaro sirova utuparoveira. Oire uva rera-a eera ira vurivira rutu uporevere taru reito.* ⁴⁸ ☆ Ari ro kovopato raga ira viapau oisoa taraipa vo reito vo ruipaaro-ia, oire ra oiso raga ita tarai asavira viapau veoro kovo vai purareve. Oire ra va iava oisivi raga ita gare visivi rera uporeve reito. Ora iroutoa rutu-a ro ira veoro taraiva toupareve, ira ita uvuiparoi

---

☆ **12:47:** Nam 15:30; Diu 25:2   ☆ **12:48:** Lev 5:17

ra vearo kovo purareve rera vo taraiaro oirao pieoro vo oearovu osireiario-ia. Ora vosa Pauto irai ruvara-ia oisi oiso oai riro kovo vai tovoreve oiso ra va purareve, oire ra utupavira Pauto oiso ruiparo ra vearoa vai kekereve vo kovo-ia vao oa tovoreva.

*Jisas Vo Kovoaro Oa Oirara Roo Pieva
(Matyu 10:34-36)*

⁴⁹ “*Urioraera tuituia kasisa vo rasitoo-ia. Uva oiso ruipaparai ra ikauvira vuvuoro vuriara rutu rovape vo rasio iava.* ⁵⁰ ✧ *Oa vituaro iava oiso ruipa iraoparai ra ikauvira baptaisa vai oua, ra vo tavakao opesipe vao oa ragaipa siitoka vatepaiveira. Obaptaisa iava sopaua rirovira rutu ragai iava siraope. Ra vo tugurape uva opesipere vo sirao utupaua.* ⁵¹ *Esa pasi oiso vaio keapatai, Varao rutu upoara opesi piesa urioraera vo rasio-ia, raa? Viapau. Easi oiso oiraopavira visii tavipaavoi, Ragoa voea oirara oisi piesa urioraera, ra ora voea iava voarei puraive ora tokopaoro. Oa iava oeavu ragai vo rearo uvuive osa voea-ia oeavu raga viapau.* ⁵² *Vo voki-a vao oa-ia oira vavae toupavere katai kepa-ia. Oire uva voava ora voea-ia voarei puraivere ora voea-ia tokooro oiso, operuvavu aitereivuva ora upoave ragai iavirava. Osa ita aitereivu vo peruvava ora uposi ita.* ⁵³ ✧ *Ora vo osa aite irara ovii irarava ora upoavere. Ovusa ita voea-ia ita ovii irara aite irarava ora upoavere. Osa ovii riako aako riakova ora upopaave. Ovusa aako riako ovii riakorova ora upoave. Ovusa oirato aakovaaro taatovava*

✧ **12:50:** Mk 10:38; Jo 12:27   ✧ **12:53:** Mai 7:6; Mt 10:21

ora upopao. Ovusa oirato vatuavaaro oirava ita taatova oira ita ora upopao.”

Vo Pitupituo Varao-ia Taraipasa Oara Karekesa Auepape

(Matyu 16:2-3; Mak 8:11-13)

⁵⁴ Oire uva Jisas oirara ruture oiso puraroepa, “*Rukuta kekepataveira vo osa uriopaoi vova uva ravireo rokopareveira. Oire ra va iava ikauvira oiso purata, Kokeva kovesa auepaoi. Ari oiraopavira iria kovepaoi rara.* ⁵⁵ ✧ Oire uva oisoa kiuvu tapo sovopaoro oiso purapata, Ravireo rirovira kasiraoparoi rara. Ari ita, uva oiraopavira osa karekeparoveira eisi. ⁵⁶ ✧ Avoeao! Riro ratarataa vovou irara rutu visii. E vearovira rasito vo reesiaro kekepataveira ora vuvuiua, raa? Oire uva apeisi iava viapau vo vokie vo reesiaro eveipata varao iava oara pura-paavorao.

Vo Toupai Ora Agiagipa Ro Tapo Irai Vii Iava Gasisa Aueparo

(Matyu 5:25-26)

⁵⁷ “*Oire eakere visii raga vearovira rutu rugorugoo rovo asapataveira. Ra va iava viapau torevoko rugooro rovirieipata varao purapaoro?* ⁵⁸ Vosa touvira raivaaro vokapaoro avapasi ro tapo ira vii iava gasireve, oire ra raivaaro raga tousi. Oire uva vo vuuta-a eva oa-ia uvuipau ra rera tapo vorevira ora agiagiu. Teapi rera eera viiva avaro reo rovirieipato vavaearo-ia vii tovosa. Oa iava vii vaterevere polis irarapa. Oire evoea

---

✧ 12:55: Mt 20:12 ✧ 12:56: Mt 16:3

vii tovoive tuukepa kepa-ia. 59 ☆ Oiraopavira visii tavipaavoi, Viapau rutu uvuipauei oiso ra ikauvira tuukepa kepa iava kosi virou. Ari vo raga rara varavio rutu garepa pitupituro vuriara vori rovari. Ora varao riopara varao rutu oara voriaro opesi pie rovorivere rutu.”

13

Ro Ira Iava Sopaua Viapau Pore Piro Ira Ope-sirovere

1 ☆ Oire uva ovokivu-ia oevu oirara toupaiava oea Jisas tavipaiva oevu iava Galili iava, oea uporeva Pailat voea iava revasiva karasa. Oa iava oira uverereva varao tapo oara-ia Pautoapa koruoua purasa auepaaepa voeao Jiu-pa irara. 2-3 ☆ Uva Jisas voea vo rearo aatooro oiso puraroepa, “*O ita, oiso rugoopataveira, Voeao raga pute pievira vuri vovou purapaiveira oea rirovira tavaka siraoaro oupaiveira oiso rutu osa voeao oea uporeva Pailat. Ovusa oevu oea vearovira toupaveira viapau vuri vovou purapaiveira. Uva visii tavipaavoi, Viapau torevokopai evo rugorugoo, uvare vaeapai voeare rutupa. Oa vituaro iava uvui iraopaai ra vovouisi oaive poreive Pautoa iare. Oa vituaro iava vosa viapau visii vao sopaura oavisii poreta vova vuri vovouro oavisii iava, oire uva va-a eva oa vituaro iava visii rutu opesitaverea taru oisi raga ita eisi.* 4 ☆ Oire voeao-ia katai tau vo peva vatara (18) rutu oirara voeao-ia oea rakuva riro kaekae kepa koveoro vo uuko rovu vatuaro-ia vao Siloam, oa iava kopiiapa. Oire uva

☆ 12:59: Mk 12:42 ☆ 13:1: Mt 27:2 ☆ 13:2-3: Jo 9:2-3

☆ 13:4: Lu 11:4

apeisi rugoopatai? Voea vo vuriaro oearovu vo vuriaro-ia putepaivoi *voeao oea epao Jerusalemia, uvare oisi raga kopiiaepa, raa?* ⁵ Torevokovira visii tavipaavoio oiso, Viapau rutu. Ari ita, vosa viapau visii vao sopaura oavisii poreta vova vuri vovouro, oire uva va-a eva oa vituaro iava visii rutu opesitaverea taru oisi raga ita eisi.”

Reo Ruu Vo Evaio Iava Oa Viapau Aio Kuero Vai Purapaive

⁶ ✧ Oire uva oavu reo ruu kosi piereva oa-ia oiso puraroepa, “*Iravu oirato varuparo fik ova paureva wain kovo-ia rera vaaro. Uva utupavira urioroepa vo eva kekesa, oiso ra aio kue vai kekereve vo osa viapau oiso kuepape vo eva.* ⁷ ✧ Oa iava rera roari vo kovo tokipato tavireva rera ro reito oiso puraoro. Uvupari? Vo peva rutu-ia aue ivaara oara sovara-ia oisoa urio ragapara vo eva ivia ragapasa, osa viapau aioara vai vo eva-ia. Oire uva vii taviipaavoio ra vo eva toeri. Eake iava? Uvare rasia goruaro opesi pie ragapaiveira. Osa viapau aioara vai vo evaio iava toupai. ⁸ Oa iava ro kovo tokipato oiso puraroepa, Reito, *eaka rovou. Ra vo eva vituaro eri rovoavere bulmakau opokoaro tovo rovosa voa gorua vatepasa.* ⁹ Easi pasi, uvuipai ra oiva-ia kuepe vo eva vao. Vosa viapau, oire ra vo eva tateri.”

Iriavu Riakova Iria Ravotovira Porete Piereva Jisas Sabat Voki-ia

¹⁰ Jisas ovokivu-ia Sabat voki voeapa siposiporeva Reo Taisi Uvupa Kepa Sinagog sovara-ia, ¹¹ ovusa voa iriavu riakova toupaveva iria-ia

✧ 13:6: Mt 21:19 ✧ 13:7: Mt 3:10, 7:19; Lu 3:9

vurito tugarato oisoa toupareve. Oire uva oira-ia oisoa tupaoro oirapa riroa upia rutu oisoa vatepareve katai tau vo peva vatara (18) ivaro rutu sovara-ia. Uva va-a vao oa iava oira iava avuaua puko piropa. Osa iava viapau oisoa torevokovira torepao. ¹² Oire uva Jisas oira kekereva. Oa iava oirare oiso puraroepa, “*Vii iava upia opesi pieavoi.*” ¹³ ✧ Uva oira kukuearo-ia vavae tovoreva. Oa iava ravotovira raga torevokovira tore ovoioipa. Osa iava Pautoa-ia vuurapa vaisi pura ovoieva. ¹⁴ ✧ Vo osa ro ira oisoa Sinagog-ia reiparo rirovira rutu kasipu iraoparoepa, uvare Jisas vo voki-ia vao oa purareva oira ravotovira porete pieoro. Oa iava oiso puraroepa reito voeare, “Ari katai vatara (6) voki-ro toupai visiipa kovopasa, ovokiroa-ia uriopata ruvarupa tauva oupasa. Uva viapau uvuipatai ra vore uriopata varao purapasa vo voki-o-ia vao Sabat voki.” ¹⁵ ✧ Oa iava reito vo reoaro pukooro oiso puraroepa Jisas, “*Avoeao! Riro ratarataa vovou irara rutu visii. Easi Sabat Vokiro-ia avapataveira bulmakaupa kepa iare vo karere karupasa voeaore bulmakau kare, ora aue donki kare tapo auere vo kare ukaio piepasa, eke?*” ¹⁶ ✧ Ari o-ia riakova eira iriavu aue Ebrahim aaovaaro Jiu-pava, iria tuukereva Seten aue rutu uvuiaro-ia katai tau vo peva vatara ivaro (18). Oire uva va-a eva oa iava oira iava vo tuuke karuavoi oira porete piepaoro vo voki sovara-ia vao Sabat voki. Uva apeisi-a? Oira-ia vuria puraavoi?” ¹⁷ Oire uva oisi-a eisi osa puraroepa. Oa iava voeao rerava keripa irara

---

✧ **13:13:** Mk 5:23   ✧ **13:14:** Eks 20:9; Lu 6:7   ✧ **13:15:** Lu 7:13   ✧ **13:16:** Lu 19:9

rirovira ariiaepa rutu. Osa oirara rutu rirovira roru iraopaiva vara rutu-ia varao vearopara oara oisoa purapareve.

*Reo Ruu Mastet Kuearo Iava Ora Aue Yis
(Matyu 13:31-33; Mak 4:30-32)*

¹⁸ Uva va-a vao oa iava voea oirara akereva Jisas oiso, “Aa vao oiso toupai Pauto vo Saraaro?”

¹⁹ Oa-a eva oiso rutu toupaveira, Oavu aio kue oa vaisipaiveira oiso, mastet. Oa iava aisivu oureva gare isivi rutu iravu oirato vaisi pausa varuparo vo ora rera vo kovoaro-ia. Oa iava voa rirovira rutu riroepa oiso osa evaova. Uva va iava oisoa kokio kare vo eva raoaro-ia pitupaoro epitapasa uriopaave voa.”

²⁰ Oire uva Jisas oiso ita puraroepa, “Apeisi ragavira vai uvuiparai ra Pauto vo Saraaro ovoova? Eake vai-ia?” ²¹ Oa oiso toupai osa aue yis. Vao yis oa oueva iriavu riakova aue tapo plaua dram va uveresa. Oa iava utupavira va vao plaua kae piropa riropaoro.”

*Gareavi Rataoa
(Matyu 7:13-14, 21-23)*

²² ✧ Oire uva Jisas vokapaoro avaroepa ouruirovu-ia reipa uruiro ora varao tapo garepa uruiro. Oirara rutu tarai piepaoro vokapaoro avaparoepa. Uvare oiso vovouparoepe ra Jerusalem-ia kare uviroro. ²³ Oa iava iravu oirato oiso rera akereva, “Turaro. Esa Pauto katakataipa iraravi vai vorevira ourevera ora rerapa pasi, raa?” Oa iava Jisas oiso rerare puraroepa, ²⁴ ✧ “Ora visii vo vovouroaro goru

pie iraota. Oa iava uvuipatai ra vaovio gare ratao-ia koatata Pauto vo Saraaro iare taru. Visii tavi iraopaavoi oiso, Riro irara rutu oiso ruipapaave oiso ra koataave, vo osa viapau uvuipaai. ²⁵ Ari ita, vo utupaua uva ro ira vo kepaaro-a ira rataoa tupareverea. Oire ra ratau torepasa uriota vo ratao totopaoro. Uva oiso purapataverea, Reito. Rataoa karuri igeipa. Osa iava oiso visii akereverea, Ovu iava visii? Viapau visii-ia taraiparai. ²⁶ Oire ra oiso purapata, *Easi igei vii tapo aioiovora ora ukaiioiera, vo uva igei vo uruiaro vuutaaro-ia torepaooro igeipa siposipoparivora.* ²⁷ ✧ Oire uva visiire oiso puraroverea, Avoeao! Ovu iraova visii? Viapau visii-ia taraiparai. Visii-a riro vuriara pura irara. Visiigoa ragai ruvara iava vova avata. ²⁸ ✧ Oire uva voeao Ebrahim vase ora Aisak ora Jekop, ora voea rutu reo topa piepa irara profeta irara oea rutu keketaverea, ovusa Pauto vo Saraaro-ia toupave. Ovusa visii raga ratau toupata ora visiipa vurivira rutu gaupaoro, ora visii iava reuri oavisii raga kuripaoro siraovira. ²⁹ Vo osa oirara rutu vorarova rutu vo rasio-ia ora aivaro piesa urioaverea pauoro vo Pauto vo Saraaro sovara-ia aiopaoro vearotoa-ia tebol. ³⁰ Ari ita, uva voearo oea visii sirova oisoa utupaave, evoea oea visiipa iraverea vo Pauto vo Saraaro sovara iare. Ovusa voeao oea visiipa oisoa irapaave, oea taru visii sirova utuaverea.”

*Jisas Gaureva Jerusalem-pa
(Matyu 23:37-39)*

³¹ Oire uva vo vuutavi raga oa-ia torevokovira urioaepa Farisi oiso rera tavisia, “Avau vova uvai ragare. Ari King Herot vii uposa aueparoi.”

³² ✧ Oa iava Jisas oiso voea tavireva, “*Voreta oiso rera tavisia Herot ro ira vuri rugoo pura-pareveira kaakau aakauto. Uvuri! Vo vokio-ia ora vokipavira uva vuri irara tugara kosi pieavere, ora upiapa irara porete piepaavere. Oire uva vo pevapa voki-ia ragai vo kovoaro opesi pieavere.*

³³ Ari ita, vo vokio ora vokipavira ora vo vokipari-ia utupa uva vokapaoro avaravere Jerusalem iare. Aue iava uvare voeao vo kovoaro-a profet irara upopasa oea Jerusalem-ia toupaveira. Teapi oeai raga ragai upoive ourui raga-ia.

³⁴ ✧ “*Ae! Visii vao Jerusalem vata! Ae, Visii Jerusalem vata! Visiigoa profet irara upo iraopataveira. Ora voeao vuroko iraopataveira aue-ia avekeara Pauto oea sipo ragapareveira visii iare. Visii ovii iraraaro-ia guru ruipa ragapaaveira oiso osa kokootu ovii irara tavurupaveira putaeuarei-ia. Vo osa visii vao reasipataveira ragaipa.* ³⁵ ✧ Uvuta! Pauto visii vo uruiaro kavurevoi. Uva oisi-a eisi osa iava visii tavipaavoi, Viapau oiso ragai keketaverea vorevira vo rekasisa utupaua, uva oiso purataverea ragaire ragoa roporeva Pauto, Pauto vearoo vi-raakoa vatereva ropa ira urioroi Turaro vaisiaro-ia.”

14

Iravu Oirato Ira Iava Varaua Rutu Tuvuuepa

✧ **13:32:** Hi 2:10, 7:28 ✧ **13:34:** Mt 23:37-39; Lu 19:41

✧ **13:35:** Sam 118:26; Mt 21:9

Ira Vorevira Porete Piereva Jisas

1 ✧ Uva ovokivu-ia Sabat voki Jisas aiosa avaroepa iravu vo kepaaro iare ro Farisi reraaro reito. Osa voa Jisas siitueiva kasikasi pievira. 2 Oire uva iravu oirato ira iava varaua tuvuuropa rera ruvara-ia toupaveva. 3 ✧ Uva Jisas rera kekeoro voeao Reo Taisi-ia tarai irara akereva voearei rutu ora ratarataa vovou irara Farisi oiso, “*E pasi, uvuipaviei ra Sabat voki-ia upiapa irara ruvarupape, eke viapau?*” 4 Uva ora tape pieaepa. Osa iava rera oureva. Uva rera vorevira ravotovira porete piereva. Oa iava rera iava vasereva. Uva avaroepa. 5 ✧ Oire uva oiso voeare puraroepa, “*Vosa irai oviitua vaiaro visii iava, eke bulmakau vai kove rikui vai-ia uukopava vai, oire ra viapau pasi ikauvira rera vorevira kae piereve vo voki-ia vao Sabat voki, raa?*” 6 Oa iava ariipaoro viapau rera vo reoaro vao aatoiva.

Ro Ira Ora Rera Raga Ora Akaipa Pieparo

7 Oire uva Jisas voea siituepareva, ovusa vo aio iare urioaepa varao raga-ia rovopara paupasa paupara. Osa iava voeapa oavu reo ruu vatereva. Oa-ia oiso puraroepa, 8 ✧ “*Vosa irai viire keeraro kaokaooro, oire ra avau vao iare riako oupa aio. Ra viapau oiso paupau vao-ia rovopa paupa. Auepa teapi rera ro iravure ita keerarovere, ro rei vaisitua rutu ro ira vii vaisiara-ia pute pievira toupaveva.*” 9 Oire ra rera ro ira veire keeraro ira urioro oiso puraoro viire, Evoava rovopa-ia paupa verau eerapa. Ra va iava rirovira rutu

---

✧ **14:1:** Mk 3:2 ✧ **14:3:** Mt 12:10; Mk 3:4 ✧ **14:5:** Eks 23:5; Lu 13:15 ✧ **14:8:** Pro 25:6-7

ariiro vuria-ia pausa rereri. ¹⁰ Ari vosa irai viire keeraro, oire ra avau vo aio iare. Ra isivauaro rutu pauu. Oire vosa oisi pieri, ra rera ro ira viire keeraro urioro viire oiso purasa, Vatetoa oaa, uriou vo pausa viara-ia ragai ruvara-ia. Oire ra oisi vii pierëve oiso-ia. Oa iava uvuipau ra riro vaisi rutu ouri vo oirara rutu osireiaro-ia voeao oea tapo aiopari. ¹¹ ✧ Ari ita, vosa ro ira ora rera raga vaisiario kae piepareve, uva rera-a eera Pauto ira vaisiario akaipa pierëvevea. Osa ro ira ora rera vaisiario akaipa piepareve, eera-a Pauto ira vaisiario kae pierëvevea taru.”

Oirarare Kaokaopa Vo Aioa Iare

¹² Oire uva Jisas oiso puraroepa rerare ro ira rerare keeraroepa vo aio iare, “*Vosa oai aioa vai purarivere, ra viapau oiso ora vii vate iraraarore keerau, ora araoko irara vai oara, ora vii sara irara vaiaro, ora oearoi vii iavapa irara vai voearo riro moni irara. Auepa teapi vorevira viire keeraave, ra avau voea vo kepaaro iare aiosa. Oire ra vo aio vao vii vaaro kare pieve viipa vorevira.* ¹³ Viapau. Ari vosa oai riroa vai purari aioa vai. Oire ra voeaore apota iraravi keerau, ora voeao vuri vara irara, ora voeao vuri kokoto irara, ora voeao voosi irara. ¹⁴ Oire uva voea-a evoea oea viapau uvuipaa'i ra viipa oaioi puraive vo aio kare pieoro oa purarivora voeapa. Ari ita, uva oisi-a eisi osa iava uvuipau ra roru iraopari. Eake iava? Uvare Pauto viipa vo aio vao purareverea vo vokio-ia oa-ia voeao torevoko irara torevavea vova tova urui-ia.”

✧ **14:11:** Mt 23:12; Lu 18:14; Je 4:6; 1 Pi 5:5-6

*Reo Ruu Vao Riroa Iava Aioa
(Matyu 22:1-10)*

15 ✧ Uva va isivaaro iava iravu voea iava voeao oea rera tapo aiopaiva ira vo reo va uvureva. Oa iava rerare Jisas oiso puraroepa, “Ro ira Pauto vo Saraaro sovara-ia paupaoro aiopareverea, ira uvuipa ra roru iraopareve.”

16 Uva Jisas rerare oiso puraroepa, *“Iravu ira riroa aioa purasa aueparoepa. Oire uva va iare riro irarare keeraroepa kaokaoro vo aio iare oiso ra urioave.*

17 ✧ Oire uva vo vuuta rutu-a vao vo aio vaaro oa karekeepa. Oa iava voeare rera voeaaro arureva kovopa irara, oiso ra voeare avaave oeara kaokaoa pura rovopareva. Oa iava oiso voeare puraaepa, Uriota aiosa. Ari auero rutu vatatopoe.

18 Uva voea rutu vaea reo raga ita purapaiva oiso, Viapau uvuipai oiso ra evo aio iare avavio. Oire uva va-a vao oa-ia iravu oiso puraroepa, Oavu aio kovo voriaivo. Vearovira rutu ari viapau uvuiparai ita ra evo aio iare uriora. Uvare oiso ruipaparai vo kovo keke rovosa ava rovora.

19 Ari iravu oiso voea tavireva, Ari ita, katai tau voriaivo aue bulmakau kovopa kare. Oire uva oiso vovouparai ra voea akeakesa avara. Vearovira kaokaoa-ia. Ari viapau uvuiparai oiso ra evo aio iare uriora.

20 ✧ Uva ita, iravu voeare oiso puraroepa, Ari ita, vaviopavira raga riako ourai. Oa iava viapau uvuiparai ra uriora evo aio iare.

21 *“Oire uva oisi-a eisi osa iava kovopa irara voreaepa reito tavisia va iava vao-ia. Oa iava*

✧ 14:15: Re 19:9 ✧ 14:17: Pro 9:2, 5 ✧ 14:20: Diu 24:5; 1 Ko 7:33

rera ro ira vo kepaaro-a rirovira rutu kasipu-paroepa. Uva oiso kovopa irara tavireva, Ikauvira avata oiso ragavira riropa raivaro iare, ora varao garepa raivaro varao vorarore riropa urui sovarai-ia. Voeaore avata apota irara rutu, ora voeao vuri vara irara, ora voosi irara, ora voeao vuri kokoto irara. Oire ra voea rutu koata piesa uriota vo ragai vo kepaaro-ia. ²² Oa iava voea voeao kovopa irara oiso puraaepa, Ari ita, reito vii vo reoaro puraiovora. Ari touvira oaravu-a varao paupa tavukiro viapavira.

²³ “*Oa iava ita rera ro reito voea tavireva oiso, Avata vorarore riropa raivaro, ra voa kasuraara gaeta varao aio kovoro. Oire ra voava voea rutu ivuoro voreta voea koata piesa vo-ia ragai vo kepaaro. Uvare oiso ruipaparai ra ragai vo kepaaro agasipe rutu.* ²⁴ ☆ Uva oiso visii tavi iraopaavoi, Voeao iava oeare keera ragaraerao oea viapau rutu uvuipaai ra vo aio ouive ragai vaaro.”

Vearovira Rutu Rugorugoo Rovoparo Ra Jisas Sirova Uturo
(*Matyu 10:37-38*)

²⁵ Riro irara rutu Jisas tapo vokapaiva. Uva voeare ora poreoro oiso puraroepa, ²⁶ “*Oire vosa ro ira ragai sirova utu ruipaparo, oire ra aite-toaireire isiva rovorora ora aakova, ora riakovaaro, ora kakae vurearo, ora araoko iraraaro, ora taataa riakoaro, ora vao tapo rera vo tootooaro raga. Vosa viapau oisi pie rovoreve ragaire pute pievira rugoopasa, oire uva viapau oiso rera-a*

☆ **14:24:** Ap 13:46

eera ragai reraaro-a disaipelto. ²⁷ ✧ Ora ro tapo ira viapau ragai sirova utuoro ora rerapa evao parikou aue siraoa vo tavakaaro kaereve. Oire uva rera-a ita eera viapau oiso ragai reraaro-a disaipelto.

²⁸ *“E apeisi-a? Vosa irai visii iava riro kaekae kepa vai pausa aueparo viara-ia ruture. Oire ra pau rovoparo vo kepa voriarore vearovira rutu rugoo rovopasa oiso rugoopaoro, Esa ragai vo moniuro uvuipai avu ra va-ia vo kepa vao opesipe, eke viapau?”* ²⁹ Vosa viapau oisi vo kepa pie rovoreve, ra va iava utupavira simen tovoreve. Oire ra viapau oiso ikauvira vo kepa opesi pierleve. Ra ita, riro irara rutu rera agesipaoro rera tovipaive. ³⁰ Ra oiso puraave, E rera-a ro ira vo kepa rovorevorao? Uva apeisi viapau vo kepa opesi piervevo?

³¹ *“Ora vosa irai king vai iraiva ita king vai ora uposa avaro. Oire ra oiso pau rovororo vearovira rutu rugorugoo rovosa. Aue iava uvare rera voeaaro-a katai tau tuku rutu (10,000) viurupa irara voeao rera voeaaro. Vo osa roari iravu erao tau tuku rutuva (20,000) urioro voeao rera voeaaro viurupa irara. Uva va-a eva oa iava vearovira rutu oiso ora rugorugoo pie rovosa pauro oiso, Esa pasi uvuiparai ra rera roari king upoa rera siguoro, eke viapau?”* ³² Ari vosa oiso rugoopaoro, Viapau uvuiparai. Ra va iava rerava keripatoapa tauaivira toupaveve. Oire ra va iava oearovu arupaveve rera iare roari rera arepasa, oiso ra vearo reoa vai purasi vo upo opesi piesa.

✧ **14:27:** Mt 16:24; Mk 8:34; Lu 9:23

33 ✧ “*Osa raga ita oiso-ia, vosa irai visii iava vearo rugoo-ia varao ruture rera varaarore isiva rovoparo vara iava vase rovopaoro, oire ra oiso toupaveve, Ragai reraaro disaipelto.*

Vo Toupai Avaka Iava Uvako
(*Matyu 5:13; Mak 9:50*)

34 “*Avaka vearoa rutu. Ari vosa va vo sipeiario opesipe, ra uvuipai ra oai purape vare? Ra oai iava vorevira sipeipe, raa?* 35 ✧ *Vo avaka vao-ia oiso-ia, oa-ia viapau uvuipaviei ra va tovopape varuparo aue tapo bulmakau eekoaro vao uverepaoro, auere gorua vatepasa rasiapa. Oire ra va iava avaka vera ovojiive. Ari vosa ro ira-ia kokito toupaveve, oire vo siposipo orirureve va kuverapaoro ora rera sopaoro-ia.*”

15

Reo Ruu Sipsip Iava O Iria Opesikoopa
(*Matyu 18:12-14*)

1 ✧ *Takis oupa irara ora oearovu vuri irara oearea rutu Jisas iare urioaepa rera vo siposipoaro uvusa.* 2 ✧ *Uva va-a vao oa iava ratarataa vovou irara Farisi ora voeao tarai irara Reo Taisi-ia oearea rutu rirovira kasipu iraopaaepa oiso purapaoro, “Rera-a ro-ia vuri irara vatetoaaro. Ira voea tapo aiopareveira.”*

3 *Uva oisi-a eisi osa iava vao reo ruu vatereva Jisas voeapa.* 4 “*Vosa irai visii iava oaiaro aue katai vovoto vai (100) sipsip. Oire vosa iriai voava opesikoo. Oire ra rera ro ira vo raguiaro-a aue*

✧ 14:33: Fl 3:7; Hi 11:26 ✧ 14:35: Mt 11:15 ✧ 15:1: Lu 5:29
✧ 15:2: Mt 9:11

raga kavureve vo resura vatara tau vo resura vatara (99), ovusa aiopaive toupaooro uvavivu. Osa avaro oirare o taraasa sipsip iria opesikoo. Osa iava oirare voraro kasivarivira taraapareve. Ra vova oira oureve vorevira. ⁵ Oire vo osa oira ouro, ra oira kaverukopaoro vorevira karero oira-ia rorupaoro. ⁶ Oire ra ora rera vo kepaoro iare urioro oirava. Ra voava ora rera iavapa irarare keeraro voeao rera yate iraraaro. Ra voava urioave ora gurusa. Oa iava voa voea tavireve oiso, Ragai tapo rorupata. Uvare iriavu sipsip ragai oiraaro opesikoora virataoro. Oa iava oirare taraaavoï vorevira oira ousa. ⁷ ✧ Uva oisi-a oiso osa visii tavipaavoï, Oiso osa raga ita vuvuiua-ia rorupaiveira oearovu-ia oirara oiso, Voea tore-voko vovou irara vo resura vatara tau vo resura vatara (99). Aue iava gareara voea varaaro vuri vovouro. Oire uva vara iava vorevira porepaa virove sopaura oaive iava. Ari ita, vosa irai vuritua vai iava sopaua vai oisi oiso vorevira pore piro, oire ra va iava riroa rutu rorua karekepe pute pievira vuvuiua-ia.

Reo Ruu Moni Iava Vao Oa Opesikoepe Voraro

⁸ “Vosa iriai riakova oaiaro katai tau (10) aue monia vai. Oire ra utupaua aisivu voava monia-ia opesikope. Ra vaisire vuravu rukueeve vo aviavia kepa iava vearovira rutu viousa vuravurapaoro. Oire uva vaisire taraapaeve vo tugurasa uva vaisi kekeoro vaisi oueve vorevira. ⁹ Oire vaisi ouoro keerao oearovure voeao oira iavapa irara. Ra va iava urioave oira ruvara-ia ora gurusa. Ra

---

✧ 15:7: Lu 19:10; Je 5:20

voa voea tavieve oiso puraoro, Ragai tapo rorupatavoi. Uvare aisivu moni isi ragai vaisiāro ope-sikoera. Uva tarāaavo vaisire, oa iava vorevira vaisi kekeavo. ¹⁰ Uva oisi-a eisi osa raga ita Pauto voeaaro purapurapa irara ensel rorupaiveira, vo rara kataitoavi raga vuritoavi vorevira ora rera iava sopauaaro porereve.”

Viovokoto Ira Aiteto Kavureva

¹¹ ✧ Jisas oiso puraroepa, “*Iravu oirato iraa vaiterei oviitoarei.* ¹² ✧ Uva kikooto oiso puraroepa, Aite. Ragai vateri varao oara iava ragai taviriva oiso, Veipa oiso varao roo piea vovio utupauavi. Oire ra ragai oai oua, rara ragai vateri oai. Uva vearo vaisi purareva aiteto. Oa iava vara rutu roo piereva vaitereipa. ¹³ Ikauvira raga rera ro kikooto auero rutu gurureva ora rerapa. Oa iava varava ouruivu iare tauai rutu avaroepa. *Osa iava vara rutu moniara oisoa viki ragapareve opitupiturovu rutu-ia vuriara. Uva oisi-a eisi osa oisoa piepareve rera ro kikooto.* ¹⁴ Oire uva vara rutu moniara varao vikireva. Uva va-a vao oa iava ogoeto karekeroepa voa vo taere sovāra-ia. Uva viapau monia vai rerapa vao rera tauvapasa. ¹⁵ Osa iava iravu ruvara-ia kovo ousa avaroepa voava rera vo taere-ia. Uva vuri kovovi raga iare rera siporeva vo ora rera vo rasiaro iare, oiso ra koie ragui tokipare voa. ¹⁶ Uva oevavu kuearo iava eva ova vo ragui oisoa aio piepareve, uvare vo ragui raga vaaro-a aioa. Oire uva oisoa rera tapo oiso ruipaparo ra vo ragui tapo aiopareve. Uvare viapau irai rerapa aio vatepasa.

17 *“Uva va-a vao oa iava rera rugorugooa karu piropa. Oa iava oiso puraroepa, Aite voeaaro kovopa irara oea riroa rutu aioara aiopaoro toupaveira. Ari vo uva tupaavo uva vuri iraorai ogoetoa iava.* 18 *Eagara, uvava vo kareparai aite iare. Ra oiso rerare purara, Aite, asi Pautoa-ia vuria puraavora ora vii-ia tapo.* 19 *Uva viapau oiso vearoto-a ragai, ra oiso ragai vaisipari, Vii oviitoaaro ragai. Viapau. Ari ragai tovopari oiso, Iravu ragai viipa kovopato.* 20 ✧ *Oire uva voava kareroepa rera iare aiteto.*

“Oa iava tauai rutu urioparoepa, osa aiteto rera tuereva. Uva va-a vao oa iava aitetoa iava rirovira rutu sopaua sirao iraoepa. Uva voava ikaureva oviitoa-ia pitu ovoisa. Oire uva rerava uugaa ovoiroepa. 21 ✧ *Oa iava oviito oiso rerare puraroepa, Aite. Ragai Pautoa-ia vuria puraavora ora vii-ia tapo. Uva viapau oiso vearoto-a ragai, ra oiso ragai vaisipari vii oviitoaaro ragai.* 22 *Oa iava aiteto rera voeaaro kovopa irara tavireva oiso, Roari rovopato kuvuto ragai reraaro ouoro uriota ikauvira, ra rera-ia rera kuvuta. Ring vai tapo rera sipareoaro-ia tovopatavoi. Ra va iava vorevira reesia oureve oiso, Ragai oviitoaaro-a rutu. Ora tasiparei vai rera kokotoaro-ia tapo tovopatavoi.* 23 *Ra taoropa koruou vai bulmakau upooro oaiva tapo uriota. Ra oai aiopaoro rera tapo rorupe.* 24 ✧ *Eake iava? Uvare rera ro ira ope-sikoroepa oiso rutu osa kopiito ragai oviitoaaro. Oire uva vo vokio vorevira ita ira tootooroi. Ira-a ro ope-sikoroepa. Oa iava vorevira rera kekeoro*

✧ 15:20: Jen 45:14, 46:29   ✧ 15:21: Sam 51:4   ✧ 15:24: 1 Ti 5:6

rorupai ita. Osa iava rovoaepa rera tapo aiopaoro rorupaoro.

²⁵ “*Vo ovusa avaioto varuparo toupareva kovoaia. Uva voava kareparoepa. Oa iava kepa iare kare uviro tutuuroepa. Uva voava pupi guruko uvureva ora aue raurauara.* ²⁶ Uva va-a vao oa iava iravure kovopato keeraroepa oiso rera akesa, Eake-a vao oa purapai? ²⁷ Uva oiso kovopato rera tavireva, Ari vii araokotoaaro ira vorevira karero viroi. Oa iava aiteara taoropa koruou uporevo aue bulmakau. Uvare rera iare vorevira voreroe oviito, osa viapau oiso oavu avu vai vo rera varaarioa. ²⁸ Uva va-a vao oa iava avaioto rirovira rutu kasipu iraoparoepa. Osa iava reasiparoepa koata arapa. Oa iava aiteto kosiro viropa rera vovouaro vuavua piesa rerare kavevira ora reoro. ²⁹ Uva aiteto vo reoro pukooro oiso puraroepa avaioto, Ari ita, riroara rutu-ia ivara vii vo kovoarioa pitu ragapaaveira oiso rutu osa ro kovopato akukutoavi. Osa viapau ovokivi-ia vii varaarioa reo goruro tagaupaa vara gasipaoro. Uva va-a eva oa iava viapau ragaipa oavi meme kakae vai vatepariveira, oiso ra ragai voeaaro tapo vate irara oaa rorua oai aiooro. Osa viapau rutu. ³⁰ Vo osa eera oviito oara vii varaaro rutu opesi pie ragaparevora vairoropa otopa riako. Oa iava vorevira kareroi. Uva rerare rugooro rerapa taoropava bulmakau uporivoi.

³¹ “*Oa iava aiteto rerare oiso puraroepa, Oviitoa oaa. Vokiara rutu-ia toupaveaira vegei rutu. Osa iava auero rutu-a varao vii varaaro vo ragai vo kepaaro sovara-ia.* ³² Uva vo vokio-ia roru iraopai, auere ra vigei iava sopaura vearope

rorupaoro rera-ia ro araokotoa oara. Ira ope-sikoroepa rutu oiso rutu osa kopiito. Oa iava tootooroi. Osa iava vorevira rera kekepai ita.”

16

Tokipatoa Iava Ira Oisoa Vuri Kovo Purapareve

¹ ✧ Oire uva Jisas ora rera voeaaro disaipel tavireva oiso, “*Travu riro monito ira reraaro kovo tokipato oisoa toupareve. Uva oearovu rera iare ro riro monito urioaepa. Oa iava rera ro kovo tokipato togapaiva oaravu-ia reoara. Varao oara-ia oiso purapaaepa, Eera vii reraaro kovo tokipato ira auero rutu viki ragapareveira.* ² Oa iava rerare keeraroepa ro kovo tokipato. Uva oiso rera akereva, Auoro. Apeisi ragavira vii iava uvuavoi? Avau auero rutu torevokovira vieisa, varao oara oisoa oupari ojavu ruvara-ia, ora varao oara oisoa vikipari ojavu voripaoro ragai varaaro. Uva viapai rutu uvuipavei oiso ra vorevira kovo tokipau.

³ “*Oire uva rera ro kovo tokipato ora rugorugoo pie iraoparoepa vo ora rera raga vovouaro-ia. Oa iava oiso puraroepa ora rera ragare, Esa eake vai purapaavoi? Uvare reito ragai sigurevoi vao iava kovo tokipa kovo. Viapai rutu ragai-ia gorua vaiei vo aio kovo vai purapasa. Ora rirovira rutu arii iraoparai ojavu goruvira are arapa auere aioara vai.* ⁴ Oire oavure rugoorai. Vosa va puraa vao-ia, ra va iava ragai ou piepaive vorarore ora voea vo kepararo-ia, vo rara reito ragai verareve. ⁵ Oa iava katakataivira voea ruture keeraroepa voea oea oisoa orekerovu rutu ou

---

✧ 16:1: Lu 15:13

ragapaive rera ruvara-ia ro-ia reito. Oire uva iravu kovo tokipato iare urioroepa. Oa iava oiso rera akereve, Ovirovuei varao oara oisoa ou ragapari ragai reraaro ruvara-ia reito? ⁶ Uva oiso puraroepa, Katai vovoto (100) auero wel dramro. Oa iava oiso puraroepa, Ie, tiket oa-ia reo gору purarivora vara ouoro. Oire vara rutu vievieoro vara iava vo vavae tau (50) raga rigatori ikau visivi vara vieiario tavarioro. ⁷ Oire uva iravu ita rera iare urioroepa. Oa iava rera ro kovo tokipato oiso rera akereva, Aa voviroa *varao akuku ouara vii varaaro? Uva oiso puraroepa, Ari katai vovoto (100) auero wit bekro. Oa iava oiso rera arureva. Vao ouri tiket. Ra vii vaaro tavariori varao vieiario rigatooro vo peva vatara tau raga (80).*

⁸ ✧ “Oire uva va-a vao oa iava ro reito rera reraaro vurito kovopato oiso tavireva, Auoro, kasivarivira rutu vii vo kovoaro purarivo oirara varaaro gare piepaoro varao oara oisoa ou ragapaive ragai ruvara-ia. Uvare eisi piepaoro voea roru pierivo ora vii-ia.

“Ari ita, oiraopavira voeao oirara oea vo rasio raga-ia rugorugooapaaveira oea kasivarivira rugorugooapaaveira ora voea vate iraraaro roru piepasa, oea raga ita vo pitupituario oearovu vo pitupituroaro-ia putepaiveira voeao torevoko vovou irara. Aue iava uvare voeao torevoko vovou irara kasivari rugoo asavira voea vo kovoaro purapaiveira ora voea voeaaro vate irara tauvapasa.

⁹ “Oire uva visii tavipaavoi vao iava moni vo rasio-ia vuria, vo osa vuri rugooro-ia osivu ragavira va kovo piepata. Uva vara moniara

---

✧ 16:8: Jo 12:36; Ef 5:8; 1 Te 5:5

vearovira kovo piepata. Ra vara-ia visii voeaaro vate irara roru piepata. Oire vosa opesipe moni ou vo rasio iava ora orekerovu rutu, ra visii vo pitupituaro iavirava visii oureve Pauto vo ora rera vo uruiaro iare, oa-ia toupaivoi Tootoa opesi asa vo vokiara rutu-ia.

10 ✧ “Vosa irai orekerovi garepara vai vearovira tokipareve, oire ra ita oisi raga reipara vearovira rutu tokipareve. Ari ro ira viapau torevokovira kovopareve varavi-ia garepara, oire ra ita oisi raga viapau oiso reipara-ia torevokovira kovopareve tapo. 11 Vosa viapau va-ia vao vuri moni vearovira va kovo piepataverea vo rasio-ia, ra irou rutu visii vatepaive oiraopara vai? Ra oarai tokipata vearovira, raa? 12 Vosa viapau vearovira oearovu varaaro tokipata, ra irou visii vatepaive orekerovu avu vai, oiso ra oarai-ia pitupata, raa?

13 ✧ “Viapau kataitoa vai kovopatoa vai uvuiparoi ra aiterei rutupa reitoarei vai okovorei-ia pitupareve. Oire vo osa iravure vuri vovoupaoro iravu ragare vearo vovouparo, eke rerapa ruipaparo rutu roaripa reasipaoro. Ari ita, visii vao viapau uvuipatai ra vo rugoorei rutu sirova ututa oiso, Pauto-a ro, ari vao moniapa.”

Vo Toupai Reo Taisi Iava Ora Pauto Vo Saraaro

14 ✧ Voeao Farisi oea moniapa ruipa iraopaaveira rutu vare rugoo iraopaoro. Oa iava vo reoro rutu uvuiva Jisas oreoroa purareva. Oire uva rera tovipaiva va iava vao. 15 ✧ Uva Jisas oiso puraroepa voeare,

---

✧ **16:10:** Mt 25:21 ✧ **16:13:** Mt 6:24 ✧ **16:14:** 2 Ti 3:2; Lu 23:35 ✧ **16:15:** 1 Sml 16:7; Pro 21:2

“Ari ita, visii oiso ruiapataveira ra ora visii vo pitupituroaro vearopa vovouro karekepata oirara rutu osireiaro-ia. Vo osa Pauto visii vo vovouroaro-ia taraiparoveira torevokovira. Oire ra oirara visii vo pitupituroaro kekepaoro oiso purapaave, Torevoko vovouro rutu varao. Vo osa Pauto osireiaro-ia vuivuvira rutu kekepa piro.

¹⁶ *“Reo Taisi vo reoroaro Moses vaaro ora profet irara vo reoroaro oara rutu oisoa toupave oirarapa torevoko rugoo vatepasa. Oa iava vo rutu tugurasa urioepa Jon Baptais vo vuutaaro-ia. Oire uva Jon vo vuutaaro isivaaro iava Pauto vaaro Vearo Siposipo rera vo Saraaro iava vo uruiara rutu-ia kare pirorao. Osa iava oirara rutu kasivarivira kovopai, oiso ra Pauto vo Saraaro-ia koataave.*

¹⁷ ✧ *“Utupaua vuvuiua ora rasito oiso opesiperea taru, ovusa Reo Taisi iava viapau oavi gare rigatovi vai opesiperea vao Pauto vo reoarō.*

*Jisas Reoroepa Riako Kavupa Pitupitu Iava
(Matyu 5:31-32, 19:9; Mak 10:11-12)*

¹⁸ ✧ *“Vosa oirato riakova kavureve iriavu raga ousa, oire ra va-ia ora oua vuri piereve otopa pitupitu purapaoro. Ora vosa ro ira oira oueve o iria kavu rovoreve roari, uva rera-a eera ira ora oupa vo taisiaro vuri pierevoi otopa pitupitu purapaoro.*

*Lasaras Iava Vao Apotatoavi Ora Ro Riro
Monito Ira Viapau Oisoa Sopauaaro Porepareve
Vo Pauto-ia Rugoopasa*

✧ **16:17:** Ais 40:8; Mt 5:17-18   ✧ **16:18:** Mt 5:31-32, 19:19; Mk 10:11; 1 Ko 7:10-11

19 *“Tuariri iravu riro monito ira oisoa toupareve. Uva oisoa vokiara rutu-ia vearopa kuvuro-ia kuvuparo revasipara. Ora vokiara rutu-ia vearo aio rutu oisoa tapo aiopareve riro rorua oupasa ora rerapa.* 20 ✧ *Ovusa rera vo kepaaro rataoaro ruvara-ia iravu apotato oirato toupareve. Rera vaisiario, Lasaras riro kapukapuato vova varaua-ia.* 21 *Oa iava oisoa rurukopara kavopareve rera ro riro monito reraaro tebol reroarova. Oire ra varavi-ia ora reravi iava kovuto yuku pie ragapareve. Uva voa oisoa kaakau kare rera kapuaaro veaveapasa uriopaave ora voea arevuoaro-ia.*

22 ✧ *“Oire uva rera ro apotatoavi kopiioepa. Oa iava enselpa irara rera kaeiva Ebrahim ruvara-ia rera tovosa, uva oisoa rera tapo toupareve. Oire uva rera isivaaro iava rera ro riro monito kopiioepa. Oa iava rera tovaiva.* 23 *Uva vo toupare vuri tapi riro siitoka oupa tapi rutu. Uva voava taraapavira tuupavira aue Ebrahim vaio vura- pareva, ovusa Lasaras rera sirova toreparoepa, ovusa tauaivira toupasiva rerapa.* 24 ✧ *Oire uva voa-a vo uvava rera ro riro monito keeraroepa oiso puraoro, Aite Ebrahim. Ragaivipa siraou. Lasaras aruri, ra sipareo rupu pieoro urioro ragai iava arevuotoa-ia oira tovosa. Ra rera vuavua piereve gare visivi. Ari ita, vurivira rutu upia sovo iraopaavoi vo kasio-ia.*

25 ✧ *“Vo osa Ebrahim oiso puraroepa rera aatooro, Oviitoa oaa. E rugoopaei voarire tuariri uva tootoovira toupavira vearopara aiopaoro,*

✧ 16:20: Ap 3:2 ✧ 16:22: Jo 13:23 ✧ 16:24: Mt 25:41

✧ 16:25: Lu 6:24

ora vara oupaoro ora viipa? Osa ro-ia Lasaras ora rerapa vuriara oiso oupareve. Uva va-a eva oa iava rerare sopaua vearovira toupai voi vo uruio-ia, osa vuri siitoka ouparivoi ita vii. 26 Ora oavu tapo vo vigei vuutaaro-ia oa toforeva Pauto vigeipa tugivira rirova apui. Eira iria-ia viapau voeao uvuipaai ra oira iviropaoro visii iare uri-opaave. Ora voea tapo ita eisiva viapau uvuipaai ra oira-ia iviropaoro vore uriopaave igei iare.

27 “Oa iava riro monito oiso puraroepa, Ari ita, aite Ebrahim. Oiso viire keeraparai ra Lasaras aruri. Ra aite vo kepaaro iare avaro. 28 Okepa-ia toupai vo vavae voeao ragai araoko iraraaro. Oire uva oiso ruipaparai ra goruvira rutu Lasaras voea tavirevere auepa, teapi voea tapo ita vore urioave riro-ia siitoka. Vo osa viapau voea iava sopaura pore rovo piro vova vuri vovouro.

29 ✧ *“Ari Ebrahim rera aatooro oiso puraroepa, Ari ita, reoreoara toupaveira voea ruvara-ia, oreoa rigatoiva tuariri rutu Moses ora voeao profet irara. Uva vii voeaaro araoko irara uvuipaai ra evo reoreo sirova utupaave. 30* Uva riro monito oiso puraroepa, Viapau aite Ebrahim. Viapau oiso evara uvuipai. Ari vo raga osa irai kopiitoa vai tovaa vai iava toreoro voea iare avaro. Oa iava uvuipaai ra sopaura oaive iava pore viro vova vuri vovou. *31* Uva va-a vao oa iava Ebrahim oiso rera tavireva, Ari ita, vosa viapau Moses ora profet irara viapau vo reoroarore rugoopaave, oire ra apeisi ragavira ita irai oreoiaro oirao pieive, vo rara tova tapi vai iava vorevira vorero voea tavisa?”

✧ **16:29:** Jo 5:45-47

17

Vuri Pitupitu Iava Oa Oirato Vaaro Oirao Piea Vuri Piepaiveira

(Matyu 18:6-7, 21-22; Mak 9:42)

¹ ✧ Jisas ora rera voeaaro disaipel tavireva oiso, “Oiraopavira rutu, oaravu rutu vo vokio kareke iraopapeira oirara rutu kove piepasa, oiso ra vuri vovouro purapaive. Ari ita, uva siraovira ropa ira oisi vo pitupituro kareke pieparevoi vo vokio oirara kove piepasa. ² ✧ Vosa irai oiratoa vai irai raverave vovoutoa vai oirao pie vovouaro vuri piereve voeao iava raverave vovou irara oea ragai-ia raripaaveira, oire uva vearopai oiso ra oelai rera-ia rirova aveke vai tuuive rera okoeario-ia rera roko piesa avakava vuruvuruaro-ia.

³ ✧ “Ora vatatopo iraopata. Vosa araokotoa oara vuria purareve, oire rera tarairi. Oire vosa ora rera iava sopaua vorevira porereve vo rara vii vo reoaro uvureve, ra va iava rera iava va vuria verari. ⁴ Ari vosa vii-ia voreripavira vuria purareve rirovira vo katai voki-ia, oire ra katakataivira vara rutu isivaaro iava vii iare urioparo oiso purapasa, Ragai iava sopaua pore piroi vova vuria oa puraavo vii-ia. Oire ra va iava uvui iraopauei ra rera iava vara rutu evara vuriara verapari katakataivira.”

Oirao Pie Vovou

⁵ ✧ Uva aposel irara Turarore oiso puraaepa, “Igei varaaro oirao pie vovouro riro pieri rutu.”

⁶ ✧ Uva Turaro oiso voeare puraroepa, “Eagara

✧ **17:1:** Mk 9:42; 1 Ko 11:19   ✧ **17:2:** 1 Ko 8:12   ✧ **17:3:** Mt 18:15   ✧ **17:5:** Mk 6:30   ✧ **17:6:** Mt 17:20, 21:21; Mk 9:23; Lu 7:13

ita, vosa visii varaaro oirao pie vovouro oisivi raga toupave oiso osa mastet kuearo garepa takurarovi rutu, oire ra va iava evare riropa eva oiso purata, Vavurupara rutu iava tate uviro, ra avau vavore avakava sovara-ia. Ra voa ora pauu ita. Oire ra va iava visii gisipoaro sirova utupe ita. Aue iavirava visii varaaro oirao pie vovouro.

Vao Kovopato Vo Kovoaro

⁷ “Vosa visii iava irai kovopatoa vai varuparo vai gaaripareve rasia porepaoro, eke sipsip ragui vai tokipareve. Oire ra voava karero viro kepa iare. Ra pasi, rera reitooaro rerare keeraro oiso, Uriou ikauvira pausa ra aiori? ⁸ ✧ Viapau. Ari oiso vaio rera tavireve, Varoa tavario rovori. Ra ragaipa aioara ravaari. Oa iava varava uriou. Ra aio rovoa ora tapo ukaio rovora. Oa iava utupavira aiorivere ukaiooro tapo. ⁹ Ra apeisi-a? E rera-ia roru vaisi purareve ro kovopato vo rara rera gisipoaro sirova vearovira utuparo, raa? Ari viapau rutu. ¹⁰ Oire uva oisi-a eisi osa iava visii tapo uvuipatai vosa orekerovu rutu kovoara opesi pie rovopata oiso osa Pauto visii tavireve, oire ra va iava oiso purata, Igeivi-a viapau vearo irara kovopa irara, ra va iava vearo vaisi ouio reito ruvara-ia. Igoa vo kovo raga purapaioveira. Ari viapau oaiei.”

Katai Tau Leprapa Irara Oea Sisigarue Piereva Jisas

¹¹ ✧ Oire uva Jisas vo raivao Jerusalem iare gaero avaroepa. Oa iava Sameria-iarei

---

✧ 17:8: Lu 12:37 ✧ 17:11: Lu 9:51-52

vuruvuruaro-ia vokapaoro avaroepa ora Galili-ia. ¹² ✧ Uva voa ouruivu-ia karero viropa. Oire voava katai tau leprapa irara urioaepa rera iare raivaaro. Uva voava tauaivi torepaaepa ¹³ keerapaoro oiso, “Jisas, Reito. Igeipa siraou!” ¹⁴ ✧ Oa iava Jisas voa voea vuraoro oiso voeare puraroepa, “*Avata ora visii iava varaura karekesa koruou purapa irarapa pris irara.*” Oa iava vokapaoro avapaaepa. Uva voa voeare varaura sisigarue ovoiepa. ¹⁵ Uva voa voea iava iravu ora rera iava varaua kekereva uvare sisigarueepa. Oa iava voreroepa. Uva rirovira Pauto vaisiaro-ia vuurapa vaisi purapareva. ¹⁶ ✧ Uva voa Jisas ruvara-ia kokotoaro rekureva rera-ia vearo vaisi puraoro. Ro Sameria iava rera. ¹⁷ Uva va-a vao oa kekereva Jisas, oa iava oiso puraroepa, “*Eari keaparai oiso katai tau rutu sisigaruei. Uva ovu-ia avaai vo resura vatara?*” ¹⁸ Easi pasi, viapau irai voreparoi Pautoa-ia vuurapa vaisi purasa? Ari ita, ro-ia kataitoavi raga uvavu ragava rera ratau touto.” ¹⁹ ✧ Oire uva Jisas oiso rerare puraroepa, “*Toreu ra avau. Vii vaaro oirao pie vovou vii ravotovira porete pievoi vorevira.*”

*Pauto Vo Saraaro Oa Karekeperea
(Matyu 24:23-28, 37-41)*

²⁰ ✧ Uva Farisi oiso Jisas akeiva, “Aa vo vuutaonia Pauto vo Saraaro karekeperea?” Oa iava voea aatooro oiso puraroepa, “*Vosa Pauto vo Saraaro karekepere, oire ra oirara viapau oiso va kekeive ora voea osireiaro iava.*” ²¹ Ra viapau irai oiso

---

✧ **17:12:** Lev 13:46 ✧ **17:14:** Lev 13:2, 14:2 ✧ **17:16:** Mt 10:5 ✧ **17:19:** Mt 9:22; Mk 5:34 ✧ **17:20:** Lu 19:11

purarovere, Keketa va vao vo-ia. Eke, Asi va vao-a vavo oiso. *Oire uvuta! Pauto vo Saraaro epao visii vuutaaro-ia.*”

²² ✧ Uva va-a vao oa iava Jisas ora rera voeaaro disaipel tavireva oiso, “*Easi utupaua oiso ruiipa ragapatavere ra ragai Oirato Oviitoaaro kekesa katai vokivi vai raga-ia, osa viapau.*” ²³ Oire uva oearovu visii tavitavipaivere oiso, Keketa. Asi ro-a vo-ia toupare. Eke, Varo vavo-ia. Oire ra viapau rutu uvuipata ra voea sirova utupata. ²⁴ E varakeotoa-ia taraipataveira? Ira parakau-pareveira voraro ruture vuvuiua-ia roropaoro. Oire uva oisi-a eisi osa ragai Oirato Oviitoaaro pieoro karekeraverea vo oirara rutu osireiario iare katai vuutavi raga-ia. ²⁵ Ari ita, riroara vai siitokaara vai kae rovopaa. Oa iava voea vo vuutao iava voea ragaire isivapaavere.

²⁶ ✧ “*Vo pitupituro-ia oara puraiva vo Noa vo vuutaaro-ia. Oire uva oisi raga ita eisi osa pieivereva vo ragai Oirato Oviitoaaro vo vuutaaro-ia.*” ²⁷ Uva voea rutu oisoa aiopaive, ora ukaiopaave, ora vearovira raga riako oupaave. Oa iava voa vo rekasisa urioaepa oisi raga piepaoro uva Noa sip uvuo-ia koataroepa vo tuariri rutu. Osa iava rirova pirituva karekeopa. Uva oirara rutu gisiaepa oira-ia. ²⁸ ✧ Osa raga ita-a eisi pieiva vo Lot vo vuutaaro-ia tapo voari tuariri. Uva oisoa aiopaive, ora ukaiopaave, ora orekerovu voripaive, ra oearovupa vara sipopaive moni oupasa. Ora aio kovoro pau-paave, ora kepa paupaave. ²⁹ Oire uva Lot

✧ **17:22:** Mt 9:15; Mk 2:20 ✧ **17:26:** Jen 7:1-24 ✧ **17:28:** Jen 18:20-33, 19:24-25

Sodom-ia kavuoro avaroepa. Uva vo voki raga vao oa-ia tuitui kasi karekeepa, oa-ia vitavokovira kovekoveoro vuvuiua iava oiso osa kokeva. Oa iava oirara rutu kopii pieva voa.
³⁰ Uva oisi raga ita eisi osa pieiverea vo vokio-ia oa-ia Oirato Oviitoaaro karekeroverea poeravira ragai raga ita.

³¹ “Uva vo voki raga-ia ro ira kepa ivara-ia toupavevea, vo osa rera varaaro vo kepa sovara-ia toupave, ira viapau oiso voava rere rovoreve vara ou rovosa rera varaaro, uvare viapau vuutavi toupave. Eisi osa ro ira varuparo toupavevea ira viapau oiso voava karero ora rera vo kepaaro iare rera varaaro ousa. ³² Vearovira rutu rugoopata Lot vatuavaarore. Iria porepaoro kopii ovoioa.
³³ ✧ Ari vosa ro ira ora rera tootoaro ragare taraapaveve kovopaoro, oa taru rera iava opesi ovoipere. Ari vosa ro ira ragai-ia vovoupaoro ora rera iava tootoa eaka ragapaveve, ira-ia Oiraopa Tootoo rutu toupaveira.

³⁴ “Visii tavipaavoi oiso, Vo voki iava vo rupa-a vao oa-ia aiterei atarapasiverea katai uru vai-ia. Oire ra voava Pauto irai raga ourevereaitere iava iravu kavuoro vo osa toupaveve. ³⁵ Ari airei riakorirei vai plaua purapaerevereaitere auere bret, osa Pauto iriavu raga ita oureve vairei iava iriavu arova voa osa toupaveve. ³⁶ Ari aiterei oira-toarei vai varuparo vai toupasiverea osa Pauto vaiteirei iava iravu raga ita oureve iravu arova voa raga osa toupaveve.” ³⁷ Uva va vao uvuoro oiso puraaepa disaipel, “Turaro, ovu-a vo uva va eva karekeperea?” Oa iava Jisas ruuvira

---

✧ 17:33: Lu 9:24

raga voea tavireva oiso, “*Ari vo uva okarerovu rutu kopiipaaveira, uva ruega kare ora gurupasa rerepaiveira eru karero aiopasa.*”

18

Reo Ruu Vao Vo Osa Riakova Reo Rovirieipatoare Keeraopa Oira Tauvasa

¹ ✧ Oire uva Jisas oavu reo ruu vatereva voeapa voea tarai piepaoro, oiso ra variripaave vokiara rutu-ia reasi asavira. ² Uva oiso puraroepa, “*Ouruivu-ia iravu reo rovirieipato oisoa toupaveve ira viapau Pautoa-pa uririparo ora avivikepaoro. Ari viapau oiso ra oirarare vearo vovouparoro.*” ³ Uva iriavu raroeva riakova oisoa toupaveve vo urui-ia uvava vatuato kopiiroepa. Oire uva vokiara rutu-ia oisoa uriopao rera ro reo rovirieipato tavipasa oiso, Keripato ragai vuri piesa aueparoi. Oiso ruipaparai ra ragai tauvari va-ia vao-ia kort puraoro torevokovira! ⁴ Uva voari rovvovira viapau oiso vovouparoepea ra oira tauvareve rera ro reo rovirieipato. Uva utupavira oiso puraroepa ora rerare, Oiraopavira rutu viapau oiso Pautoa-pa uririparai. Ora tapo viapau oiso oirarare rugorugoparaveira voeapa avivikepaoro. ⁵ ✧ Ari ita, oira o-ia raroeva ragai pugu pie iraopaveira. Oire ita, eagara ra oira tauvaa kort puraoro oirapa. Teapi ora voreri vasipao. Ra va iava ragaire varaua reasipe rutu.” ⁶ Oa iava Turaro Jisas voeare oiso puraroepa, “*E vo reo vao uvutavoi, oreoa purarevora ro-ia vurito reo*

✧ **18:1:** Lu 11:5-8; Ro 12:12   ✧ **18:5:** Lu 11:8

rovirieipato, raa? ⁷ ✧ Uva apeisi-a voea-ia oirara Pauto oea reesipareveira ora rerapa, oea rerare gaupaiveira arepaoro vo aviaviaro ora vo vokiario tapo? Oire uva apeisi-a? Ra viapau Pauto voea tauvareve, raa? Ra ateate piepaoro toupaveve? ⁸ Ari ita, ira uvuipa ra ikauvira voea tauvapaveve. Uva va-a eva oare rugoopaoro visii akepaavoi oiso, Ovirovua vao oirara voeao oea goruvira ragai-ia raripaaveira oea perea ovusa vorevira vorera ragai Oirato Oviitoaaro rara?”

Reo Ruu Farisi Iava Ora Takis Oupa Irara

⁹ ✧ Oearovu oea ora voea raga-ia raripaaveira oiso, Igei torevoko irara, ovusa oevure oiso purapaave, “Vuri irara voeao.” Oire uva voea-a evoea oearo Jisas oavu reo ruu purareva. ¹⁰ Uva oiso puraparoepa, “*Aitereivu oiratoarei aiteara oiso ruipapasiepa ra varirisi. Oa iava Rovopa Kepa Tempel iare ipasiepa oiso, iravu-a ratarataa vovouto Farisi-pato, ari iravu-a takis oupato.*” ¹¹ ✧ Oire uva rera ro Farisi-pato toreroepa ora rera sopaua raga iava oiso variripasa, Pauto, ragai viapau oiso osa oearovu vuri irara voeao oea kavirupaaveira, ora varao tapo kuuvu pitupituro purapaaveira, ora riakorava otopa pitupituro tapo purapaaveira. Ora viapau oiso toupaveve oiso osa ro-ia takis oupato. Eisi osa iava vii-ia veoro vaisi purapaavoi. ¹² Ari ita, vo wikiara rutu-ia eraeraovira vo vokirei-ia aio kavuparaveira vii ragare rugoopaoro. Uva vara rutu varao oara oupaaveira oara iava katai taupara putepaaveira

---

✧ **18:7:** Re 6:10; Ro 8:33; Kl 3:12; 2 Ti 2:10 ✧ **18:9:** Lu 16:15

✧ **18:11:** Mt 6:5

viipa oavu vatepasa voava. ¹³ Oire ro takis oupato ira tauaiviva toreparoepa reasipaoro vu-vuiua vura arapa taraaoro. Ira ora kopukopuaro raga tapatapapareva siraopaoro. Uva oiso pura-paroepa, Pauto, ragaivi vurito ragoapa siraou.

¹⁴ ✧ “Oire uva visii tavipaavoi oiso, *Ro-ia takis oupato ira iava vuriara verareva Pauto. Osa iava rera vaisireva oiso, Torevokoto ro-ia oirato. Oa iava vorevira kareroepa ora rera vo uruiaro iare. Vo ovusa ro Farisi-pato ora rera varaarova vorevira kareroepa, oiso osa raga ita varava vuriara urioroepa. Aue vituaro iava uvare ro ira ora rera raga vaisiario kae piepareve, ira vaisiario akaipa pierevere Pauto. Ari ro ira ora rera vaisiario akaipa piepareve, ira taru vaisiario kae pierevere utupaua Pauto.*”

*Jisas Kakae Vure Viraakoreva
(Matyu 19:13-15; Mak 10:13-16)*

¹⁵ Oire uva garepa kakaero sipoiva Jisas iare. Uvare oiso ruipapaaepa ra voea-ia vavaeareiaro tovoreve varirioro. Uva disaipel irara voea tue-oro voeare korupaaepa. ¹⁶ Oa iava Jisas ora rera ruvara iare voeare kakae vure keeraroepa oiso puraoro, “*Kakae vure eakata. Ra urioave ragai iare. Opeita voeare korupata. Ari ita, Pauto vo Saraaro oa oiso voea-ia toupaveira oea oiso purapaa viroveira osa voeao-ia garepa kakaero.*” ¹⁷ ✧ Oiraopavira rutu visii tavi iraopaavoi oiso, Voeao-ia kakae vure riro rari irara rutu ragai-ia. Vosa irouto viapau oiso vo ruipaaro toupave osa ro kakaeto ira vaopa ruiparoveira Pauto vo

---

✧ **18:14:** Mt 23:12; Lu 14:11; 1 Pi 5:6   ✧ **18:17:** Mt 18:3

Saraaro, oire uva rera oirato ira viapau uvuipa oiso ra Pauto vo Saraaro sovara iare koataro.”

*Iravu Reito Riro Kotokoto Gurupareve
(Matyu 19:16-30; Mak 10:17-31)*

18 ✧ Oire uva iravu Jiu-pato reito oiso rerare puraroepa, “Vearoto Tisato. Eake vai-ia uvuiparai ra oai puraa, ra Tootoo Ovoi oua?” 19 Oa iava Jisas oiso rerare puraroepa, “*Eakere eisi ragai vaisipari oiso, Vearoto? Vo osa kataitoa raga-a vearoto Pauto.*” 20 ✧ Ari ita, aue-ia taraipauei vao-ia Reo Taisi Moses vaaro. Oa oiso purapapeira, Opeita otopau. Ora opeita oira upopau. Ora opeita kavirupau. Ora opeita oearovu iava kuuvupau. Aiteara vaiopa ora aakoara tapo avivikepau.”

21 Oa iava ro reito oiso puraroepa, “Ari ita, vo osa kakaevira oisoa toupaa, uva va eva Reo Taisi oisoa uvupaa va tokipaoro.” 22 Uva Jisas rera vo reoaro uvuoro oiso puraroepa, “*Ari oavivu ragapa touvira poteparivoi vao-ia oiso-ia, Auero rutu-ia vii varaaro vori rovouvere vara-ia moni ouoro apotapa irarapa oarai vatesa. Vosa oisi pieri oiso, ra va iava vearoa ouri vuvuiua-ia. Oire ra ragai sirova utuu.*” 23 Osa vo reo uvuoro vao vovouisi vavatareva rutu rera ro reito. Eake iava? Uvare riro monitoa rutu-a.

24 ✧ Oa iava Jisas rera-ia vurapaoro oiso puraroepa, “*Oiraopavira ita. Voepa voeao riro kotokoto guru irara vavagisi iraopapeira varaova ora kiu arapa vore Pauto vo Saraaro-ia.*” 25 Ari ita, vavagisipai vao tavaatoa iava vo rito, vosa rirova vai vo kare iava kamel kare iriai voa koatasa

✧ **18:18:** Lu 10:25 ✧ **18:20:** Eks 20:12-16; Diu 5:16-20; Ro 13:9

✧ **18:24:** Pro 11:28

auelpao. Uva oisi rutu rirovira vavagisi iraopai ropa riro moni guruto vore koatapasa Pauto vo Saraaro-ia.” ²⁶ Oire uva va vao uvuoro oearovu oiso puraaepa, “Vosa oisi eisi, uva iroutoa vai uvuiparoi ra va eva Tootoo Ovoi oureve?” ²⁷ ✧ Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “*Ari ita, vao oa viapau purapareve oirato, Pauto oa-ia uvuiparoi ra va purareve.*”

²⁸ Uva va iava Pita oiso puraroepa rerare, “Uvupari? Igei varaaro uruiara kavuiova vii raga sirova utuoro.” ²⁹ Oa iava Jisas oiso voeare puraroepa, “*Oiraopavira visii tavi iraopaavoi oiso, Voea rutu oea Pauto vo Saraarore rugoopaoro orekerovu rutu kavupaiveira oiso-ia, kepaara varao, ari vatua riakoro, ari araoko irara, ari aite irara, ari kakae vure voea voeaaro.*” ³⁰ Oeapa riroara rutu vatepare Pauto vo vokio-ia voea varaaro-ia pute pievira. Oire va iava utupavira Opsi Asa Tootoo oupaiverea.”

Jisas Vo Peva Piepa Tavi Purareva Ora Rera Iava Oiso, Kopiravere Ra Vorevira Torera (Matyu 20:17-19; Mak 10:32-34)

³¹ ✧ Oire uva voea katai tau erao (12) oureva disaipel. Oa iava oiso voeare puraroepa, “*Uvuta vao. Vo vokio-ia ipapaviei Jerusalem iare. Oire ra vo reoro rutu oiraope profet irara vo reoroaro oara rigatoiva ragai iava ro Oirato Oviitoaaro.*” ³² Uvare ragai vateivere voeao vavaearo iare osararovu iava voea. Oire ra va iava ragai tovipaive, ora ragai vuri piepaoro ragai-ia ruipaave tapo. ³³ Ra ragai ragipaive ragai kopii piepaoro. Ra

---

✧ **18:27:** Jop 42:2 ✧ **18:31:** Lu 9:51; Sam 22

vo pevapa voki-ia vorevira torera voava kopii tapi tootoopaoro.” ³⁴ ✧ Oa iava voeao disaipel viapau oiso vo reo-ia vao aviavipaaepa oreoa ruureva voeare. Uva va-a vao oa iava viapau oiso vearovira taraipaaepa vo reo vituaro-ia.

Jisas Iravu Voosito Porete Piereva Riro Oira Areareto

(Matyu 20:29-34; Mak 10:46-52)

³⁵ Oire uva Jisas Jeriko urui ruvara-ia karero viropa vo uva iravu voosito oisoa raiva vatuaro-ia pauparo. Uva oisoa moni areparo oirara rutu ruvara-ia. ³⁶ Uva voava riro irara iava uvureva, ovusa vokapaoro uriopaaepa voare. Oa iava oiso voea akepareva, “Eake purapaivoi?” ³⁷ Uva oiso rera taviiva, “Ari Jisas ro vova Nasaret-ia ira vokapaoro vigei-ia puteparevoi.” ³⁸ ✧ Oa iava rirovira oiso puraroepa, “Jisas! Vii-a Devit aaotoaaro. Ragaivipa siraou!” ³⁹ Oire uva irapa irara rerare kasipupaaepa oiso purapaoro, “Auoro! Ora tape pieu.” Ovusa rirovira rutu keera iraoparoepa oisi raga purapaoro oiso, “Vii-a Devit aaotoaaro! Ragaipa siraou.” ⁴⁰ Uva Jisas voari toresa urioroepa. Uva voava voea tavireva oiso, “*Voea tavita ra rera sipoive ragai iare.*” Uva tutuu pieoro rera iare urioroepa. Oa iava Jisas rera akereva, ⁴¹ “*Eake vaipa ruipapau, ra oai puraa viipa?*” Uva oiso puraroepa, “Turaro. Oiso ruipaparai ra vuraa.” ⁴² ✧ Oa iava Jisas rerare oiso puraroepa, “*Vorevira vurari. Uvare vii raga vaaro oirao piea vii vorevira ravotovira porete pie*

✧ **18:34:** Mk 9:32; Lu 9:45   ✧ **18:38:** Mt 9:27   ✧ **18:42:** Mk 5:34; Lu 17:19

ovoivoi.” 43 ✧ Oire uva oisi-a eisi osa iava vorevira vurareva. Oa iava Jisas sirova utu ovoiroepa. Uva Pautoa-ia vuurapa vaisi pura ovoireva, osa oirara rutu va vao kekeiva. Oa iava voea rutu Pautoa-ia vuurapa vaisi puraiva.

19

Vo Toupai Sakias Iava Vo Siposipo

1 ✧ Jisas Jeriko iare vokapaoro karero viropa.
 2 Oire uva vo urui eva kavupasa aueroepa, vo osa iravu oirato voa toupareva rera vaisiaro, Sakias rera ro takis oupa irara reitoaaro. Uva rera-a riro monito. 3 Uva oiso ruipaparoepa ra Jisas-ia tarairo oiso, Iroutoa rutu-a? Ari viapau oiso uvuiparoepa ra rera kekereve, uvare riro irara rutu Jisas utopaiva. Uvare ita potekutoa rera Sakias. 4 ✧ Oa iava ikauvira iparoepa oevaovu-ia riro ova, uvare oiso rugoopaoroepa ra Jisas kekereve rutu. Ari ita, oiso taraiparoepa, Vo raivao-ia vokapaoro uriorovere Jisas. 5 Oire uva Jisas voavi pouro viropa. Uva voa vo viara-ia vurareva. Oa iava oiso puraroepa rerare, “*Sakias. Ikauvira varau evoava. Ari vo vokiopia vii vo kepaaro-ia toupaa.*” 6 Uva oisi-a eisi osa iava ikauvira vararoepa, uvare rera iava sopaua rirovira rutu rorua. Oa iava rera tapo Jisas avaroepa ora rera vo kepaaro iare. 7 Oire uva oirara rutu va vao kekeoro aveavevira reoreopaaepa oiso purapaoro, “Uva apeisi vurito vo kepaaro-ia koataro rera tapo tousa?” 8 ✧ Ari toreroepa rera Sakias oiso purasa, “Reito.

✧ 18:43: Mt 9:8 ✧ 19:1: Lu 18:35 ✧ 19:4: Ais 9:10 ✧ 19:8: Eks 22:1; Nam 5:7

Oiso ruipaparai ra ora ragai varaaro rutu roo piea oiso, oavu voeapa apota irara. Ora varao tapo kare piea oara oisoa ou ragapaa kuuvuvira oearovu ruvara-ia katakataivira. Uva voeapa oiso vara kare piepaavere iravu vaaro rekasiaroi oresuravu tovoa rerapa pute pievira.” ⁹ ☆ Oire uva Jisas rerare oiso puraroepa, “*Vo voki-ia Pauto voeao oea vo kepa-ia toupaveira oea vorerevoi ora rerapa vova vuriara oaive iava. Ari ita, uvare vii tapo-a iravu Ebrahim aaotoaaro.*” ¹⁰ Ragai-a vao Oirato Oviitoaaro ragoa oirara ousa urioraera voeao oea opesikoaepa, ra va iava voea vorevira vorea Pautoa-re.”

Katai Tau Iava Kovopa Irara Voeao Oea Moni Ouaepa

¹¹ ☆ Oire uva vo reo-a vao oa uvuivoiva, oavu reo ruu vatereva voeapa. Eake iava? Uvare tutuu piereva Jerusalem iare. Vo osa oiso keapaaepa, Vo voki raga-ia Pauto vo Saraaro roroiovira ora karekepai. ¹² ☆ Oa iava oiso puraroepa, “*Iravu reito ira oiso ruipaparoepa ra tauai ruture avaro, oisore ra voa rera king pieive. Ra va iava vorevira karero.*” ¹³ Uva katai taure kovopa irara keeraroepa rera voeaaro. Oa iava voeapa katakataivira erao tau kina (K20) vatereva. Uva oiso voea tavireva, Vao-ia sara kovoro vai puratavere vore tuepaoro uva vorevira voreravere.

¹⁴ “*Vo osa rera vo uruiaro iava voea rerare vuri vovoupaaepa. Oa iava voea arova avaroepa. Uva voeao rera iavapa irara oearovu aruiva ora voea raga iava rera sirova utupasa. Oa iava*

☆ **19:9:** Ro 4:16; Ga 3:7   ☆ **19:11:** Ap 1:6   ☆ **19:12:** Mt 25:14-30; Mk 13:34

oiso purasa utuaepa, Igei reasipaiei ra ro igeipa kingparo turaropaoro.

¹⁵ “Oire rera king pieivoiva, voava vorevira voreroepa vore rera vo uruiaro-ia. Oa iava oiso puraroepa, Oirarare keerata voeao oeapa moniara vateavora. Aue iava keeraparai voeare uvare oiso ruipaparai ra taraira oiso, Aa voviro kareke pieivora katakataivira vara rutu iava moniara.

¹⁶ “Oire uva iravu iraroepa oiso purasa, Reito, vii vaaro-ia monia sara kovo puraavora aue rutu erao tau kina (K20). Oa iava va-ia pute piea ouavora aue rutu erao vovoto kina (K200) rutu. ¹⁷ ☆ Uva va iava king oiso rera tavireva, Vii vearotoa rutu kovopato. Viigoa vearovira gareparavi-ia vura-pariveira vara vearovira rutu tokipaoro. Oire uva va-a eva oa iava vii vatepaavoï oavu reesia. Ra va iava katai tau rutu tokipari aue riropa uruiro (10 taun).

¹⁸ “Oire uva erao pieto ita rera iare pouro viropa oiso purasa, Reito, vii vaaro-ia erao tau kina sara kovo puraavorao. Oa iava aue katai vovoto kina (K100) pute piea ouavorao va-ia ita. ¹⁹ Osa iava king oiso rera tavireva, Vii tovopaavoï, ra vo vavae tokipari riropa uruiro (5 taun).

²⁰ “Oire uva iravu ita kovopato rera iare pouro viropa. Oa iava rerare oiso puraroepa, Reito, vii vaaro-a vao erao tau kina vo-ia. Oa ruuava aue-ia varoa va oriruoro. Oa iava vo toupaveira. ²¹ Eake iava? Uvare vii-ia oisoa taraipara, Riro kasivar-itoa rutu varao ou ragapaoro oara tovopaivora oearovu. Ora varao aioara oara paupaiveira oearovu raga, oara tapo tatepariveira vii raga.

☆ **19:17:** Lu 16:10

Eisi osa iava viipa oisoa uriripara varao moniara kovo pie arapa.

22 ☆ *“Oa iava rera ro king rerare kovopato oiso puraroepa, Vii vurito kovopato. Viigoa iava gasipaavoi vii raga vo reoaro-ia. Ari ita, ragai-ia oiraopavira oisoa taraipau oiso, Riro kasivarito ragai varao ou ragapaaveira oara tovopaivora oearovu raga. Ora varao tapo tatepaaveira oara paupaiveira oearovu raga.* 23 *Ari apeisi iava viapau va vao ragai vaaro moni tovo asariva beng-ia? Oa iava voreraeri voava va ousa aue tapo pute piea vai interes.* 24 *Oire uva oiso puraroepa voeaore oea tutuu pievira rera ruvara-ia toupaiava. Vao outa eva erao tau kina. Ra eera vateta ira erao vovoto kinava toupavevoi.*

25 *“Oa iava oiso rerare puraaepa, Reito. Easi rerapa erao vovoto kina pura piroi.*

26 ☆ *“Uva oiso puraroepa, Oiraopavira rutu oiso visii tavipaavoi, Oirara rutu oea oisi vara-ia pitupaivoi, uva voeapa ita oarai vatereverea Pauto pute pievira. Ari vosa viapau oisi oai-ia pitupareve irai, oire ra gareavi raga-ia pitupareve, eva-a oa verareverea rera ruvara iava Pauto.* 27 *Ari evoea oea oiso purapaaveira ragaire, Reasipaiei rerapa oiso ra igeipa kingparo turaropaoro. Oire uva voea evoea ragaiva keripa irara. Uva voeava uriota vore ragai osireiaro-ia voea uposa.”*

*Jisas Turarovira Jerusalem-ia Karero Viropa
(Matyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Jon 12:12-19)*

28 ✧ Oire uva Jisas vo reo vao purareva. Oa iava vokapaoro iraroepa vo raivao gaepaoro oai-
 ia oisoa Jerusalem iare ipapaave. 29 Oa iava
 Betfasi urui ruvara-ia pouro viropa vo uruirei
 ora Betani-ia vo pukuio-ia oa oisoa vaisipaive
 oiso, Oliv Kovo Pukui. Oire uva voava aitereivu
 disaipeltoarei ira pierewa vo uruiri iare oa
 oiso oisiriva pute pievira vo pukuio-ia toupave.
 30 Uva oiso vaiterei reesireesireva, *“Vo uruiri iare
 irasi, ra vo urui-ia kareu virosi. Oire ra voa gareva
 kekesivere donki, osa variaua riara-ia toupave,
 iria-ia viapau oisoa irai pauparo voari tuariri
 uvare koruova. Oire ra voava oira karuoro oirava
 voresivere.”* 31 Vosa irai vei akepareve oiso, Eakere
 eira donki karupasi? Oire ra oiso ragavira irai
 tavisu, Iria-ia Turaro vo kovoaroai.”

32 ✧ Oire uva Jisas vaiterei arureva. Oa iava
 avasiepa. Uva oisi vara rutu kekesiva oiso osa
 vaiterei tavireva. 33 Uva oira iava iroi-ro karupa-
 siva o-ia donki. Oa iava voea-a voeao oea oiraaro-
 a oea oiso vaiterei akeiva, “Eakere eira koruova
 donki karupasivoi?” 34 Uva va-a vao oa iava oiso
 voea tavisiva, “Iria-ia Turaro vaaroai kovoa.”

35 Uva oirava koruova donki voresiepa rera
 iare Jisas. Uva vaiterei varaaro varoara tovosiva
 oira ivara-ia. Uva vara ivara-ia Jisas pau piesiva.
 36 ✧ Uva oira ivara-ia paupaoro avaroepa, ovusa
 voea rutu oirara varoara-ia uruiva parakavira
 raivaaro vo raiva oritopasa. 37 Oire uva voava
 tutuu pieoro avaroepa vo raivao-ia vova vara-
 paoro Oliv Kovo Pukui iava. Oa iava riro irara

✧ 19:28: Mk 10:32; Lu 21:37 ✧ 19:32: Lu 22:13 ✧ 19:36: 2
 Kin 9:13

rera voeaaro disaipel irara rovoaepa rorupaoro. Uvare varao ruture rugooaepa ravotoara oara oisoa kekepaive, vorara vara purapareve. Oa iava rirovira rutu raga pieiva Pautoa-ia vuurapa vaisi puraoro. ³⁸ ✧ Oiso purapaoro kaku piepaiva, “Reito king vaisiaro rei piepe. Ira urioroi Turaro Pauto vaisiaro-ia. Uvare Pautoa iava sopaua vearoi vigeipa oirara, uvare kasipua opesiei. Oire ra Pauto vaisiaro rei piepe ro oiso vuvuiua-ia viara-ia rutu.”

³⁹ Oire uva oearovu ratarataa vovou irara Farisi iava voava vo uvuru vao sovara-ia toupai, oea Jisas-re oiso purapaaepa, “Tisato! Evoea disaipel tapetaperi vii voeaaro. Opeita eisi piepaive.”

⁴⁰ ✧ Oa iava voeare oiso puraroepa, “*Ari ita, visii tavipaavoi oiso, Vosa voea varaaro gisipoara tuupaive, oire ra varao avekeara raga kaku piepaive vuurapa vaisi puraoro.*”

Jisas Jerusalem-iapa Gaureva

⁴¹ ✧ Oire uva tutuu piereva Jisas voare vo Jerusalem urui-ia. Oa iava vo urui kekeoro siraovira gaureva ⁴² oiso puraoro, “*Vosa vo vokio raga-ia vao-ia vo pitupituo-ia vearovira taraitai oa oiso toupai, Visiipa gavaure vovou vatepai, ra va iava vearota. Ari ita, vo vokio-ia opitupitua vao vataupai. Ra viapau va keketa.* ⁴³ ✧ Uvuta! Vo utupaua uva ovuutavu karekeperea oa-ia visii voeaaro keripa irara uutuva purasa urioaverea, o ora upopava visii ururao visii kovokovooro voraro rutu. ⁴⁴ ✧ Oire uva visii kepikapiiverea

---

✧ **19:38:** Sam 118:26   ✧ **19:40:** Hab 2:11   ✧ **19:41:** Lu 13:34-35   ✧ **19:43:** Ais 29:3; Jer 6:6   ✧ **19:44:** Mt 24:2; Mk 13:2

visii vuri pieoro rutu. Vii urui ora ovii irara oara voeao oea epao vii urui sovara-ia oea toupai. Uva viapau oiso vii iava iriai aveke vai eakaiverea, oiso ra iriai toupaeve vo *iriai ivara-ia ita. Eake iava? Uvare viapau vo vuutao eveitavoi oa-ia Pauto urioroi visii tauva ragasa visii oriruoro.*”

*Jisas Voea Sigureva Osa Ora Tuutuupaaepa Ora Voripaoro Tugoropa Kepa Sovara-ia
(Matyu 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22)*

⁴⁵ Uva Rovopa Kepa-ia Tugoropa Kepa Tempel koataroepa. Oa iava rovoroepe voava voea sigupaoro, ovusa sara kovoro purapaiva voa Tempel sovara-ia. ⁴⁶ ✧ Uva oiso voeare puraroepa, “*Tugoropa Vuku oiso purapai,*

‘Ragai vo kepaoro eakata eva oa oiso toupai Variripa Kepa ragai vaaro.’

Oa oiso rutu piepatavoi,

‘Vataupa tapi uva visii vao kavirupa irara vataupaaveira sara kovoro oavisii purapaoro.’”

⁴⁷ ✧ Oire uva vokiara rutu-ia voea tarai piepaoro voa toureva vo kepa sovara-ia vao Tempel. Oa iava voeao reipa irara pris ora voeao tarai irara aue-ia Reo Taisi, ora voeao tapo oirara rutu reipa irara oea rerare raiva taraapaaepa, oiso ra oai iava rera upoive. ⁴⁸ Vo osa oirara rutu goru iraopaaepa rera vo reoaro uvupaoro. Oire uva oisi-a eisi osa iava voeao reipa irara viapau oiso uvuipaaepa oiso ra oraivai kekeive rera uposa.

✧ **19:46:** Ais 56:7; Jer 7:11   ✧ **19:47:** Mt 26:55; Jo 7:19

20

Jisas Akeiva Oiso, Irouto Vii Vatareva Vo Reesi? (Matyu 21:23-27; Mak 11:27-33)

¹ ✧ Ovokivu-ia Jisas voea siposipopareva Rovopa Kepa Tempel Tugoropa Kepa sovara-ia Vearo Siposipo-ia. Uva voea reipa irara koruou purapa irara pris ora voeao Reo Taisi-ia tarai irara, ora voeao tuvetuvepa irara Jiu iava oea urioaepa rera iare Jisas. ² ✧ Oa iava rerare oiso puraaepa, “Igei taviri oiso, Eake reesi-a vao oa iava varao kovoara purapariveira? Uva irou-a vao oa vii vateva vo reesi eva?” ³ Oa iava voea aatooro oiso puraroepa, “*Ari ita, uva ragai tapo ita visii akepaavoi oreovu iava, ra ragai tavita.*” ⁴ Irouto-a ro ira Jon vatareva vo kovo oa iavirava oirara baptaisreva, Pauto eke oirara raga?” ⁵ Oire uva voea raga ora reopaaepa oiso purapaoro, “Vosa oiso puravio, Pauto ruvara iava va, ra ita oiso puraro, Uva apeisi viapau va oirao piepata?” ⁶ ✧ Ari vosa oiso puravio, Ari oiratoa raga vaaro, oire ra oirara rutu va iava vigei vurokoive aue-ia aveke voeao oea goruvira rutu Jon oirao piepaiveira oiso purapaoro, Profetato Jon.” ⁷ Oire uva oisi-a oiso osa iava rera vo reoaro aatooro oiso puraaepa, “Viapau oiso igei eva-ia Jon vo baptaisaro taraipaiei oiso, Ovu iava karekeepa.” ⁸ Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “*Ragai tapo ita viapau uvuiparai ra visii tavia vo reesi iava oa iava vo kovo purapavora.*”

✧ **20:1:** Mt 26:55; Lu 8:1   ✧ **20:2:** Jo 2:18; Ap 4:7   ✧ **20:6:** Mt 14:5; Lu 7:29

Vuri Irara Iava Reo Ruu Oea Oisoa Wain Kovo Tokipaive

(Matyu 21:33-46; Mak 12:1-12)

⁹ ✧ Uva oisi-a oiso osa puraroiva, voeapa reo ruu vatereva oiso puraoro, “*Iravu oirato ira wain kovo paureva. Oa iava vo kovo-ia kovopa irara tovoreva, oiso ra vo kovo-ia sara kovo puraive. Vo osa rera ouruivu iare avaroepa tauai rutu voa toupasa.* ¹⁰ Oire uva aio oupa vuuta-ia vo kovo iava iravu kovopato rera reraaro arureva voea iare voeao oea oisoa vo kovo-ia kovopaive vao wain kovo. Uvare oiso ruipaparoepa ra rera vateive oarai aioara vai vo kovo iava. Vo ovusa voeao oea oisoa vo kovo-ia kovopaive rera ro upopaoro viapavira rera siguiva vorevira. ¹¹ Oa iava iravu ita kovopato voea iare arureva reito. Oire uva rera upooro rera vuri pieiva. Oa iava oisi raga akukuvira rera sigu ragaiva ita. ¹² Oa iava vo peva piepato arureva voea iare. Uva rera upooro rera kosi pieiva rera-ia vikioro rataure. ¹³ Osa iava rera ro ira vo kovoaro-a oiso vovouparoepea, Eake vai puraa? Oire ra ro ragai oviitoaaro rutu arua ira kavikopaaveira rutu. Ira vai-ia taru gisipoaro uvuivere. ¹⁴ *Oa iava voeao oea oisoa vo kovo-ia kovopaive rera tueiva. Uva voea raga ora reopaaepa oiso, Rera-a ro ira utupaua auero rutu varao aiteto varaaro ourevere. Avoeao! Rera upope. Ra va iava vigei raga vo kovo-ia pitupere.* ¹⁵ Osa iava vo kovo iava rera kosi pieoro rera-ia vikiaepa rataure vo wain kovo vatuaro-ia rera kopii pieoro. Oire uva ro ira vo kovoaro-a wain

---

✧ **20:9:** Ais 5:1-7; Mt 25:14

kovo, eake vai purareverea voea-ia? 16 ✧ Ira uriorovere taru voea kopii piesa voeao oea oisoa vo kovo-ia kovopaive vao wain kovo. Oire ra va iava oearoi raga vaterere vo kovo.” Uva vo siposipo uvuiva oa purareva Jisas. Oa iava oiso puraaepa, “Ae! Teapi eisi vai piereverea.”

17 ✧ Oa iava Jisas voeava vurapaoro oiso puraroepa, “*Eake-a vo reo vituaro vao oa toupai Tugoropa Vuku-ia?*

‘O-ia aveke kovopa irara iria veraiva, iria oiso karekeopa o aveke rovopava rutu kepa iava kukuuvuva.’

18 ✧ *Oirara rutu oisoa o-ia aveke ivara-ia kovepaave ora tarita ovoipaoro. Ari vosa oira o aveke irai ivara-ia koveoverea, oire ra irai tarita ovoieive garepa visivi oiso rutu osa pou pou.*”

19 Oire uva voea voeao Reo Taisi-ia tarai irara ora reipa irara pris oiso taraiapa, Easi Jisas vigei togaparevoi vao-ia reo ruu. Uva va-a eva oa iava oiso vovoupaaepa ra voa raga rera-ia pitu ovoieive. Uva oirara ragapa uriripaaepa rera-ia pitu arapa.

*Jisas Akeiva Sisa-pa Takis Vatesa
(Matyu 22:15-22; Mak 12:13-17)*

20 Oire uva rera siituepaiva. Oa iava oevu tagorovira aruiva rera iare. Uva kuvuvuiva oisoa torevoko pitupitu pura ragapaive rera ruvara-ia, vo osa rera siituepaiva. Uvare oiso rugoopaaepa ra ora rera raga vo reoaro-ia rera iava gasiive auepa reito gavman. Ra gavman vavaearo-ia

---

✧ 20:16: Lu 19:27; Ro 3:4, 6, 31   ✧ 20:17: Sam 118:22-23

✧ 20:18: Ais 8:14-15

rera tovoive. ²¹ ☆ Oisi-a eisi osa rerare oiso puraaepa, “Tisato, vii vo reoaro-a torevokoa oa vatepariveira oirara rutupa. Uvare viapau oiso rei vaisi irarapa uriripauveira. Viapau. Ari vaeavira rutu oirara rutu tarai piepariveira Pauto vo pitupituaro-ia. Oa uvupaiveira oiso purapasa, Oiraopavira rutu!” ²² Uva apeisi vai vovoupauei vao-ia vigei vaaro Reo Taisi? E torevokopai ra Sisa-pa takispaviei?” ²³ Vo osa Jisas vo kuuvu-ia tarairoepa va eveioro. Oa iava oiso puraroepa voea tavioro, ²⁴ “*Oire oa-ia monia vai ragai kareke pieta. Vao oa-ia irou puaaro toupai? Ora irou vaisiaro toupai vo va varaaro-ia?*” Uva oiso puraaepa, “Ari King Sisa!” ²⁵ ☆ Oa iava Jisas oiso puraroepa, “*Oire rera vaaro Sisa oa rera vateta Sisa. Ari vao Pauto vaaro, oire ra Pauto vateta va.*” ²⁶ Oire uva va-a eva oa iava viapau oiso rera rauiva vao-ia rera vo reoaro vo oirara osireiaro-ia. Oa iava rirovira rutu rugorugoo iraopaaepa vo reo-ia vao oa pukoreva voeare. Osa iava ora tape pieaepa rutu.

Jisas Akeiva Rore Ira Kopiuro Ra Ita Vorevira Torero

(Matyu 22:23-33; Mak 12:18-27)

²⁷ ☆ Oire uva Sadyusi-pa irara iava oevu urioaepa rera iare Jisas [oea oisoa oiso purapaave, “Voeao kopii irara, viapau uvuipaa ra vorevira torepaaave.”] ²⁸ ☆ Oa iava rerare oiso puraaepa, “Tisa, Moses oreovu rigatoreva vigeipa oiso, Vosa iravu kakae pura asavira kopiuro riakovapa, oire ra araokoto oira ita oureve. Oire

☆ **20:21:** Jo 3:2 ☆ **20:25:** Ro 13:7; Lu 23:2 ☆ **20:27:** Ap 23:6,
8 ☆ **20:28:** Diu 25:5

ra rerapa ro kopiito oira-ia kakaeto purareve araokoto. Eisi osa toupai Reo Taisi. ²⁹ Uva oevu erao vatara rutu (7) oaraovu oea oisoa toupai. Uva avaioto vo arao iava riakova oureva. Oire uva kakae kavau asavira kopiiproepa oira arova. ³⁰ Uva kikooto ita oira oureva o-ia riakova. ³¹ Oire uva vo pevapato ita oisi raga oira oureva ita. Uva oisi raga-a eisi osa vo arao rutu voeao oira oisoa oupaive. Oa iava kakae kavau asavira raga oira arova vo arao rutu oisoa kopiipaave. ³² Uva vo arao isivaaro iava utupavira kopiiopa. ³³ Oire uva vo vokio-ia oa-ia kopii irara oiso vorevira toreaverea, uva iroutoapa oira perea o-ia? Ari ita, vo arao voeao erao vatara (7) oea oisoa oira oupaive. Oa iava voea rutu vatuavaaro-a.”

³⁴ Oa iava Jisas voeare oiso puraroepa, “*Voea-ia oirara ora riakora vo vokio iava, voea-a oea ora oupaaveira.*” ³⁵ Ari voeao oirara Pauto oearo oiso puraroverea, Uvuipatai ra vorevira tootoota toreoro, voeao oea viapau oiso ora oupaaverea. ³⁶ ✧ *Oea viapau uvuipaai ra kopiiave ita. Oea oiso raga ita toupaverea oiso osa purapurapa irara ensel, vo rara Pauto voea vorevira tore piereve kopii tapi iava. Oire ra oiso toupai vera ovii iraraaro Pauto.* ³⁷ ✧ Ari ita, Moses tapo roroio pievira rutu vigei tavireva oiso, Kopii irara vorevira torepaaverea kopii tapi iava, vo siposipo oa-ia gare kairi evaoa rovaepa. Oa-ia ita oiso puraroepa Pauto, Ragai-a Pautoaaro Ebrahim, ora Pautoaaro Aisak, ora Pautoaaro Jekop. Voeao oea urauraaro tootoovira toupaverea. ³⁸ ✧ Ari ita,

---

✧ **20:36:** Ro 8:16-17   ✧ **20:37:** Eks 3:6   ✧ **20:38:** Ro 6:10-11

viapau oiso kopii irara reraaro-a Pauto. Viapau. Ari voeao reraaro oea tootoopaai rutu vo rera osireiario-ia.”

³⁹ Oire uva oisi-a eisi osa puraroiva, oearovu riro tarai irara iava Reo Taisi-ia oiso puraaepa, “Tisato. Vearovira rutu eisi osa reouei.” ⁴⁰ Oire uva va-a vao oa iava uriripaaepa vorevira Jisas ake arapa.

Jisas Farisi Akereva Auere Kraisa-pa Vaisi Vituaro Iava

(Matyu 22:41-46; Mak 12:35-37)

⁴¹ Oire uva oiso voea akereva, “Apeisi iava oiso purapataveira, Asi Kraisa Devit aaotoaaro ro vo rasio raga iava? ⁴² ☆ Uvare vao-ia Sam Vuku Devit raga voari tuariri oiso puraroepa Kraisa iava, ‘Turaro Pauto rore ragai reraaro Turaro oiso puraroepa, Vova pauu ragai vaaro-ia oira-papa varata ⁴³ vo tugurasa uva voeao viiva keripa irara tovoaverea taru vii kokotoaro reroaaro.’

⁴⁴ Oire uva rera raga Devit turarovira Kraisa vaisireva. Uva apeisi ragavira ita oiso purapataveira, Kraisa Devit aaotoaaro, ira Devit sirova kavauroepa?”

Jisas Voea Vosireva Voeaopa Oea Reo Taisi Iava Siposipopaveira

(Matyu 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 11:37-54)

⁴⁵ Oirara rutu touvira toupaveira Jisas vo reoaro uvupaaro. Oa iava disaipelre oiso puraroepa, ⁴⁶ ☆ “Vearovira rutu Reo Taisi-ia tarai irarava siitueta. Evoea riro oiso ruipa irara, ra riro kaekaepa

☆ **20:42:** Sam 110:1; Ap 2:34 ☆ **20:46:** Lu 11:43

kuvuparo-ia kuvupaave oritopaoro. Ra varava vokapaive. Evoea oea rirovira oiso ruipapaaveira ra voeava oirara oiso purapaave avivikepaoro, Vearo voki, voraro uupa tapiro. Ora oiso tapo ruipapaaveira ra rovopa tavuki-ia paupaave vo Reo Taisi Uvupa Keparo sovara-ia. Ora riro varaopa ruipa irara rovopara paupara vo vurei aiopa voki-ro-ia. ⁴⁷ Oea vo riakoro vo keparoaro-ia koatapaaveira vairo varaaro ou ragapasa vairo keakeapaoro raroe riakora. Oire ra vo pitupituro vataupaoro riro kaekaepa variriro purapaive. Uva oisi-a eisi osa iava voea vaaro voria riroa rutu ouiverea siitoka vavata.”

21

Apotava Riakova Iria Tauoa Vateeva Pautoa-pa (Mak 12:41-44)

¹ ✧ Oire uva Jisas voeava vurapareva vo Rovopa Kepa Tugoropa Kepa sovara-ia toupaooro, ovusa voa sirao vate vikipaiva bokis-ia moni tovopaooro o Pauto oiraaro. ² ✧ Oa iava iriavu apotava raroeva tuereva Jisas, ovusa gare isirei-ia vikiopa moni isirei bokis iare. ³ Uva va-a vao oa iava Jisas oiso puraroepa, “*Oiraopavira visiire oiso puraparai, O-ia apotapava raroeva iria gare isireivi vikievoi ora oira iava sopaua rutu tapo, oa-ia oearovu rutu-ia puteevoi.* ⁴ Osa voeao oea riroara moniara toupaiivoi oara iava oaravu-ia sirao vate viki ragapaiivoi Pautoa-pa. Ovusa o apota iraopaoi rutu. Oa iava ora oira vaaro rutu viki ovoievoi moni-ia. Uva viapau oai ora oirapa aio voripasa.”

✧ 21:1: Mk 12:41-44 ✧ 21:2: Mk 12:42

Vo Jisas Oiso Puraroepa, Tugoropa Kepa Opesi Ovoiperea

(Matyu 24:1-2; Mak 13:1-2)

⁵ ✧ Uva oeavu oirara ora reopaaepa Rovopa Kepa-ia Tempel oiso, uvare vo kepa oritoiva vearopara-ia avekeara ora varao sirao vatero oara oisoa vatepaive Pautoa-pa. Oa iava Jisas oiso puraroepa, ⁶ ✧ *“Vara-a oara kekepatavoi. Ari vo vuutao-ia vao oa urioperea, ra viapau iriai aveke vai eakave iriai ivara-ia aveke vai osa toupave. Oara rutu evara kururu piroverea koveoro. Vo osa vara rutu-ia vikiavere voraro voeao keripa irara.”*

Jisas Riroa Iava Siraoa Ora Tavaka Disaipel Tavireva Oarea Karekeperea

(Matyu 24:3-14; Mak 13:3-13)

⁷ Uva rera akeiva oiso puraoro, “Tisa, aa vo vuutao-a oa-ia va vao vuria karekeperea? Uva eake iava va reesiioverea, ra va iava oiso va eveiio, O, ari va-a vao oa karekesa tutuu-voi?” ⁸ ✧ Oa iava Jisas oiso puraroepa voeare, *“Voeaopa ora vatatopo iraopata vearovira. Teapi visii keaive. Riro irara rutu uriopaaverea ragai vaisiaro-ia ora vaisipaoro, oiso purapaaverea, Ragai raga-a vao-ia Krai. Uva oiso tapo pura-paaverea, Vo vuuta-a vao-ia oa tutuu pievoi. Oire ra viapau oiso voea sirova utupata.* ⁹ Ari ita, utupau uva riroara iava tatuara upoara uvutaverea taru. Oire ra viapau oiso rikerikepata uriripaoro. Oara-a evara kareke rovperea, ovusa Ovoioipa Voki kareke asavira touve.”

¹⁰ ✧ Uva oiso voea tavireva, *“Osaravu oa*

✧ **21:5:** Mk 13:1   ✧ **21:6:** Lu 19:44   ✧ **21:8:** Lu 17:23

✧ **21:10:** Ais 19:2

osaravu tapo ora upoaverea. Ovusa iravu king voeaaro iravu king voeaaro tapo ora upoaverea.

¹¹ Uva riroara aue ravurikeara karekeperea vo rasitua-ia, ovusa uvarovu rirovira ogoepaave. Ora riroara upiara karekeperea, ovusa vuvuiua-ia riroara reesiara keketaverea ora osasararovu rutu, varao oara visii uriri pieverea ora karekepaoro.

¹² ✧ *“Oire uva vara-a varao oara ora kareke asavira toupaverea, ovusa visii ragai voeaaro visiigoa oiso raupaive visii vuri piepasa. Ora tapo visii iava gasipaiverea Reo Taisi Uvupa Keparo sovava-ia visii rovirieipasa kortua-ia. Oa iava visii tovopaiverea tuukepa keparo-ia. Aue iava uvare oiso vovoupaaverea ra ragai vaisiara akaipa piepaive eisi piepaoro. Ora king irara puaaro iare visii sipopaiverea ora gavman irara oisore ra ragai iava siposipopata.* ¹³ Oire uva va-a vao visii vo raivaaro vao iava Vearo Sipoipo tavitavipaoro.

¹⁴ ✧ Uva oisi-a eisi osa iava uvui iraopatai ra rugorugooara oavisii rukupata. Auepa teapi oraivaroi vatatopo rovopata ravaavira, oa-ia voea aatotaverea reoreoara oavisii-ia. ¹⁵ Ari ita, ragai raga visii gisipoaro-ia reoparaverea visiipa vearoa taraia vatepaoro. Oire ra voea oea visiiva keripaave, viapau oiso uvuipaave ra visiiva ora kaureopaave vo reo-ia vakupaoro vao oa vatepaa visiipa.

¹⁶ *“Ora voea tapo aite irara oavisii, ora aako riakoro oavisii tapo, ora araoko irara, ora taataa riakoro oea tapo visii tovopaiverea vo visiiva keripa irara vavaeoro-ia. Oire ra visii iava oearoi*

upopaiverea. ¹⁷ ☆ Ora oirara rutu tapo oea visiire vuri vovou iraopaaverea. Eake iava? Uvare ragai vaisiaro toupaverea visii-ia. ¹⁸ Ari ita, ra viapau oiso visii kukuearo iava ouai orua vai opesiko ragape, vo rara virivarivira toupataverea Pauto vavaearo-ia. ¹⁹ ☆ Goruvira rutu toupataverea. Ra va iava visii vaaro Oiraopa Tootoro outaverea vorevira.

Jisas Jerusalem-re Oiso Puraroepa Ra Opesi Ovoiperea

(Matyu 24:15-21; Mak 13:14-19)

²⁰ ☆ “Ari ita, vo utupaua uva viurupa irara keketaverea, ovusa Jerusalem-ia kovokovoiverea. Oire ra va iava vo vuuta eveita oiso, Uruia vuri piepa vuuta vao-ia oa tutuu pievoi. ²¹ Uva vo voki-a vao oa-ia Judia-ia tou irara uriri iraopaaverea, ra toriverea pukuiara iare. Ovusa voeao oea Jerusalem urui sovara-ia toupaveira oea uvui iraopaai ra va kavuiverea uvai ragare avaoro. Ovusa voeao oea vo urui vatuaro-ia toupaveira viapau oiso uvuipaai ra karea viro vo urui sovara iare. ²² ☆ Uvare vo voki-a eva oa-ia Pauto vuriara vorevira kare piereverea. Oire ra oisi iava vo reo oa epao Tugoropa Vuku-ia oiraope rutu. ²³ Uva siraovira rutu-a vairopa taruko riakovi, ora vairopa tapo airoa sikeo kakaero roro piepaiverea vo vuuta-ia eva. Ari ita, riroa rutu siraoa oa vo rasio-ia karekeperea. Uva va-a eva Pauto vo kasipuaroo voe-ia voeao oirara karekeperea. ²⁴ ☆ Uva aue-ia toorioara voea toepaiverea. Ra va iava keripa

☆ **21:17:** Mt 10:22 ☆ **21:19:** Re 2:7 ☆ **21:20:** Lu 19:43

☆ **21:22:** Ais 63:4; Dan 9:24-27 ☆ **21:24:** Dan 8:13, 9:27, 12:7;

Re 11:2

irara voea tuukeive. Oire voava voea ouoro voeava avaave osararovu sovara iare. Ra voa toupave, ovusa osararovu raga iava *Jerusalem-ia tasive vo urui upooro*. Oire ra oisi raga toupave vo vuutao rutu-ia rekasisa, oa-ia oearovu vova ratau tou irara iava oea osararovu iava opesiaverea.

*Oirato Oviitoaaro Ira Voreroverea
(Matyu 24:29-31; Mak 13:24-27)*

²⁵ ✧ “Uva oaravu rutu reesiara karekeperea taru aue-ia ravireo ora kekira ora aaviikoara. Ora vo rasitoo-ia uva oirara rutu vovouaro vuriaverea rutu uririoro auempa toruva gurukoaro uvuoro, ovusa pokoo viro avakava-ia. ²⁶ Oirara rutu varao iava rirovira rugorugooapaaverea oara vo rasio-ia karekeperea. Oire ra va iava voeare vovouisiro rirovira uriri iraopape rutu. Ra avavaraopaoro osireiara iava kovepaaverea. Eake iava? Uvare aaviikoara ora tavariopaoro vuvuiua-ia rikerikepaperea. ²⁷ ✧ Vosa va vao karekeperea, oire uva ragai Oirato Oviitoaaro tueiverea oirara rutu, ovusa iriavu rukuta sovara-ia uriora riroa rutuva gorua ora riroa ragai vaaro keraria. ²⁸ ✧ Oire uva vara-a evara oara rovpaperea karekepaoro. Uva vo vuuta-a eva oa-ia toretaverea ora visii iava torevokovira kukueara kae pieoro taraasa. Uvare vo vuuta-a eva Pauto vaaro visii vorevira ousa, oa pou virosa tutuu piepai.”

*Fik Ova Oa Vo Pitupituario-a Vuutara
Rovirieipasa
(Matyu 24:32-35; Mak 13:28-31)*

✧ 21:25: 2 Pi 3:10, 12 ✧ 21:27: Re 1:7, 14:14 ✧ 21:28: Lu 18:7

²⁹ Oire uva va-a vao oa iava oavu reo ruu vatereva Jisas voeapa. Oa-ia oiso puraroepa, *“Fik ova kekepataveira ora oevarovu tapo.* ³⁰ Oire vosa vo evao keketa ovusa aruapaive airepa guruvaro purapaoro, oire ra va iava taraita oiso, Raipipa vuuta tutuu piepai oa-ia ravireo rororovere. ³¹ ✧ Eisi raga ita-a oiso osa vara keketaverea varao ovusa karekepape. Oire ra vara iava vearovira taraita oiso, Pauto vo vuutaaro tutuu pievoi. Vao oa-ia ora rera voeaaro vorevira ouparevoi rara ora rerapa voea tokipasa.

³² *“Oiraopavira rutu oiso osa visii tavipaavoi, Oirara rutu voeao vo vuutao iava oea kopii asavira toupavireea, ovusa vara evara karekeperea.* ³³ ✧ Vuvuiua ora rasito oara rutu opesiperea, vo osa ragai vo reoaro viapau rutu oiso opesipe.

Disaipep Irara Vearovira Rutu Uutupaave Ora Vatatopopaoro

³⁴ ✧ *“Ari ita, vearovira rutu uutupata. Teapi aio ragapata vo vokiara rutu-ia spak ragapaoro. Ora viapau oiso ra varao ragare rugorugoopata tapo varaura vo ruiparoaro. Uvare vo pitupituroa evara oara uvuipai ra visii vuri piepaive. Ovusa vao Turaro vo vokiara ravotovira raga visii iare pou piro. Oiso rutu osa kuverava atari kare-ia poupa viroveira voea kuverapaoro sita pievira.* ³⁵ Oire uva vo voki-a vao oa voeao oirara rutu kuveraverea vo oea rasitoa rutu-ia toupaveira voea-ia vakoravira pou virooro. ³⁶ ✧ Vuutara rutu-ia vokiara rutu-ia uutupata tupaoro Pautoa

---

✧ **21:31:** Mt 3:2   ✧ **21:33:** Lu 16:17   ✧ **21:34:** Mk 4:19; Lu 12:45; 1 Te 5:6-7   ✧ **21:36:** Lu 18:1

iare variripaoro, ra visii vatepareve gorua. Oire ra va iava vara rutupa varao oara virivaripata oara visii-ia karekepaperea. Ora vo osa tapo vo utupavira uva ragai ruvara-ia toretaverea vo ragai osireiario-ia.”

³⁷ ✧ Vokiara rutu-ia Jisas oisoa oirara rutu siposipopareve voea tarai piepaoro vo Tempel-ia. Oire uva vokiario pukuia-ia oisoa toupasa vorevira kareparo vao oa vaisipaiveira oiso, Oliv Kovo Pukui. ³⁸ Uva oirara rutu oisoa vokipaua rutu torepaoro rera iare uriopaave rera vo reoaro uvupasa Tugoropa Kepa-ia, vo osa voea siposipopareve.

22

Judas Reo Ovoi Purareva Jisas Vatesa Reipa Irarapa

(Matyu 26:1-5, 14-16; Mak 14:1-2, 10-11; Jon 11:45-53)

¹ ✧ Oire uva vo voki-a vao tutuu pieva oa-ia Jiu-pa irara bret-ia aioive vao oa-ia viapau yisa vai. Vo vokiore oisoa rugorugoopaave oa-ia Pauto Isip iava Isrel-pa irara oureva voea oriruoro. Ovokia-a vao oa oiso vaisipaive oiso Tagausapa Pasova Ovapa Vurei. ² ✧ Uva voea reipa irara voeao iava koruou purapa irara pris, ora voeao riro tarai irara Reo Taisi-ia oea rutu rirovira uriripaaepa oirara asavira. Oa iava oiso puraaepa, “Apeisi vai ragavira rera upopai rara ro-ia Jisas?”

3 ☆ Oire uva va-a vao oa iava Seten Judas sopaaro-ia ora kiuroepa. Ro ira oisoa vaisipaive oiso, Iskariot. Voea iava katai tau erao (12) disaipel rera. 4 Oire uva voea tapo reipa irara ora reoroepa pris ora reipa irara voeao oea Rovopa Kepa-ia Tempel oisoa uutupaave. Oea rutu ruvara-ia raiva taraaroepa Jisas kosi piesa voea vavaearo iare. 5 ☆ Osa iava rirovira rutu rorupaiva. Oire uva oavu reoa goruiva rerapa moni vatesa. 6 Osa iava Judas voea vo rearo aatoreva oiso puraoro, “Vearopai.” Uva va-a vao oa iava ora rerapa raiva taraaroepa rera kosi piesa Jisas voea vavaearo iare. Oa iava oiso aueparoepa ra arakasi vuuta vai kekereve vao oa-ia viapau oirara vai Jisas tapo toupave.

*Disaipeltoarei Tagausapa Vurei Vatatoposiva
(Matyu 26:17-25; Mak 14:12-21; Jon 13:21-30)*

7 ☆ Vao Tugoropa Voki Yis Asa Bret vo vokiario oa karekeepa. Oire uva vo vokia-a vao oa-ia oisoa sipsip vai kopii pieive koruova vai aue iare Tagausapa Vurei Pasova. 8 ☆ Osa iava Jisas Pita vaio arureva ora Jon oiso puraoro, “*Irapasiei ragaipa Pasova Vurei vatatoposa ravaavira ra va aiope.*” 9 Oa iava oiso rera akesiva, “Ovu-ia vo aio ravaaveare?” 10 Uva oiso vaiterei tavireva, “*Uvusi. Jerusalem-ia kare uvirosivere. Oire iravu veiva aivarorevere raivaaro. Ira uuko ovi kae- parevere rirova-ia pitokava. Ra rera sirova utusi vo kepa-ia koatasa oa-ia koatasa kareparovere.*”

☆ 22:3: Jo 13:2 ☆ 22:5: Sek 11:12 ☆ 22:7: Eks 12:18-20; Diu 16:5-8 ☆ 22:8: Lu 19:29; Ap 3:1

¹¹ Oire uva rera-a ro ira vo kepaaro-a tavi rovosi-vere rerare oiso puraoro, Tisa oiso puraroi, Ovu-ia ragai vo tugiario epao tavete tugi oa-ia ragai voeaaro tapo disaipel Pasova Vurei aiopaavere?

¹² Oa iava vei tavirevere oiso, Otugivu-a vao riroa oa epao oiso viara-ia. Oa-ia aue epao *tebolara ora paupara*. Oire ra vo tugi-ia Pasova Vurei ravaasi.”

¹³ Uva va-a vao oa iava avasiepa. Oire uva oisi va kekesiva oiso osa Jisas taviroepa. Osa iava Pasova Vurei ravaasiva voa.

*Jisas Komunion Aio Vatoreva Voeapa Disaipel
(Matyu 26:26-30; Mak 14:22-26; 1 Korin 11:23-25)*

¹⁴ Oire uva vo vuuta-a vao oa pou piropa, oa iava Jisas tebol-ia pauroepa. Uva voea aposel irara rera tapo voa pau ovoiaepa. ¹⁵ Uva voa oiso voea tavireva, “*Oiso ruipa iraoparai ra visii tapo vao Pasova Vurei aio rovopaavoi, uvare utupavira riroa siraoa oupaavoi rara*. ¹⁶ ✧ Uva visii tavipaavoi oiso, Viapau vorerivira Pasova aioavere ita vo rutu rekasisa uva va vao oiraopere rutu Pauto vo Saraaro sovara-ia.”

¹⁷ Oire uva kap oureva. Oa iava oira-ia okarovu puraoro va-ia vearo vaisi purareva Pautoa-ia. Oa iava oiso puraroepa, “*Vao outa, ra va roo pieta ora visiipa*. ¹⁸ Uvare oiraopavira visii tavipaavoi oiso, Vo vokio ora vo utupaua uva viapau wain kuear-ia ukaioraverea vo rutu tugurasa uva Pauto vo Saraaro karekeperea.” ¹⁹ Oa iava bret oureva va-ia vearo vaisi purasa Pautoa-ia. Uva va puteputeoro voeapa va vatepaoro oiso puraroepa, “*Vao-ia*

✧ **22:16:** Lu 14:15; Re 19:9

ragai iava varaua. Oa vatepaavoii visii tauvapasa. Oa iava ragaire rugoopataverea.” ²⁰ Oire uva va aioivoiva ita, oisi raga piereva aue-ia wain karo kap-ia ouoro. Oava oiso puraroepa, “*Eva airepa agiagi Pauto vaaro o-ia revasiva ragai iava. Iria petoavoii visii tauvasa.*”

²¹ ✧ “*Ari! Rera kekepata ro-ia ira vavaearo ragai vate ruipaparoii voeao vavaearo iare ragaiva keripa irara. Ro-ia ira ragai tapo touparevoii vo-ia tebol.*” ²² ✧ Iu. Ragai Oirato Oviitoaaro vo raivao sirova uturavere Pauto oa reesireva ragaipa. Ari ita, uva siraovira rutu rerapa ro ira ragai kosi piepare rara voeaopa ragaiva ora keripa irara.” ²³ Osa-a eisi osa iava voea raga ora akeakepaaepa oiso puraoro, “*Iroutoa rutu-a vigei iava ira vo pitupitu vao puraparevoii?*”

Disaipele Irara Ora Kaureopaaepa Ora Voea Raga Oiso, Irouto Vigei Iava Reiparoi?

²⁴ Oire uva voea disaipele ora kaureopaaepa ora reopaoro. Uva oiso purapaaepa, “*Iroutoa vai vigei iava reiparoi?*” ²⁵ Oa iava voeare oiso puraroepa Jisas, “*King irara osararovu voeaaro oiso toupaveira reipa irara voea voeaaro. Oa iava voeao oea-ia gorua toupaveira voea oirara oaive voeao tokipaveira. Oea oiso ora vaisipaaveira oiso, Vigei vearo pitupitu purapa irara oirarapa.*” ²⁶ ✧ Ari viapau uvuipatai ra oisi piepata oiso. Viapau. Ari vosa ro ira visiipa oiso reiparo, ira oiso viovoko visivi visii reroarovi toupareve. Ari ro ira visiipa reiparo, ira oiso tou iraopareve visii

---

✧ **22:21:** Jo 13:21-30 ✧ **22:22:** Ap 2:23, 4:28 ✧ **22:26:** Lu 9:48

kovopatoaaro visii tauvapaoro. ²⁷ Irouto-a reito? E pasi ro-a ira aioa-ia pauparoi? E pasi kovopato rerapa aio tovoparoi sipopaoro? Eera ro ira aioa-ia pauparoi, eera raga ita. Ari ita, ragai visii vuruvuruaro-ia toupaaivoi oiso, Kovopato visii tauvapaoro.

²⁸ ✧ *“Voari tuariri uva orekerovu karekepaera ragai-ia varao tavaka vovouro. Oara ragaipa riroara vavata vatepaivora, vo osa ragai tapo toupata vora. Uva viapau ragai kavupata vora.*

²⁹ ✧ Ari ita, Aite ragai reesireva oiso ra oirara rutupa reipaoro voea tokipaa. Eisi raga ita osa visiipa vo reesi vateaverea. ³⁰ ✧ Oiso ra tokia vao ragai vaaro oa-ia aiotaverea ora ukaiotaverea vo ragai reraaro-ia tebol. Uva oiraopavira king varaaro-ia paupara paupata verea. Oa iava voa tupaoro oiso toupata verea, Reo rovirieipa irara visii vigeipa Isrel katai tau erao (12) sararo Jiu-pa irara.

Jisas Pita-re Oiso Puraroepa, Ragaire Isivau-vere

(Matyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:36-38)

³¹ ✧ *“Auoro Saimon, Saimon uvuri! Seten visiire arereva oiso ra visii roporoporeve voeao raverave vovou irara veraveraoro. Oiso osa wit rogetaaro veraverapaiveira oira aioaro ariarava. ³² ✧ Ari ita, vii tauvapaoro varirirai, oiso ra vii vaaro oirao pie vovou viapau raveravepape. Ra va iava ora poreu verea vorevira voreoro ragaire. Oa iava araoko irara oara goru pieriverea rutu.”*

✧ **22:28:** Hi 2:18, 4:15 ✧ **22:29:** 2 Ti 2:12 ✧ **22:30:** Lu 14:15; Re 19:9 ✧ **22:31:** Jop 1:6-12; Amo 9:9 ✧ **22:32:** Jo 17:9, 15, 21:15-17

³³ Oa iava Pita rerare oiso puraroepa, “Turaro. Easi vatatoporai, oiso ra vii tapo tuukea iare avara. Ora oiso tapo ra vii tapo kopiira.” ³⁴ Uva Jisas Pita-re oiso puraroepa, “*Vo rupao-ia vo osa kookai gau asavira touparevere, ovusa vo peva purari oiso purapaoro, Viapau taraiparai eera-ia Jisas.*”

Bokis Moni Iava Ora Ogataara Ora Toorio

³⁵ ✧ Oa iava Jisas voea rutu tavireva oiso, “*Voari tuariri uva visii sipoava. Uva viapau auero vai kaeoro avataepa moni bokisro vai, ora ogataara vai, ora tasipara vai, ora toorioara vai. Uva vo vuuta-a eva oa-ia oaravu avu vaipa apotataepa, eke viapau?*” Oa iava oiso puraaepa, “Viapau.” ³⁶ Oire Jisas oiso voeare puraroepa, “*Ari ita, irouto vo vokio-ia moni bokis vaiva toupareve, oire ra vava avaro aue tapo ogata. Ora aue tapo toorio vai. Ari vosa viapau iraipe ira ruvara-ia, oire ra kuvupatoa vai-ia monia vai ou rovoreve ora rerapa irai toorio vai vorisa oa-ia.*” ³⁷ ✧ Eake iava? Uvare Tugoropa Vuku oiso puraepa, ‘Rera tapo takuvuiverea vuri pitupituro purapa irara tapo.’ Oire uva oiso visii tavipaavoi ra vo reo eva oiraope rutu vao oa karekeepa ragai iava. Ari ita, vo reoro rutu varao Tugoropa Vuku oara purava ragai iava, evara-a oara oiraosa auepai rutu.” ³⁸ Uva disaipel irara rerare oiso puraaepa, “Turaro. Kekepari? Easi igei ruvara-ia vaiterei-ia vaitereo toorio vaio vo-ia.” Oa iava voeare oiso puraroepa, “*Ovoiei.*”

✧ **22:35:** Mt 10:9; Lu 9:3, 10:4   ✧ **22:37:** Ais 53:12; Mk 15:28

*Jisas Variria Purareva Getsemani-ia
(Matyu 26:36-46; Mak 14:32-42)*

³⁹ ✧ Oire uva Jisas riro urui kavuoro avaroepa Oliv Kovo Pukui iare oiso osa raga oisoa piepareve vokiara rutu-ia. Oire uva disaipel irara rera sirova utuaepa voare. ⁴⁰ ✧ Oa iava voa pou viro ovoioro oiso voea tavireva, “*Variripatai. Ra va iava varao kokarapara viapau visii-ia poupa piro visii kove piepaoro.*” ⁴¹ Oa iava voea arova gare visivi avaroepa. Uva voavi kokoto rekuroepa varirisa oiso puraoro, ⁴² ✧ “*Aite. Vosa ruipapau ra ragai iava o kap verari iria agasioi rutu aue iava siraoa vo vavataaro. Uva viapau uvuipau ra ragai vo ruipaaro sirova utuu. Viapau. Ari vii raga vo ruipaaro sirova utuu.*”

⁴³ Uva va-a vao oa iava iravu ensel vuvuiua iava vararoepa rera goru piesa. ⁴⁴ Oire uva riroa siraoa sovoreva Jisas ora rera-ia. Oa iava goru-vira rutu variriroepa. Uva rirovira rutu pupuraki iraoroepa oiso osa revasiva iria kosikosio viropa rera iava rasiua arore kovekovepaoro.

⁴⁵ Uva variri opesiroiva, rera voeaaro iare voreroepa disaipel. Oa iava voea kekereva, ovusa uusipaaepa. Uvare rirovira siraopaaepa, oa iava rurapaiva. ⁴⁶ Osa iava voea erao piepaoro oiso puraroepa voeare, “*Eakere uusipatai? Toreta ra varirita. Teapi kokarapa vovouro visii iare uriope visii kove piesa.*”

*Judas Jisas Tovoreva Keripa Irara Vavaearo-ia
(Matyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:3-12)*

✧ 22:39: Lu 21:37 ✧ 22:40: Mt 6:13 ✧ 22:42: Jo 5:30, 18:11

⁴⁷ Oire uva Jisas touvira raga reoreoparoepa, ovusa riro irara rutu urioaepa. Uva rera ro Judas voeao raga iava aposel irara ira voeapa iraroepa. Oa iava Jisas iare tutuu piereva rerava uugaasa.

⁴⁸ Uva Jisas oiso puraroepa rerare, *“Judas. E Oirato Oviitoaarova uugaapauei, oiso ra keripa irarapa rera kosi pieri, eke?”*

⁴⁹ Oire uva voeao disaipel irara oea Jisas tapo toupaiava, oea voea kekeoro voea-ia taraiapa oiso, Asi vo vuuta-a vao oa-ia karekepai vao vuria. Oa iava oiso puraaepa, *“Turaro, oiso ruipapaiei ra voeao upoio vara-ia toorioara, eke?”*

⁵⁰ Oire uva va-a vao oa iava iravu voea iava Rovopato Pristo kovopatoaaro uvareoaro toereva rera pakooro oisova oirapapa varata-ia. Oa iava voava koveepa. ⁵¹ Uva Jisas rera kekeoro oiso puraroepa, *“Ae! Vo pitupituo eakari!”* Oa iava rera kokiaro-ia vavaea tovoreva rera iava uvareoua vore pieoro. Osa iava rera iava vorevira vearoepa.

⁵² ✧ Oire uva Jisas voea voeao reipa irara pris irarare vo reoro purapareva, ora voeao Tempel-ia uutupa irarapa reipa irara, ora voeao Jiu-pa irara oira vasi irara oea rutu urioaepa rera rausa. Uva voeare oiso puraroepa, *“E toorioarava uriotai ora kakuara, eke? Oire uva oiso pai rutu visiipa, Kavirupatoa vai ira tuukesa uriotai varava evara, raa?”* ⁵³ ✧ Ari ita, vokiara rutu-ia oisoa visii tapo toupaa vo Tempel-ia. Uva eakepa oisoa voa ragai-ia pitu asapata? Eagara! Va purata. Uvare vo vuuta vao-ia visii vaaro oa-ia rupa vovou vo goruaro riropai rutu.”

Pita Oiso Puraroepa, Viapau Eera-ia Taraiparai Jisas

(Matyu 26:57-58, 69-75; Mak 14:53-54, 66-72; Jon 18:12-18, 25-27)

54 ✧ Oire uva oisi-a oiso osa reoroiva, rera-ia pituiva. Oa iava rerava avaaepa. Uva rera koata pieiva Rovopato Pristo vo kepaaro-ia. Uva Pita rera sirova uturoepa. Oa iava voa rerapa tauaivi toureva. 55 Uva voa vo kepa kasuraaro sovara-ia tuitui kasi puraiva. Oa iava vo kasi-ia tuituipaoro paupaaepa. Oire uva voa-a evoa uva Pita voea tapo pauparoepa. 56 Uva iriavu kovopava rera kekeeva, ovusa pauparoepa tuituipaoro. Oa iava tuupavira rerava vurapaoro oiso puraopa, “Easi ro tapo oisoa Jisas toupaveve.” 57 Vo osa Pita oiso puraroepa ora taeaoro, “Auoo, viapau eera-ia taraiparai irare purauei.” 58 Oire uva va ita isivaaro iava iravu ita rera kekereva. Oa iava oiso puraroepa, “Auoro! Vii tapo iravu voea iava.” Oa iava Pita oiso puraroepa, “Easi ragai viapau.” 59 Oire uva katai vuuta putevoiva, va isivaaro iava iravu ita rirovira oiso puraroepa, “Oiraopavira. Ari rera tapo eera oisoa tapo toupaveve. Rera ro-ia Galili iava.” 60 Vo osa Pita oiso puraroepa, “Auoro! Viapau evo reo-ia taraiparai oa purapari.” Oire uva oisi raga oiso puraparoepa Pita, osa ikavira kookai gau ovoireva. 61 ✧ Uva Turaro Jisas ora poreroepa Pita-va tuupavira vurasaa. Oa iava Pita vo reore rugooroepa oa purareva rerare Turaro oiso puraoro, “*Vo rupao-ia kookai gau asavira toupavevere, ovusa vo peva*

✧ 22:54: Mt 26:58; Mk 14:54 ✧ 22:61: Lu 22:34

purari oiso purapaoro, Viapau taraiparai eera-ia Jisas.” ⁶² Uva va-a vao oa iava Pita atoarova kosiro viropa rataure. Oa iava voa rirovira rutu gau iraoreva siraopaoro.

*Jisas Agesipaoro Rera Upopaiva
(Matyu 26:67-68; Mak 14:65)*

⁶³ ✧ Oire Jisas rauivoiva, rera tovipaiva rera upopaoro. ⁶⁴ Uva rera iava osireito tavuruiva varoa-ia. Oa iava oiso puraaepa rerare, “Oire profet reo purari. Irouto vii taparevoi? Uvare ora vaisipauveira, Profetato-a ragai.” ⁶⁵ Oa iava rera-ia oreorovu rutu takau reoro purapaiva rera-ia.

*Jisas Rovirieipaiva Kaunsel Irara Ruvara-ia
(Matyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Jon 18:19-24)*

⁶⁶ ✧ Ravireo kaero viropa ovusa reipa irara Isrel iava ora guruaepa, ora voeao tapo riro tarai irara Reo Taisi-ia. Oa iava ora voea voeaaro iare Kaunsel irara rerava Jisas avaaepa. Uva oiso puraaepa, ⁶⁷ “Igei taviri. Vii-a Kraiss viigoa roporeva Pauto, eke?” Oa iava oiso puraroepa, “*Vosa visii tavia, ra viapau va oirao pieta.*” ⁶⁸ Ora vosa visii akepaa oarai iava reoara vai, ra viapau ita ragai vo reoaro pukopata. ⁶⁹ Ari vo vokio ora vo utupaua taru, uva Oirato Oviitoaaro oirapapa varata-ia pauparoverea vao Pauto vaaro vo uva riroa gorua toupaveira.”

⁷⁰ ✧ Oa iava voea rutu oiso puraaepa, “O! Ari vii raga-a vao Pauto Oviitoaaro, raa?” Uva oiso puraroepa, “*Ari ita, oiraopavira eisi osa ragai vaisipata oiso, Ragai raga ita vao-ia.*” ⁷¹ Oire

✧ **22:63:** Jo 18:22-23 ✧ **22:66:** Mt 27:1; Mk 15:1 ✧ **22:70:** Mt 27:11; Lu 23:3

uva oiso puraaepa, “Avoeao! Ra eake vaisi vai uvupe vuri vaisi vai rera ruvara-ia. Uvare ora rera gisipoaro-ia vo reo purarevoi oreoa uvuei ita.”

23

Jisas Rovirieiiva Pailat Ruvara-ia Kortua-ia (*Matyu 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Jon 18:28-38*)

¹ Oire uva voea rutu rerava avaaepa Pailat iare. ² ✧ Oa iava voa rovoaepa rera iava gasioro. Uva oiso puraaepa, “Rera-a ro-ia ira kekeiovora vo osa igei sara iraraaro piro pieparevora. Uva igeire tapo koruroera Sisa-pa takis vate arapa. Ari ita, ora vaisiparoveira oiso puraoro, Ragai raga-a Krai. Ragai king.” ³ ✧ Oire uva Pailat rera akereva oiso, “E vii-a Jiu reraaro king, raa?” Oa iava Pailat aatooro oiso puraroepa, “*Vii raga ita eisi purauei.*” ⁴ ✧ Uva va-a vao oa iava Pailat reipa irara pris irara ora Jiu-pa tuvetuvepa irara oeara rutu tavioro oiso puraroepa, “Viapau oiso oavu avu vai vuria vai kekeavoi ro-ia Jisas.” ⁵ Oa iava goruvira oiso puraaepa, “Ae! Ira-a eera vurivira oirara rutu sita piepareveira voea siposipopaoro vo Judia taere-ia. Uva Galili iava rovoroepe evo pitupitu raga purapaoro. Oa iava vo rutu pouro virora va raga purapaoro vo ruture.”

Jisas Rovirieiiva Herot Ruvara-ia

⁶ Oire uva Pailat va uru pieparevoiva, voea akereva oiso, “Esa rera ro-ia Galili taere iava, raa?” ⁷ ✧ Oa iava rera taviiva vo osa rera-ia

---

✧ **23:2:** Lu 20:22; Jo 19:12   ✧ **23:3:** Lu 22:70; 1 Ti 6:13   ✧ **23:4:** 1 Pi 2:22   ✧ **23:7:** Lu 3:1

Jisas taraiparoepa oiso, Vo rasio iava rera orasia oisoa tokipareve rera King Herot. Osa iava Pailat rera iare Herot Jisas siporeva, vo osa Jerusalem-ia toupareva.

⁸ ✧ Oire uva Herot rera kekereva Jisas. Oa iava rirovira rorupareva. Uvare tuariri rutu oisoa rera iava uvupareve. Oa iava oisoa rera keke ruipaparo rutu. Oire uva oiso ruipaparoepa ra Jisas oai purareve ravotoa vai, ra oai kekereve. ⁹ Uva oisi-a oiso osa iava Herot rera akepareva orekerovu ruture riroara. Vo osa Jisas viapau rerapa oreoi pukopareva vara iava. ¹⁰ Oa iava reipa irara pris ora voeao tarai irara Reo Taisi-ia oeara rutu vovio rera ruvara-ia toresa urioaepa uvavi-ia rera rovirieipaiva. Uva va iava goruvira rutu rera togapaoro rera iava gasipaiva. ¹¹ ✧ Osa iava Herot ora rera voeaaro viurupa irara oea rutu Jisas akaipa piepaiva. Ora rera tovipaiva tapo. Osa iava iravu vearoto kuvuto ouiva rera-ia rera kuvusa. Oa iava rera vore pieiva aue iare Pailat. ¹² ✧ Ari ita, voari tuariri uva oisoa Herot Pailat tapo ora keriparo. Uva vo vuutao raga-ia ora agiagisiepa.

*Pailat Jisas Tapasa Evao Parikou-ia Taviroepa
(Matyu 27:15-26; Mak 15:6-15; Jon 18:39–19:16)*

¹³ Oire uva Pailat reipa irarare pris keeraroepa, ora Jiu voeaaro tuvetuvepa irara tapo, ora voeao rutu oirara. Uva ora gurusa urioaepa. ¹⁴ Oa iava voeare oiso puraroepa Pailat, “E rova uriotai ragai iare, oa iava oiso puratai, Ira-a ro oirara rutu vo pitupituroaro piro piereva? Uva rera

---

✧ **23:8:** Lu 9:9; Mk 6:14 ✧ **23:11:** Jo 19:2-3 ✧ **23:12:** Ap 4:27

akeavo vo visii osireiario-ia torevokovira. Oire uvuta! Viapau oavu avu vai vuria vai kekea rera-ia ro-ia vao oa iava rera iava gasitavoi. ¹⁵ Oiso osa raga ita aue Herot ira rera vore pierevorao vore vigei iare, uvare viapau vuria vai kekerevora rera-ia ro-ia. Oire uvuta! Ro viapau oiso oavu avu vai vuria vai purarevora, ra oai iava rera kopii piepe. ¹⁶ Uva voeaopa rera vate rovopaavoi, ra rera ragiive. Oa iava rera iava vaseavere rara. [¹⁷ Oire uva oiso toupaveira vo pitupituo Tagausapa Vurei Pasova vo pitupituario. Ra va-ia Pailat iravu kosi piereve tuukepa kepa iava voea iare.]

¹⁸ ✧ Oa-a vao oa vituario iava voea rutu oirara rirovira kaku pieoro raga pieiva oiso purapaoro, “Rera kopii pieoro Barabas iava vaseri tuukepa kepa iava igei iare!” ¹⁹ Ari ita, Barabas ira oavu upoa kosi piereva gavmanva vo riro urui sovararia. Uva oirato tapo kopii piereva. Oa-a eva oa iava rera tovoiva tuukepa kepa-ia. ²⁰ Oire uva Pailat voeare ita reoa purareva ita. Uvare Jisas iava vasesa aueparoepa. ²¹ Oa iava kaku pieoro ita oiso puraaepa, “Rera tapari evao parikou-ia!” ²² Oa iava ita vo peva pie vuuta-ia vorevira voea ita akereva oiso, “Eakepa? Ro oirato Jisas, aa vao vuri pitupitu purarevora? Viapau oiso rera-ia vuria vai kekeavoi, ra oai iava rera kopii piepe. Uva va-a vao oa iava oiso ruipaparai ra ragai voeaaropa rera vate rovoa, ra rera ragi rovoive. Ra rera iava vasea.” ²³ Vo ovusa rirovira rutu goru iraopaaepa. Oa iava goruvira rutu voea rutu raga piepaoro rerare oiso puraaepa, “Rera

---

✧ **23:18:** Ap 3:13-14

tapari evao parikou-ia!” Osa iava voea vo rearo uvuparevoiva Pailat, goruvira vorevoreripavira rera iava vasereva. ²⁴ Uva va-a eva oa iava Pailat reo goru purareva voea vo ruipaaro sirova utuoro. ²⁵ Uva ro-ia riro kaureoto gavmanva ora upo purapato ira tovoiva tuukea-ia, ira arepaiva oirara, oiso ra rera vore piereve Pailat vorevira voeapa. Osa iava Pailat Barabas iava vasereva voeapa voea vo ruipaaro sirova utuoro. Ari rera Jisas tovoreva keripa irara vavaearo-ia.

Jisas Tapaiva Evao Parikou-ia

(Matyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Jon 19:17-27)

²⁶ Oire uva rerava Jisas avaaepa. Uva iravu-ia oirato pituiva aue Saimon, aue iava rera Sairini urui. Uvare rerava aivaroiva ovusa riro urui-ia kare uvirosa aueparoepa. Oa iava rera vutuoaro-ia evao parikou tovoiva vao Jisas oa kaepareva. Oa iava vava rera sirova uturoepa.

²⁷ ✧ Ovusa riro irara rera sirova utupaaepa. Riro riako tapo airoa rerapa gau eraro-ia gaupaoro utupaaepa rerapa siraopaoro. ²⁸ Oa iava Jisas vaiore oiso purasa ora poreroepa, “*Avairo Jerusalem iava. Opeita gaupata ragaipa. Easi vearopai ra ora visiipa gaupata ora voearopa visii ovii iraraaro tapo.*” ²⁹ Uvuta! Vo utupavira uva ovuutavu urioperea uva oiso puraaverea, Vairo riako, ora vairo kavau asa riako, ora vairo airoa viapau kakae vure roro piepaiva, airoa rutu roruive, uvare viapau ovii irara vai epao siraoa vo vavataaro oupasa. ³⁰ ✧ Vo vuutao-ia oa-ia oiso puraaverea pukuilarare, Igei rakuoro *koveta. Ora*

varaore garepa pukuirovi tapo oiso puraaverea, Igei tavuruoro koveta. ³¹ Aue iava uvare vosa vo vokio-ia oiso ragai piepaivoi osa vo evao oa-ia uuko ovi toupaiivoi, oire ari eake vai puraive vao-ia erako ova?” [Ro Jisas ira oiso toupape osa eva ova vo eva-ia uuko ovi toupai vearoa. Uva erako ova oa oiso toupaiivoi vao erako ova osa voeao vuri irara vova Jerusalem-ia.]

³² ☆ Oire uva Jisas oiso puraroiva, rerava avaaepa ora aitereivu tapo vaitereo aiterea oisoa vuri pitupituro rutu purapasi. Uvare oiso vovoupaaepa ra vaierei tapo rera upoive Jisas. ³³ Uva va-a vao oa iava uvavu poua viropa va vaisiaro, Kukue Keru Pukui-ia opukuia-a vao oa-ia rera tapaiva evao parikou-ia. Oire uva evaiterei tapo tapaiva vao oiso-ia, Iravu oisova oirapapa varata vao Jisas, ari iravu oisova koike varata. ³⁴ Oire uva Jisas oiso puraroepa, *“Aite! Voeao iava vuriara verari. Oea viapau va-ia taraipaai vao oa puraiivoi ragai-ia.”* Uva kuvupara-ia satu visiko purapaiva vara roo piepaoro ora voeapa. ³⁵ Vo ovusa oirara rutu voeava vurapaiva. Ari voeao tuvetuvepa irara Jiu iava oea oiso puraaepa, “Ari oearovu raga oisoa tauvapari. Oire vosa vii oiraopatoa rutu Ropoto Krai Pauto reraoro, oire uva va iava vii raga uvuipau ra ora tauvau.” ³⁶ ☆ Uva vao voea tapo viurupa irara rera tovipaoro putepaiva. Oa iava rera vateiva aue viniga itakopa ovi ³⁷ oiso purapaoro, “Vosa vii Juda kingaro rutu, oire ra ora vii raga ora tauvau.” ³⁸ Oire uva oavu rigatoa

---

☆ **23:32:** Ais 53:12 ☆ **23:36:** Sam 69:21

rera kukuearovi-ia toupaiava. Oa oiso purapaepa, JISAS KING OAIIVE JIU.

³⁹ Uva vaitereo aiterea tapo rera kotoiva aiterea iava iravu rerare oiso puraroepa rera tovipaoro Jisas, “E vii-a Krai, raa? Oire vii raga ora tauvapaoro vigei rutu tapo tauvari.” ⁴⁰ Ovusa iravu vaiterei iava rera uvuoro kasipuoro oiso puraroepa, “Easi vii tapo evo siitoka ourivoi, oiso osa reraei. E viapau Pautoa-pa uriripauei, raa? ⁴¹ Vegei tapo torevokovira vo siitoka ouvevoi oa torevokopai vegei vo pitupituroarova. Ari ro-ia ira viapau vuria vai purareva.” ⁴² Oa iava oiso puraroepa, “Jisas. Vosa turarouvere, uva evo vuuta-ia ragaivire rugoouvere.” ⁴³ Uva Jisas oiso rerare puraroepa, “*Oiraopavira rutu vii tavipaavoi oiso, Vo vokio-ia ragai tapo tourivoi vo Peradais-ia vo roru oupa tapi.*”

Jisas Kopiïroepa

(Matyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Jon 19:28-30)

⁴⁴ Oire uva ravireo vuuta uvuiaro rutu-ia kopiïroepa. Oa iava ravireo utoroiva, rasitoa rutu-ia rupaepa vo rutu tugurasa vo peva vuuta-ia (3 klok) ovaiaro. ⁴⁵ ✧ Vo osa va vao varoua oua oisoa Rovopa Kepa-ia Tempel kotovira toupaiave vo rataoa-ia touua Pauto vo topisiaro iava, oa ariarava oua vuritavira rutu kari piropa, oiso ra oirara rutu Pauto ruvara iare tutuu pieive.

⁴⁶ ✧ Uva Jisas rirovira rutu oiveoro keeraoro oiso puraroepa, “*Aite! Ragai vii vavaearo-ia urauratoa oaa tovoavoi.*” Uva oisi-a oiso osa pura ovoïoro vovouisi vikireva kopii ovoïoro.

✧ 23:45: Eks 26:31-35; Hi 9:8 ✧ 23:46: Sam 31:5

⁴⁷ Oire uva va-a vao oa kekereva ro viurupa irara reitooaro. Oa iava Pauto vaisiario kae pierewa rera-ia vuurapa vaisi puraoro. Oiso puraroepa, “Oiraopatoa rutu ro-ia, torevokoto Jisas.”

⁴⁸ Osa-a eisi osa voea rutu oirara voeao oea urioaepa siituesa oea vara rutu varao kekeiva oara karekeepa. Oa iava ora voea iava kopukopuara tapatapapaoro kareaepa sirao iraopaoro.

⁴⁹ ✧ Vo osa rera Jisas vate iraraaro tauaivi toko pievira torepaaepa, voeao oea Galili rutu iava utuaepa rera sirova. Airorovu tapo riakora airoa vara rutu varao siitueiva.

*Jisas Iava Varaua Tovoiva Aveke Rikui-ia
(Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42)*

⁵⁰⁻⁵¹ ✧ Oire uva iravu oirato voa toreparoepa. Rera vaisiario, Josep eera Juda vo uruiaro iava vao oa oisoa vaisipaive oiso, Arimatia uvava rera-a vearoto torevoko vovouto eera. Reipa irara iava rera-a Kaunsel irara voea vo Jiu. Ari ita, ira ro viapau oiso voeao Kaunsel irara vo vovouaro sirova utuparo vao Jisas kopii piepa vovou. Ari oisoa Pauto vo Saraarore rugooparo vare tuepaoro.

⁵² Ira-a ro ira Pailat iare avaroepa Jisas kopii aresa rera ruvara-ia. ⁵³ Oire uva va-a vao oa iava vo kopii rere pierewa rera tavurusa popotepaua-ia varoua. Oa iava rera tovoreva oavu-ia tova urui. Uva voa-a vo uva rikui tekaiva ravaavira aveke-ia rirova voari tuariri uva oirara-ia viapau oisoa irai tovapaive. ⁵⁴ Oire uva vo voki-a vao orekerovu ravaapa voki aue iare Sabat voki oa-ia Josep vao

---

✧ **23:49:** Sam 38:11; Lu 8:2-3 ✧ **23:50-51:** Lu 2:25

purareva. Oa iava Sabat vokipa tutuu pieva oiso ra karekepe.

⁵⁵ Oa iava vairo riakora Jisas sirova utuaepa Galili rutu iava, airoa Josep sirova ita utuaepa voare vo tova siituesa oiso, Apeisi avu ragavira rera tovaparevoi? Oire uva va-a eva oa tapo kekeiva. ⁵⁶ ✧ Uva rera siitueivoiva, vorevira kareaepa ora vairo vo uruiaro iare. Oa iava voa korovo oviro ravaasa kareaepa varao vearopa geesi oviro. Oire uva Sabat voki-ia reareaaepa oiso osa oisoa purapape Reo Taisi.

24

Jisas Toreroepa Vorevira Tootoopaoro (Matyu 28:1-10; Mak 16:1-8; Jon 20:1-10)

¹ ✧ Oire uva rovo voki rutu-a vao wik vituaro iava, ovokia-ia avaaepa tova iare vo ovirova varao riro geesi oviro aue korovo oara ravaa rovoiva. ² Uva avekere vura ragaiva iria pekaiva vo tova riaaro iare. Oa iava viapau vo tova-ia toupaeva. ³ Uva va-a eva oa iava voa koataaepa. Oire uva voa viapau rera iava varaua kekeiva Turaro Jisas. ⁴ ✧ Oa iava rirovira rugugoo iraopaoro vavagisipaaepa rutu. Uva voa aitereivu oiratoarei kekeiva, ovusa voavi ruvaraiatorepasiepa. Aiterea iava kuvupara rutu sisikorepaiva. ⁵ Oa iava rirovira rutu uririaepa vo riako vairo. Oire uva takua viropa rasiua arore. Vo ovusa vaiterei oiso vaiore purasiepa, “Eake-a vao oare rore taraapatai ro tootooto vova kopii irara voaro? ⁶ Viapau oiso vo touparevoi. Ira

✧ 23:56: Mk 16:1; Eks 12:16, 20:10 ✧ 24:1: Lu 23:56 ✧ 24:4: Ap 1:10

vorevira toreroe. Ari ita, vo reore rugoo iraota oa vaterevora visiipa vo osa Galili-ia touparevora. ⁷ Vo uva oiso puraroepa, *Ragai vatepaivoi rara vuri irara keripa irara vavaearo iare. Ra ragai tapaive evao parikou-ia rara. Oire uva vo pevapa voki-ia toreravere vorevira.*”

⁸ ✧ Oiso osa iava vo reore rugooaepa Jisas oa purarevora. ⁹ Oire uva tova tavukiaro kavuoro vorevira kareaepa katai tau katai (11) disaipel tavisā ora oearovu rutu. ¹⁰ ✧ Oiso Maria o Makdala iava, ari aue Joana, ari Maria Jems aakoaro airoa rutu toupaiava. Ora airorovu airoa tapo toupaiava, ovusa vo reo iava vao voea aposel irara tavipaiva. ¹¹ Ari voea aposel irara keapaaepa oiso, Kiuvu reo raga-a oa tavipaivoi. Oa iava viapau oiso vo riako vo reoaro oirao piepaiva. ¹² Vo osa Pita ikauvira avaroepa vo tova iare. Oa iava takuro viropa uva voa kokepareva. Uva varoara raga kekereva osa voa toupaiava. Oa iava vorevira voreroepa kepa iare. Osa iava rirovira rutu rugorugoo iraoparoepa tavetavepaoro va-ia vao oa karekeepa.

Aitereivu Jisas Tapo Vokapasiva Vo Raivao-ia Vo Emeas
(Mak 16:12-13)

¹³ Oire uva vo voki raga-a vao oa-ia aitereivu voea iava vokapasiva gare uruivi iare. Va vaisiaro aue-ia, Emeas. Aue iava Jerusalem-ia oisoa vo raiva-ia avapaave voare Emeas. Uva aue-ia oisoa uvuipape voare katai tau katai vuuta rutu (11 kilomita). ¹⁴ Oa iava voa vokapaoro

---

✧ 24:8: Jo 2:22 ✧ 24:10: Lu 8:1-3

avapasiepa varao rutu-ia ora reopaoro oara kare-keepa. ¹⁵ Oire uva voa ora reopaoro vokapasiva. Uva rera Jisas waiterei ruvara-ia ora karekeroepa. Oa iava waiterei tapo vokapaoro avaparoepa. ¹⁶ ✧ Ari waiterei iava osireiara aauepa. Oa iava viapau oiso rera eveipasiva oiso, Jisas ro-ia.

¹⁷ Oire uva oiso waitereire puraroepa waiterei akeoro, “*Eake-a vao oa-ia ora reopaoro avapasiei?*” Uva oisi-a oiso osa puraroiva, rusiva siraooro rutu. ¹⁸ Oa iava iravu rera vaisiario, Kliopas rera aatooro oiso puraroepa, “Riro irara rutu ouruirovu iava vo-ia Jerusalem-ia toupaivoi. Ari vii vai pasi kataito, viigoa viapau pasi taraipauei vao-ia oa karekeerao oiso Jerusalem-ia vo vuutao raga-ia, raa?” ¹⁹ ✧ Uva waiterei akereva Jisas oiso, “*Eake-a?*”

Oa iava oiso purasiepa, “Auoro! Vao-ia oa karekeei ro-ia Jisas vova Nasaret eera profetato. Ira oisoa riro gorupa kovoro purapareve, ora riro gorupa reoro tapo vo Pauto osireiario-ia ora vo tapo oirara rutu osireiario-ia. ²⁰ Aue tapo uvare voeao reipa irara pris irara ora voeao tuvetuvepa irara vigei voeaaro rera tovoivorao voeao gavman irara vavaearo-ia. Oa iava voea gavman irara reo goru puraivorao rera uposa. Uva rera tapaivorao evao parikou-ia. ²¹ Ari ita, voari tuariri uva oisoa igei rera oirao piepaio, Eera ira voea oirara karureverea Isrel-pa irara vova tuukea-ia. Iu. Ora oreovu tapo vao iava rera vo kopiiaro isivaaro iava vo vokio-ia vo pevapa voki vo vokio. ²² Ari ita, airovua vairo igei iava

---

✧ 24:16: Jo 21:4 ✧ 24:19: Lu 7:16, 13:33

airoa igei sita pieivoi rutu. Uvare vokipaua rutu vokiae voarire tova-ia. ²³ Oa iava voa viapau rera iava Jisas varaua kekeivo. Osa iava vorevira voreae igei tavisā. Ari ita, uva voa oearovu enselpa irara tapo kekeivo oea oiso puraae, Ira tootoovira touparevoi. ²⁴ Oa iava oearovu igei iava voare tova-ia tavariivo. Uva oisi raga ita va kekeivo oiso osa vo riako taviae. Vo uvare voa viapau rera kekeivo.”

²⁵ Oire uva Jisas vaitereire oiso puraroepa, “*Ari ita, viapau oiso visii-a rugorugooa vaiei. Uvare visii iava sopaura vavagisi iraopapeira. Oa iava viapau vo reoro oirao piepataveira profet irara oara iava oisoa tavipaave voari tuariri.* ²⁶ ✧ E apeisi-a? Esa pasi viapau taraipataveira oiso, Vo raga osa Kraisiitoka ou rovo iraoreve, oire ra utupavira rera vaaro keraria ora gorua oureve?”

²⁷ Uva vova varao rovoepa Moses vo reoro-ia vo pou virosa voea rutu profet irara. Oa iava vaitereipa siposiporeva oiso vo reo rutu varao oara Tugoropa Vuku-ia oisoa toupave, vo reoro iava rovopaoro oreoroa rigatoiva Moses ora profet irara. Oara rutu oisoa rera raga iava tavitavipape.

²⁸ Oire uva vo urui iare tutuuiiva vao oa iare avapasiepa. Oa iava Jisas oiso rovoroepra ra vo urui-ia vaiterei veraoro putereve rera raga avaoro. ²⁹ Vo osa rera voresivoiva, oiso purasiepa, “Vo tou rovori vegei tapo. Uvare ravireo rokorevoi. Uva rupasa auepai.” Oire uva vaiterei tapo tousa koataroepra. ³⁰ Oa isivaaro iava aiosa auepaaepa. Uva vaiterei

---

✧ 24:26: Hi 2:10; 1 Pi 1:11

tapo pauroepa rera Jisas. Uva bret oureva va-ia vearo vaisi purasa Pautoa-ia. Oa iava vaitereipa va puteputereva vaiterei vatevatesa vara. ³¹ Uva oisi-a oiso osa va purarevoiva, vaiterei iava osireiara karu piropa roroiooro. Oa iava vearovira rutu rera-ia taraisiepa rera eveioro. Uva va isivaaro iava vaiterei arova opesikoroepa avao. ³² Oire uva ora reopasiepa vaiterei raga oiso, “Ari ita, vo osa vokapavevo raivaaro, ovusa vegei tavitaviparevo aue iava Tugoropa Vuku vituaro iava. Uva oiraopavira ita, vegei iava vovouisirei roruoro rirovira rutu kovatae rera vo reoaro sovooro.”

³³ Oire uva vo voki raga-ia Jerusalem iare vore karesiepa katai tau katai (11) disaipel iare pou virosa ora oearovu. Uva ora guruaepa voea rutu ³⁴ ✧ oiso puraoro, “Oiraopavira rutu Turaro Jisas vorevira toreroi Saimon ira kekerevo.” ³⁵ Oa iava voeapa siposiposiva varao iava oara vaiterei iare karekeepa raivaaro. Uva oiso purasiepa voeare, “Easi eera vegeipa bret puteputerevo. Oa iava rera-ia taraiveie rera eveioro.”

Jisas Ora Karekeroepa Rera Voeaaro Iare Disaipel

(Matyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Jon 20:19-23)

³⁶ Oire uva oisi-a oiso osa ora reopaoro toupaiava, ovusa Jisas voea vuutaaro-ia ora tore pieoro ora karekeroepa voea iare. ³⁷ Uva rirovira rutu ora sitaaepa. Oa iava uriripaaepa rutu oiso keapaoro, Iravu uraurato tugarato ira voea iare pouro viroi. Oa iava rera kekeivoi. ³⁸ Uva voeare oiso puraroepa, “Eakepa vurivira rutu ora

---

✧ 24:34: 1 Ko 15:5

sitatai? Ari eakere visii iava sopaura ragai-ia vakuvaku asapai? ³⁹ ☆ Ragai vavaearo keketa ora ragai kokotoaro viupara kekesa. Easi ragai raga-a vao, ragoa toupavaoi. Oire ragai-ia pituta ora visii varaaro iava vavaeara, uvare tugaratoa-ia viapau keruara vai toupaveira oiso osa varao oara ragai-ia toupavoi oara kekepatavoi ragai-ia.” ⁴⁰ Oire uva oisi-a oiso osa puraroepa ora rera iava vavaearei karekeoro ora kokotoarei voeapa. ⁴¹ Oa iava rirovira rutu roru iraopaiva. Ari touvira viapau rera oirao piepaiva rutu. Uva rirovira rutu rugorugoo iraopaaepa. Osa iava voea akereva oiso, “*Esa aioara vaiei voraro?*” ⁴² Oa iava rerapa ataria vateiva oa oriiva. ⁴³ ☆ Uva va ouoro va aioreva ovusa rera siituepaiva rugorugoo iraopaoro.

⁴⁴ Oire uva voeare oiso puraroepa, “*Voari tuariri uva visii tapo toupavaora, uva visii taviavora vo reoro rutu iava varao ragai iava vo Reo Taisia vao Moses vaaro, ora varao rutu oara rigatoiva profet irara vao-ia Vukua voea vaaro, ora vo Sam. Uva vo reoro rutu-a varao oara oiraoei.*” ⁴⁵ Uva va-a vao oa-ia voea vovouaro roroio piereva. Oa iava Pauto vo reoroaro-ia taraiapa rutu. ⁴⁶ ☆ Osa iava voeare oiso puraroepa, “*Tugoropa Vuku oiso purapapeira, Krai tavaka vo vavataaro kae rovo iraoreve. Oa iava vo pevapa voki-ia vorevira torerovere taru tova tapi iava.*” ⁴⁷ Oa iava rera vo kovoaro iava siposipo iraopaivere vo oirara rutupa voraro rutu okovoa-ia raiva purareva Pautoa iare. Ra va iava voea iava sopaura

---

☆ 24:39: Jo 20:27 ☆ 24:43: Ap 10:41 ☆ 24:46: Ais 50:6; Hos 6:2

oaive vorevira pore piro vova vuri vovouro oaive. Oire ra Pauto voea iava vuriara oaive verareve. Uva vova Jerusalem-ia vo siposipo vao rovo iraopatavoi rara. ⁴⁸ ✧ Uva uvui iraopatai ra vara iava varao siposipota oara keketavo rutu. ⁴⁹ ✧ Oire uvuta! Va-a vao-ia oa iava Aite taviroepa voari tuariri, ira-a ro ira visiipa vatepaavoi Tugoropato Uraurato. Uva rera sipoavere visiipa vo osa vo urui-ia Jerusalem urui-ia tou rovota. Oa-ia visii iare va vao rera vo goruaro vuvuiua iava varapere visii-ia okovorovu purapasa oearovupa oirara vao Pauto vo kovoaro.”

*Pauto Jisas Kae Piereva Vuvuiua Iare
(Matyu 16:19-20; Aposel 1:9-12)*

⁵⁰ ✧ Oire uva voava vo voea tuvetuvereva aue-ia ruture Betani-ia. Oa iava vavaea kae piereva voea vateoro viraakrovopaivoivaoa vao Pauto vo goruaro iava. ⁵¹ ✧ Oire uva voa-a vo uva voea viraakopareva tovira, ovusa Pauto rera kae piereva vuvuiua iare. ⁵² Uva voa raga rera-ia Jisas vuurapa vaisi pura, Jerusalem iare voreaepa. Oa iava rirovira rutu rorupaiva rutu. ⁵³ ✧ Oa iava vao oisoa vokiara rutu-ia Rovopa Kepa-ia Tempel toupaiave. Uva Pautoa-ia vuurapa vaisi purapaoro rorupaive rera-ia.

✧ **24:48:** Ap 1:8 ✧ **24:49:** Jo 14:16; Ap 1:4 ✧ **24:50:** Ap 1:12
✧ **24:51:** 2 Kin 2:11 ✧ **24:53:** Ap 2:46

AIREPA VAE REO OVOI
The New Testament in the Rotokas Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Rotokas long Niugini
copyright © 1982 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Rotokas

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-09-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

1713bce3-5a15-5918-82c1-6b80c12df3bb